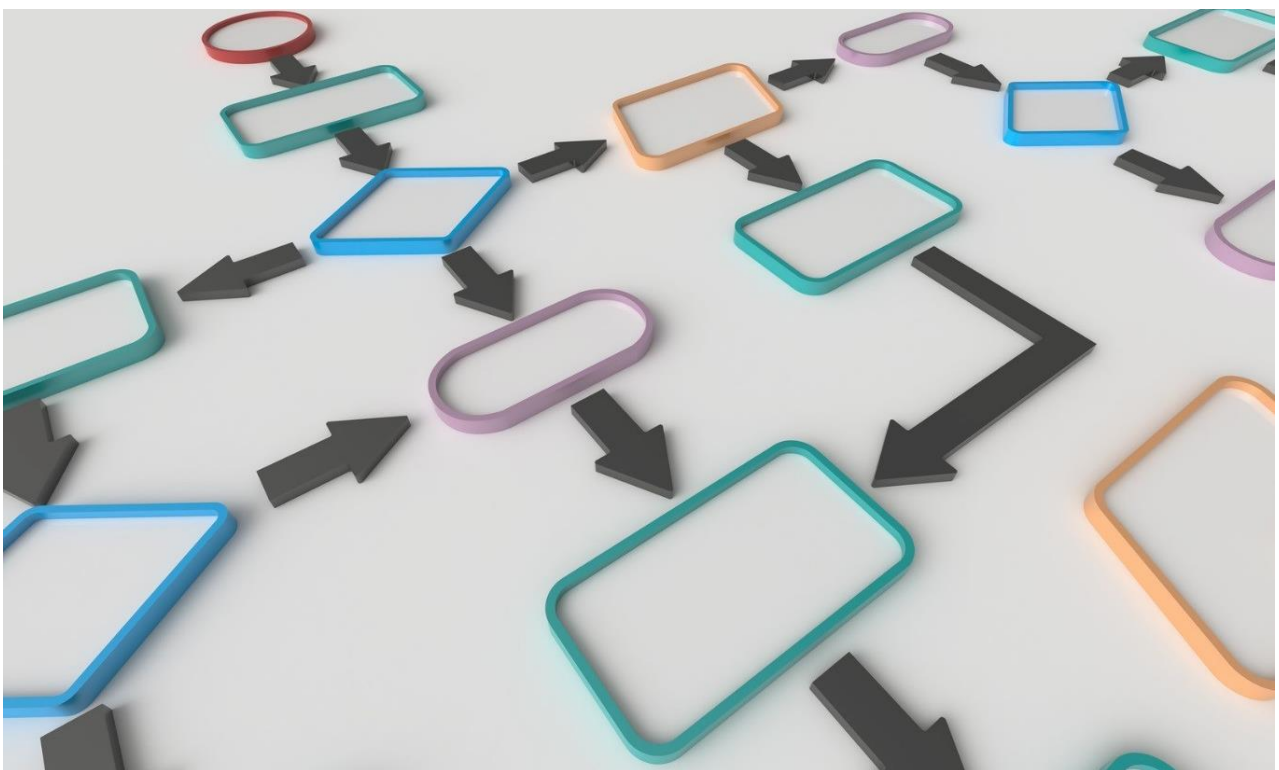

Eindrapport

Mei 2019

INTERREG V DEUTSCHLAND-NEDERLAND IMPACT-EVALUATIE 2018-2019

INTERREG V DEUTSCHLAND-NEDERLAND IMPACT-EVALUATIE 2018-2019

Opdrachtgever

Euregio Rijn-Waal
Gemeenschappelijk INTERREG-Secretariaat

Contact:

Carla Harnischfeger

Managing Consultant
Ramboll Management Consulting

T +49 40 30 20 20-144

M +49 151 440 06-144

carla.harnischfeger@ramboll.com

Auteurs

Marnie von Fritsch
Carla Harnischfeger
Dr. Astrid Könönen
Dr. Jos Mevissen
Jerzy Straatmeijer

INHOUD

1.	DOEL VAN DEZE EVALUATIE EN WERKWIJZE	1
1.1	Context van de evaluatie	1
1.2	Doelstelling en onderzoeksvragen	3
1.3	Plan van aanpak	4
2.	BIJDRAGE VAN DE SUBSIDIËRING AAN DE DOELEN VAN HET PROGRAMMA	9
2.1	Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht in het programmagebied	10
2.2	Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied	20
3.	EFFECTIVITEIT VAN HET PROGRAMMA	24
3.1	Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht binnen het programmagebied	26
3.2	Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied	39
4.	IMPACT EN DUURZAMHEID VAN HET PROGRAMMA	46
4.1	Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht binnen het programmagebied	47
4.2	Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied	52
5.	OPEN PROJECTEN – EFFECTIVITEIT, IMPACT EN DUURZAAMHEID VAN DE SUBSIDIËRING	56
6.	SLEUTELFACTOREN VOOR DE IMPLEMENTATIE, DOELTREFFENDHEID EN DOELMATIGHEID VAN HET PROGRAMMA	61
6.1	Indicatoren	63
6.2	Context	65
6.3	Structuren en Processen	68
6.4	Resourcen	70
6.5	Efficiëntie van de uitvoering van het programma	72
7.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR EEN VERDERE OPTIMALISATIE VAN HET PROGRAMMA	73
7.1	Conclusies	73
7.2	Aanbevelingen voor een verdere optimalisatie van het programma	75
8.	GERAADPLEEGDE BRONNEN	78

BIJLAGEN

1. DOEL VAN DEZE EVALUATIE EN WERKWIJZE

1.1 Context van de evaluatie

Het INTERREG V programma Deutschland-Nederland 2014-2020 bouwt voort op de bewezen aanpak van de vorige subsidieperiode voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Duitsland en Nederland en versterkt nogmaals de thematische focus op onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie. In het bijzonder wordt een toename van de product- en procesinnovatie in verschillende vakgebieden nagestreefd, o.a. om de CO₂-uitstoot verder te verminderen en het gebruik van hernieuwbare energie te vergroten. Daarnaast zal de nadruk liggen op verdere verdieping van grensoverschrijdende integratie.

Om deze doelen te bereiken zijn binnen het INTERREG V programma in totaal 443 miljoen euro beschikbaar. Dit bedrag is samengesteld uit EFRO-middelen en cofinanciering¹. In de jaren '90 had elk van de vier Euregio's een eigen klein INTERREG-programma. In de subsidieperiode 2000-2006 vond in eerste instantie de fusie plaats tot twee programma's. In de programmaperiode 2007-2013 is voor de eerste keer een gezamenlijk programma gepland en uitgevoerd. De programmapartners² hebben dus gedurende vele jaren een uitgebreide ervaring in de bevordering van de grensoverschrijdende samenwerking, zowel binnen INTERREG als daarbuiten. Immers werd de EUREGIO al in 1958 opgericht en volgde de Euregio Rijn-Waal in 1971 (toen nog bekend als "Vereniging Regio Rijn-Waal"). In 1977 werd de Eems Dollard Regio (EDR) opgericht en de euregio rijn-maas-noord in 1978. Sindsdien coördineren en stimuleren de Euregio's de uitwisseling en samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied.

De totale oppervlakte van het INTERREG V programmagebied Duitsland-Nederland 2014-2020 is iets minder dan 52.000 km², waarvan ongeveer 25.000 km² in Duitsland en bijna 27.000 km² in Nederland gelegen. Het programmagebied strekt zich uit van de Beneden-Rijn tot de Noordzeekust langs een grens van ongeveer 460 km lengte.

De volgende kaart geeft een overzicht van de NUTS 3-regio's die bij het samenwerkingsprogramma betrokken zijn.

¹ INTERREG Deutschland-Nederland, Samenwerkingsprogramma 2014-2020.

² Ministerium für Wirtschaft, Innovation, Digitalisierung und Energie des Landes Nordrhein-Westfalen, Ministerium für Bundes- und Europa-aangelegenheiten und Regionale Entwicklung des Landes Niedersachsen, Ministerie van Economische zaken en Klimaat, Provincie Fryslân, Provincie Groningen, Provincie Drenthe, Provincie Overijssel, Provincie Flevoland, Provincie Gelderland, Provincie Noord-Brabant, Provincie Limburg, Ems Dollart Region, EUREGIO, Euregio Rijn-Waal, euregio rhein-maas-nord.

Figuur 1: Programmagebied INTERREG Duitsland-Nederland

Bron: Kaart beschikbaar gesteld door de Euregio Rijn-Waal; eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Sinds de programmaperiode 2014-2020 is het verplichte evaluatieplan het belangrijkste referentiepunt voor de evaluatie van de programma's (zie de artikelen 56 en 114 van de ESI-verordening). Het evaluatieplan voor het INTERREG V-programma Deutschland-Nederland richt zich op twee kernthema's: ten eerste moet de implementatie van het programma worden geanalyseerd. De eerste evaluatie van de uitvoering van het programma werd eind 2016 en begin 2017 uitgevoerd door het gemeenschappelijk INTERREG-secretariaat.

Het tweede inhoudelijke kernthema van het evaluatieplan is het onderzoek naar en de beoordeling van de effectiviteit, efficiëntie en impact van het samenwerkingsprogramma (impact-evaluatie). Centraal in deze evaluatie zal de analyse staan van de bijdrage van de prioriteitsassen aan de specifieke doelstellingen van het programma. Daarnaast moeten de efficiëntie van de uitvoering van het programma en de impact van het samenwerkingsprogramma op de ontwikkeling van het programmagebied worden beoordeeld. De impact-evaluatie zal twee keer worden uitgevoerd, in 2018/2019 en in 2021/2022, om de effecten van het subsidieprogramma in de tijd in beeld te brengen. Het voorliggende rapport presenteert de resultaten van de eerste impact-evaluatie.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling

De impact-evaluatie 2018-2019 heeft de volgende doelen:

- Methodisch zorgvuldig onderzoek naar en vaststelling van de bereikte effecten van de ondersteuning met aandacht voor de rol van de programmapartners en -instanties
- Duidelijke presentatie van de resultaten van de evaluatie en overdracht aan de programmapartners en -instanties
- Opstellen en bespreken van aanbevelingen voor de verdere optimalisatie van het huidige programma en voor het ontwerp van het subsidieprogramma na 2020

In de loop van de evaluatie werd de bijdrage van het subsidieprogramma aan de doelstellingen ervan geanalyseerd en beoordeeld. Bovendien werden de sleutelfactoren die van invloed zijn op een succesvolle en planmatige uitvoering van het programma geïdentificeerd om informatie te verkrijgen voor de verdere optimalisatie van de INTERREG-financiering in het Duits-Nederlandse programmagebied.

Onderzoeksvragen

De volgende vragen lagen ten grondslag aan de uitgevoerde evaluatie:

Evaluatiecriterium	Evaluatievraag
Bijdrage aan de doelen van het programma	<ul style="list-style-type: none"> • Leveren de ondersteunde projecten een bijdrage aan de doeltreffendheid van het programma? • Worden de respectievelijke doelen gehaald?
Effectiviteit van het programma	<ul style="list-style-type: none"> • Welke effecten heeft het INTERREG-programma Deutschland-Nederland? • Welke thematische en welke cross-thematische effecten van de projecten zijn te identificeren? • Hoe heeft de grensoverschrijdende innovatiekracht (niveau van product- en procesinnovaties/ aandeel van het MKB dat product- en procesinnovaties doorvoert) zich binnen het programmagebied ontwikkeld? • Hoe heeft de sociaal-culturele en territoriale cohesie (barrièrewerking van de grens voor burgers³ en instituties/ de waarneming van de Duits-Nederlandse grens als barrière) zich ontwikkeld?⁴
Effecten en Impact	<ul style="list-style-type: none"> • Welke effecten van INTERREG kunnen op de lange termijn nog verwacht worden? • In hoeverre zijn de projecten duurzaam? In hoeverre is te verwachten dat de positieve effecten van projecten ook na afloop van het programma voortduren? • Wat zijn de effecten van de open projecten? Hoe onderscheiden die zich van die van de ‚klassieke‘ projecten?
Sleutelfactoren voor de implementatie en doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn de sleutelfactoren voor de uitvoering van het programma en voor het bereiken van de gestelde doelen? • Vindt de implementatie efficiënt plaats? • Hoe kan de uitvoering tot nog meer resultaat leiden?

1.3 Plan van aanpak

Het evaluatiekader voor de impact-evaluatie is gebaseerd op de specificaties en richtlijnen van van de Europese Commissie. Bovendien is het voor een nauwkeurige en zinvolle evaluatie van INTERREG-programma's noodzakelijk om expliciet de specifieke kenmerken van grensoverschrijdende programma's in de evaluatie te betrekken. Om met dit specifieke kenmerk van INTERREG adequaat rekening te houden in het kader van impact-evaluaties en om de bereikte effecten adequaat te bepalen, is voor deze evaluatie gekozen voor een specifieke aanpak.

Figuur 2 geeft het plan van aanpak en de op elkaar volgende en samenhangende processtappen van de evaluatie schematisch weer.

³ Opmerking: alleen om redenen van leesbaarheid is de mannelijke vorm gebruikt in de tekst. De informatie verwijst naar leden van alle geslachten.

Figuur 2: Plan van aanpak

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

1 Het startpunt voor de evaluatie is een zorgvuldige **inventarisatie**. Als eerste stap werd een verkennend interview met het gezamenlijke INTERREG-secretariaat (GIS) uitgevoerd om actuele informatie te verkrijgen over het totale programma en de uitvoering ervan. Daarnaast werden documenten met informatie over de implementatie en uitvoering van het programma bestudeerd. Deze omvatten met name de **financiële en materiële monitoringgegevens** (stand juni 2018⁵). De monitoringgegevens zijn beoordeeld op het niveau van investeringsprioriteiten. Om de huidige materiële implementatiestatus te bepalen, werden de streefwaarden vergeleken met de actueelgerealiseerde en geplande waarden.. Evenzo werden de beschikbare middelen vergeleken met de reeds uitbetaalde en goedgekeurde (beschikte) middelen. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, werd een theoriegerichte evaluatiebenadering, de contribution-analysis, toegepast. Allereerst werd een **interventielogica** opgesteld voor elke specifieke doelstelling. Deze geeft de essentiële activiteiten, effecten en resultaten van de interventie weer in een gedetailleerde keten van effecten.

Figuur 3: De in de evaluatie betrokken elementen van de interventielogica

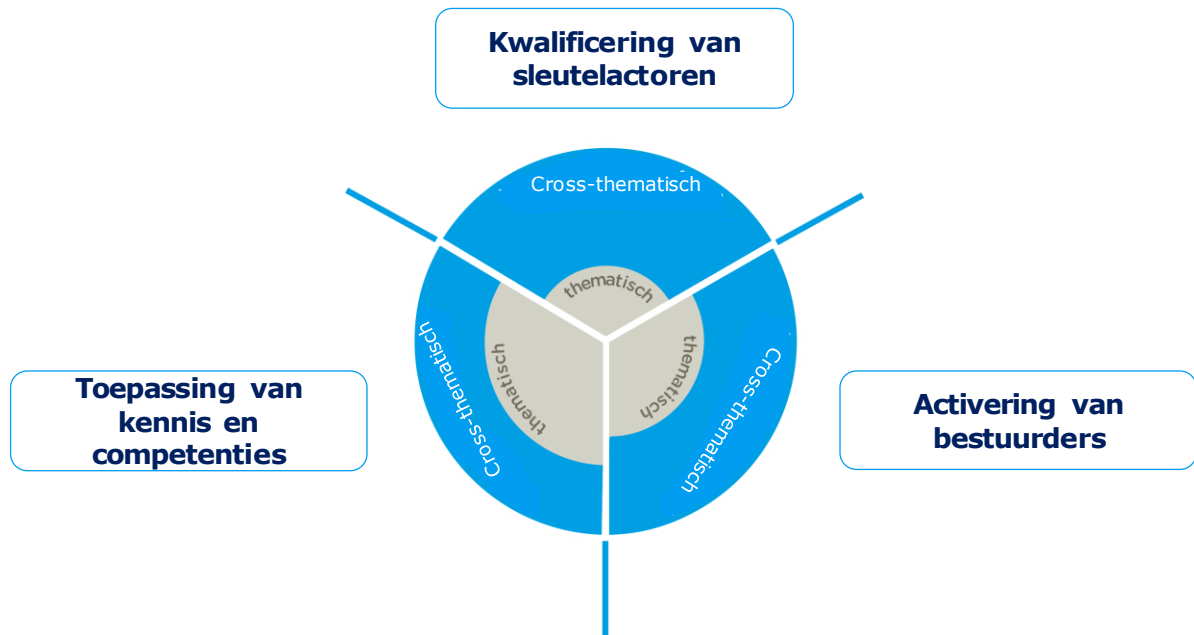
Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Tijdens de evaluatie werd nagegaan of de beoogde programma-activiteiten werden uitgevoerd en of de daaraan gerelateerde outputs en effecten daadwerkelijk werden bereikt. In de volgende processtap zijn de projecten die momenteel worden gefinancierd nader bekeken. Op basis van de bestudering van de projectdocumenten is vervolgens een **typering van de projecten** uitgevoerd **op basis van activiteiten en doelen**. De basis voor deze typering is de

⁵ Opmerking: de financiële monitoringgegevens en de projectbeschrijvingen zijn beschikbaar voor peildatum 30 juni 2018; De materiële monitoringgegevens (outputindicatoren) zijn beschikbaar voor de peildatum 20 juni 2018.

dienovereenkomstige informatie in de projectaanvragen van de goedgekeurde projecten. Het uitgangspunt voor de typering zijn de drie impactcategorieën van INTERREG die Ramboll Management Consulting heeft ontwikkeld in de loop van een impactstudie voor INTERREG B in de jaren 2015-2017 (zie figuur 4).

Figuur 4: Impactcategorieën van INTERREG

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting.

De categorieën zijn expliciet bedoeld om, naast de respectieve thematische effecten van ondersteunde projecten (steun voor cohesiebeleidsprioriteiten, bijvoorbeeld CO₂-emissiereducties), de cross-thematische effecten weer te geven in de context van de overkoepelende doelstellingen van INTERREG (verbetering van grensoverschrijdende samenwerking). Ze maken het dus mogelijk om de INTERREG-specifieke meerwaarde van projecten uit te werken. De door ons opgestelde impactlogica en projecttypering zijn door ons voorgelegd aan en besproken met de kerngroep Evaluatie en op basis daarvan aangepast.

2

Om de bevindingen uit de inventarisatie verder te verrijken en met aanvullende informatie te onderbouwen, hebben we eigen **onderzoeken** uitgevoerd. Het hoofddoel ervan was de vaststelling van de belangrijkste redenen voor de stand van de uitvoering van het programma en het bereiken van de doelstellingen, alsmede het genereren van aanvullende indicaties van de bereikte effecten en resultaten.

Naast een telefonische interview met het GIS hebben we persoonlijke expertinterviews gevoerd met alle vier de regionale programmamanagements en met de programmapartners. Er werd rekening gehouden met de regionale bijzonderheden van de vier programmagebieden en de centrale rol van het regionale programmamanagement en de programmapartners bij de uitvoering van het programma. Het tweede onderzoek was een **online onderzoek onder de lead partners** van de in het kader van het INTERREG V A-programma⁶ gefinancierde samenwerkingsprojecten. Om ook indicaties te verkrijgen over de effecten op middellange en

⁶ Uit de huidige subsidieperiode zijn leadpartners bevroegd van reeds afgesloten projecten of van projecten die eind 2019 afgesloten zullen zijn.

lange termijn en over de doorwerking van het subsidieprogramma (zie hoofdstuk 4), werden naast de lead partners uit de huidige financieringsperiode, die uit de vorige financieringsperiode geïnterviewd. Om alle samenwerkingsprojecten dezelfde waarde te geven, werd bij alle samenwerkingsprojecten alleen de lead partner geënquêteerd. De lead partners werd ook gevraagd om een beoordeling van effecten op hun projectpartners. Bij de analyse wordt alleen specifiek ingegaan op uitspraken door lead partners over de projectpartners wanneer uit de enquête blijkt dat de uitspraken door lead partners over de projectpartners aantoonbaar verschillen van de uitspraken die zij over zichzelf doen.

De samenwerkingsprogramma's van INTERREG IV en V hebben vergelijkbare inhoudelijke prioriteiten. Met de prioriteitsassen 1 en 2 van het INTERREG IV-programma en prioriteit 1 van INTERREG V werden respectievelijk worden met name innovatie- en onderzoeksprojecten ondersteund. Prioriteitsas 3 van het INTERREG IV-programma en prioriteitsas 2 van het INTERREG V-programma zijn gericht op projecten die grensoverschrijdende samenwerking bevorderen op het gebied van onder meer onderwijs en cultuur, gezondheid en de arbeidsmarkt (zie figuur 5).

Figuur 5: Thematische focus van de samenwerkingsprogramma's

Interreg IV (2007 – 2013)		Interreg V (2014-2020)
Prioriteitsas 1 Economie, technologie en innovatie		Prioriteitsas 1, Investeringsprioriteit 1 Bevordering van product- en procesinnovaties in voor de grensregio relevante sectoren
Prioriteitsas 2 Duurzame regionale ontwikkeling		Prioriteitsas 1, Investeringsprioriteit 4 Bevordering van product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie
Prioriteitsas 3 Integratie en Samenleving		Prioriteitsas 2, Investeringsprioriteit 11 Vermindering van de barrièrewerking van de grens voor burgers en instituties

Bron: Samenwerkingsprogramma's, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Met behulp van de online enquête vroegen we de mening van de lead partners over de volgende aspecten:

- bijdragen van het ondersteunde project aan de doelstellingen van het samenwerkingsprogramma;
- effecten van het project (langs de drie hierboven geschetste impactcategorieën);
- Inspanning om gebruik te kunnen maken van de subsidie.

Om de online-enquête te testen op bruikbaarheid, hebben we voorafgaand aan de programmering ervan twee validerende telefonische interviews met geselecteerde lead partners uitgevoerd.

3

Tijdens de analyse- en synthesefase werden de bevindingen uit de inventarisatiefase en de enquêtes samengevoegd en geanalyseerd. Meer specifiek hebben we tijdens deze fase de volgende analyses en beoordelingen gemaakt:

- vaststellen van conclusies over bereikte vooruitgang bij het bereiken van de doelen

- verificatie en, indien nodig, aanpassing van de interventielogica voor elk van de investeringsprioriteiten van het programma
- uitwerken van belangrijkste bevindingen over effectiviteit en efficiëntie
- formuleren van aanwijzingen voor de effecten van het programma, de duurzaamheid van de effecten en de INTERREG-specifieke meerwaarde van de ondersteuning
- vaststelling van de belangrijkste beïnvloedende factoren voor de implementatie en het bereiken van doelen

Hiervan afgeleid hebben we instructies opgesteld voor de verdere optimalisatie van het programma. Tijdens een workshop van een halve dag presenteerden en bespraken we onze bevindingen uit de inventarisatie en de enquêtes, evenals onze eerste conclusies met de kerngroep evaluatie. Na de workshop is het **opstellen van het evaluatierapport** gestart.

2. BIJDRAGE VAN DE SUBSIDIËRING AAN DE DOELEN VAN HET PROGRAMMA

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

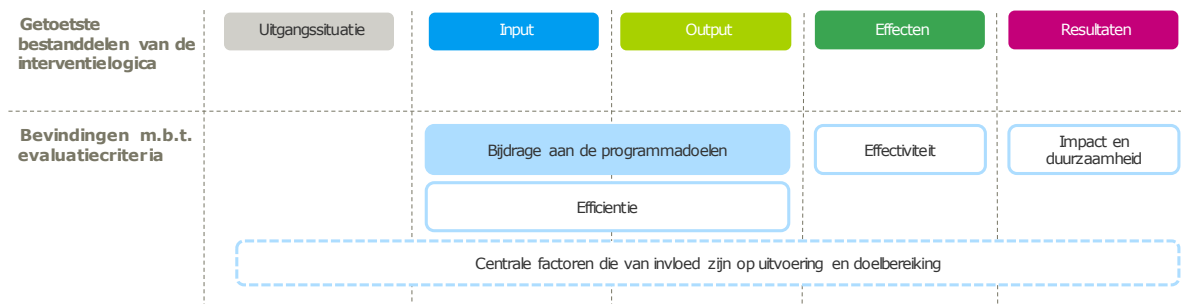
- Dragen de ondersteunde projecten bij aan de doelen van het programma?
- Worden de verschillende doelen bereikt?

De belangrijkste bevindingen in het kort:

- ✓ De reeds (bijna) voltooide projecten op beide prioriteitsassen leveren een **herkenbare positieve bijdrage aan de doelstellingen van het programma** (bijv. door het uitvoeren van model- en innovatieprojecten, voor het vergroten van de belangstelling voor grensoverschrijdende samenwerking en innovatiekansen en voor het bouwen van grensoverschrijdende netwerken en structuren). Deze bijdrage zal blijven toenemen in de komende jaren gezien de projecten die momenteel nog worden uitgevoerd.
- ✓ De reeds gerealiseerde en geplande indicatorwaarden geven **een ver gevorderde materiële implementatie van het programma** weer op beide prioriteitsgebieden. Alle indicatoren laten zien dat er vooruitgang is geboekt bij het bereiken van de doelstellingen van reeds voltooide of lopende projecten. Voor de meerderheid van de indicatoren zijn de doelstellingen al gehaald of duidelijk overtroffen met de resultaten van voltooide en lopende projecten (stand per 30 juni 2018)
- ✓ **De stand van de financiële implementatie is zeer goed.** Bijna 78 procent van de beschikbare totale middelen is al toegekend aan concrete projecten. Bijna 23 procent van de beschikbare totale middelen is uitbetaald (stand op 30 juni 2018).

De beoordeling van de bijdrage van de subsidiëring aan de doelstellingen van het programma, heeft, in relatie tot de interventielogica, betrekking op de input (gebruik van de financiering) en de onmiddellijke effecten, d.w.z. de output van de gefinancierde projecten. De beoordeling van de bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen is gebaseerd op de investeringsprioriteiten en de bijbehorende specifieke doelstellingen, aangezien de streefwaarden voor het bereiken van de outputindicatoren op dit niveau worden gedefinieerd.

Figuur 6: Getoetste onderdelen van de interventielogica om de bijdrage aan de doelstellingen van het programma vast te stellen

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

2.1 Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht in het programmagebied

De eerste prioriteit omvat de thematische doelstelling 1 "Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie" en de thematische doelstelling 4 "Bevordering van inspanningen om de CO₂-emissies in alle sectoren van de economie te verminderen" (zie Verordening (EU) nr. 817/2008) 1303/2013, artikel 9). Het overkoepelende doel is om grensoverschrijdende innovatie in het grensgebied in de voor de grensregio belangrijkste sectoren te versterken.

2.1.1 Specifiek doel: Bevordering van product- en procesinnovaties in de voor de grensregio's relevante sectoren

Doel en ondersteunende maatregelen

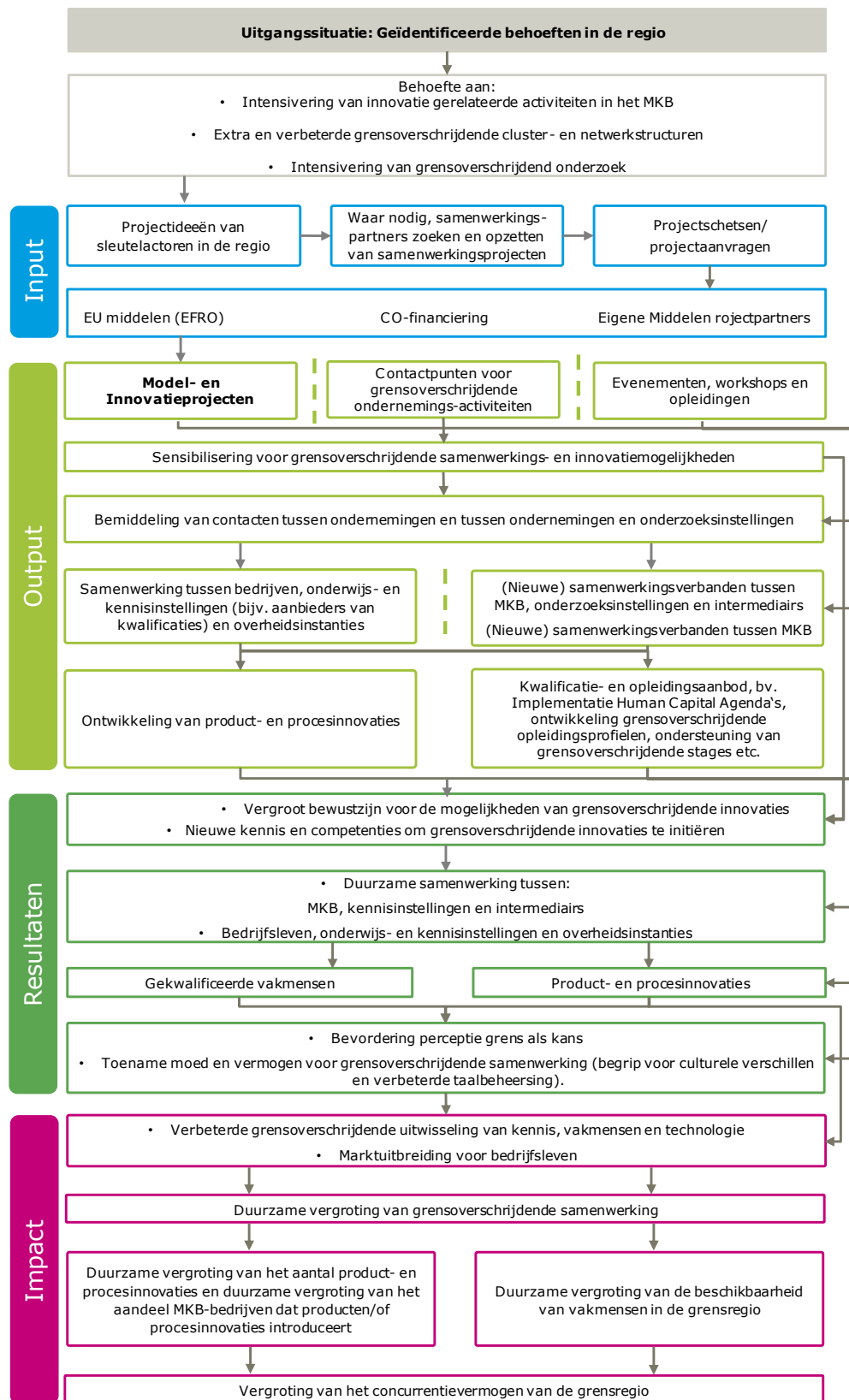
Het doel van de subsidiëring met betrekking tot dit specifieke doel is de grensoverschrijdende transfer van kennis, technologie en professionals te verbeteren en aldus bij te dragen aan de bevordering van product- en procesinnovatie in het programmagebied, met name voor het MKB. Bovendien moeten de middelen ertoe bijdragen de beschikbaarheid van geschoolde werknemers te verbeteren. Het overkoepelende doel is om het concurrentievermogen van het grensgebied te versterken. In totaal is 105,7 miljoen euro EFRO-financiering beschikbaar voor deze specifieke doelstelling.

Om deze doelstelling te bereiken, worden hiervoor met name model- en innovatieprojecten financieel ondersteund. Daarnaast worden contactcentra voor grensoverschrijdende bedrijfsactiviteiten, workshops en training bevorderd, vooral voor bedrijven. Als eerste stap dienen deze maatregelen om de deelnemers te sensibiliseren voor de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking en innovatie. Zij moeten de start van concrete partnerschappen ondersteunen door potentieel geschikte actoren bij elkaar te brengen, die dan vervolgens samenwerken om te innoveren. Naast de ontwikkeling van product- en procesinnovaties, bevordert deze specifieke doelstelling ook de implementatie van gerichte kwalificatie- en bijscholingsmaatregelen, zoals het creëren van grensoverschrijdende opleidingsprofielen.

Als uitwerking van de genoemde maatregelen zal een groter bewustzijn van het grensoverschrijdende innovatiepotentieel worden gecreëerd bij de subsidieontvangers en zal er een concrete en, indien mogelijk, duurzame samenwerking tot stand worden gebracht die zal leiden tot product- en procesinnovaties. Het doel is om het aandeel MKB-bedrijven dat product- of procesinnovatie introduceert ten opzichte van 2010 met twee procentpunten te vergroten tot 74,31 procent in 2023.

De volgende figuur toont meer in detail de interventielogica die aan de subsidiëring ten grondslag ligt:

Figuur 7: Interventielogica van het specifieke doel „Bevordering van product- en procesinnovaties in voor de grensregio relevante sectoren“

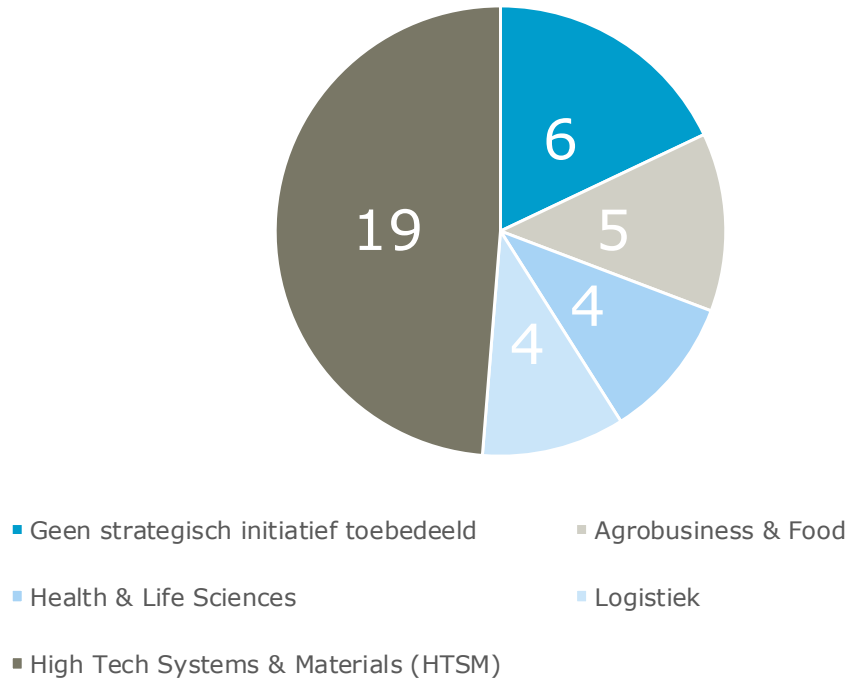

Bron: Samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Beoordeling van de implementatie en doelbereiking

Ten behoeve van deze specifieke doelstelling werden in totaal 38 projecten goedgekeurd (stand 20 juni 2018). In alle sectoren die op dit specifieke doel zijn gericht, worden projecten uitgevoerd: Agrobusiness & Food, Health & Life Sciences, High Tech Systems & Materials (HTSM) en Logistiek. De meeste projecten bevinden zich in de HTSM-sector (zie figuur 8).

Figuur 8: Overzicht van de toewijzing van projecten aan de strategische initiatieven

Bron: Projectenoverzicht Interreg V (Stand 20 juni 2018), eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Over het algemeen is het implementatieniveau voor dit specifieke doel zeer goed. Dit geldt evenzeer voor de materiële als de financiële implementatie van het programma. De gerealiseerde stand van de implementatie toont aan dat voor het merendeel van de outputindicatoren de doelen al zijn bereikt of zelfs zijn overschreden met de projecten die zijn voltooid op 30 juni 2018. Voor bijna alle andere indicatoren duiden de geplande bijdragen van de projecten die momenteel worden geïmplementeerd erop dat de doelstellingen aan het einde van de financieringsperiode zullen worden bereikt of overschreden.

Figuur 9: Materiële realisatie (Stand 30 juni 2018)

Indikator		Streefwaarde 2023	Realisatie per 31.12.2017	Gepland per 31.12.2017
CO01	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	3.101	2.546	3.182
CO02	Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	468	788	982
CO04	Aantal ondernemingen dat niet financiële steun ontvangt	2.633	1.525	2.245
CO06	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	39.000.000	14.716.471	47.224.644
CO27	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor innovatie en O&O-projecten	42.120.000	15.260.535	50.190.145
CO08	Werkgelegenheidsgroei in gesteunde ondernemingen	140	148	1.198
CO24	Aantal nieuwe onderzoekers in gesteunde entiteiten	39	83	107
CO41	Aantal ondernemingen dat deelneemt aan grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	3.101	1.783	2.386
CO26	Aantal ondernemingen dat samenwerkt met onderzoeksinstituten	620	739	972
CO42	Aantal onderzoeksinstituten dat deelneemt in grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	37	175	169
CO28	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de markt zijn	176	480	622
CO29	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de onderneming zijn	264	541	802
CO44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding	102	1.645	1.409
PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	624	439	777
PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	2.791	1.982	2.872
PSI7	Percentage van de bedrijven die hebben deelgenomen aan innovatiegericht samenwerkingstraject, dat nieuw product/proces heeft geïntroduceerd	74%	91%	118%

Bron: Monitoringgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen berekening en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Het is opmerkelijk, met betrekking tot de gerealiseerde implementatie, dat de doelstellingen voor sommige outputindicatoren ver overschreden zijn. Dit is met name het geval voor indicator CO44, die het aantal deelnemers aan gezamenlijke werkgelegenheidsinitiatieven of opleidingsmaatregelen weergeeft. In tegenstelling tot de oorspronkelijke verwachtingen nemen meer dan vijftien keer meer mensen deel aan de maatregelen. Het aantal wetenschappers (CO24) en het aantal gesteunde bedrijven (CO28 en CO29) en onderzoeksinstituten (CO42) zijn ook aanzienlijk hoger dan de oorspronkelijke doelstellingen.

In principe moet het grote aantal actoren dat van de subsidiëring profiteert positief worden beoordeeld. De vraag rijst echter of de vastgestelde streefwaarden voor deze indicatoren daadwerkelijk kunnen worden gebruikt als een benchmark voor een succesvolle programma-implementatie als ze nu al worden overschreden, nog voordat de beschikbare middelen volledig zijn vastgelegd.

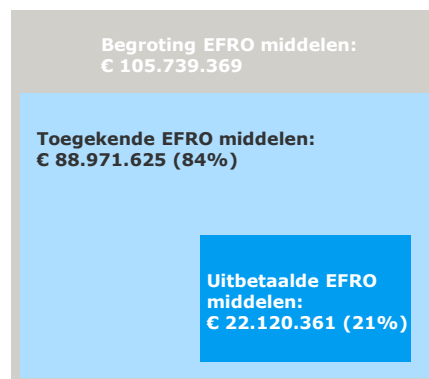
Het is ook opvallend dat slechts enkele van de indicatoren tot nu toe de doelstellingen dermate overtreffen. Voor andere duiden de huidige gegevens echter erop dat de doelen en waarschijnlijk reëel gerealiseerde waarden zeer dicht bij elkaar zullen liggen. Deze verschillen wijzen erop dat de inschatting van de doelwaarde voor sommige outputindicatoren beter lijkt te zijn geweest dan

voor andere. Er is dus in de toekomst ruimte voor verbetering van de outputindicatoren als maatstaf voor een planmatige implementatie van het programma (zie hoofdstuk 6).

De meeste momenteel lopende projecten betreffen ondersteuning van technologieoverdracht en samenwerking tussen universiteiten en bedrijven, met het MKB. Bovendien ondersteunt deze specifieke doelstelling investeringen in infrastructuur, mogelijkheden en middelen van MKB's die rechtstreeks verband houden met onderzoeks- en innovatieactiviteiten. Dit ondersteunt de implementatie van model- en innovatieprojecten die leiden tot de ontwikkeling en introductie van product- en procesinnovaties. Evenzo ontstaan (nieuwe) samenwerkingsverbanden en partnerschappen tussen het MKB, onderzoeksinstituten en intermediairs.

Ook de financiële monitoringgegevens wijzen op een vergevorderde realisatie van het programma. Ruim een vijfde van de geplande EU-financiering voor deze specifieke doelstelling is in juni 2018 al uitbetaald (zie figuur 10). Dit is met betrekking tot de resterende tijd in de huidige financieringsperiode een goede stand. Dat de momenteel nog niet uitbetaalde middelen zeer waarschijnlijk ook zullen worden gebruikt is af te leiden uit het zeer goede goedkeuringspercentage van 84 procent. Bijna alle geplande EU-financiering in het kader van deze specifieke doelstelling is al gekoppeld aan concrete projecten. Er blijft slechts een relatief klein bedrag van ongeveer 17 miljoen euro (EU-middelen) over ter ondersteuning van nog te selecteren projecten.

Figuur 10: Financiële realisatie (Stand 20 juni 2018)

Bron: Monitoringgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen berekening en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

2.1.2 Specifiek doel: Bevordering van product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie

Doel en ondersteunende maatregelen

Het doel van de subsidiëring van deze specifieke doelstelling is het verbeteren van grensoverschrijdende kennis, technologie en transfer van geschoolde werknemers om langs die weg bij te dragen aan het vergroten van product- en procesinnovatie op het gebied van CO2-reducerende technologieën en duurzame energie. Om de transformatie van het energiesysteem en een duurzamer gebruik van natuurlijke hulpbronnen te ondersteunen, zijn nieuwe technologieën en innovaties nodig. Om deze reden krijgt deze thematische prioriteit binnen prioriteitsas 1 van het samenwerkingsprogramma extra nadruk en wordt het belang van innovatie op het gebied van CO2-reductietechnologie benadrukt. Bovendien beoogt deze specifieke doelstelling ook bij te dragen aan de verbetering van de beschikbaarheid van

professionals in het programmagebied. In totaal is voor deze specifieke doelstelling 30 miljoen euro aan EFRO-financiering beschikbaar.

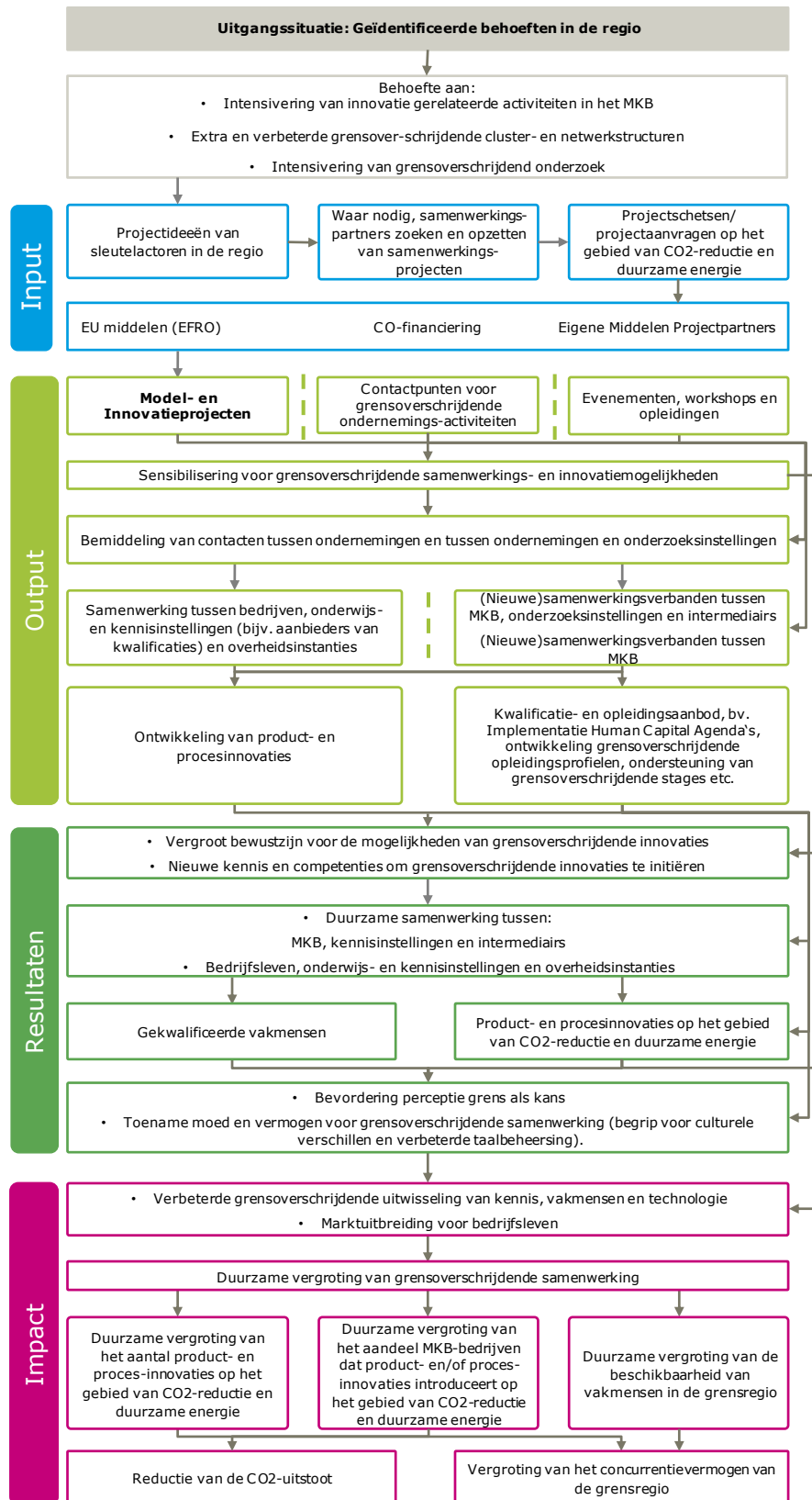
Om bovengenoemde doelstellingen te bereiken krijgen binnen deze specifieke doelstelling met name pilot- en innovatieprojecten op het gebied van CO₂-reductie en duurzame energie financiële steun. Daarnaast zullen contactcentra voor grensoverschrijdende bedrijfsactiviteiten en workshops en training over deze onderwerpen worden bevorderd. Net als in de andere specifieke doelstelling van de prioriteit 1 dienen de steunmaatregelen als een eerste stap van het bewust maken van deelnemers van de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking en innovatie en moeten ze het aangaan van concrete partnerschappen ondersteunen. Mogelijk geschikte actoren worden met elkaar in contact gebracht en moeten in een tweede stap samen actief innoverend worden. Naast de introductie van innovatieve producten en processen wordt binnen deze specifieke doelstelling ook de implementatie van gerichte opleiding en training bevorderd, zoals de realisatie van grensoverschrijdende opleidingsprofielen.

Door deze maatregelen moet bij de subsidieontvangers een groter bewustzijn van grensoverschrijdend innovatiepotentieel op het gebied van CO₂-reductie en duurzame energie worden gecreëerd. Daarnaast moeten concrete en, voor zover mogelijk, duurzame samenwerkingsverbanden worden opgezet, die product- en procesinnovaties op deze onderwerpen tot stand brengen.

Het doel is om het aandeel MKB-bedrijven dat product- of procesinnovatie introduceert ten opzichte van 2010 in 2023 met twee procentpunten te vergroten tot 74,31 procent. Gezien de zeer vergelijkbare doelstelling, is dit dezelfde resultaatindicator die wordt gebruikt voor de andere specifieke doelstelling van prioriteitsas 1.

In de volgende figuur ziet u de effectlogica die aan de subsidie ten grondslag ligt.

Figuur 11: Interventielogica van het specifieke doel „Bevordering van de product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie

Bron: Samenwerkingsprogramma, eigenweergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Beoordeling van de implementatie en doelbereiking

Tot 20 juni 2018 werden in totaal 11 projecten goedgekeurd binnen deze specifieke doelstelling. Over het algemeen is het implementatieniveau van dit specifieke doel zeer goed. De gerealiseerde stand van de implementatie toont aan dat voor de helft van de outputindicatoren de doelen al zijn bereikt of zelfs zijn overschreden met de projecten die zijn afgesloten op 30 juni 2018. Voor bijna alle andere indicatoren duiden de geplande bijdragen van de projecten die momenteel worden geïmplementeerd erop dat de doelstellingen aan het einde van de financieringsperiode zullen worden bereikt of overschreden.

Figuur 12: Materiële realisatie (Stand 30 juni 2018)

Indikator		Streefwaarde 2023	Realisatie per 31.12.2017	Gepland per 31.12.2017
CO01	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	874	712	1.016
CO02	Aantal ondernemingen dat subsidies ontvangt	132	305	386
CO04	Aantal ondernemingen dat niet financiële steun ontvangt	742	466	632
CO06	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	11.000.000	6.162.454	15.927.270
CO27	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun voor innovatie en O&O-projecten	11.880.000	6.162.454	15.927.270
CO08	Werkgelegenheids groei in gesteunde ondernemingen	40	39,5	313
CO24	Aantal nieuwe onderzoekers in gesteunde entiteiten	11	29,85	48
CO41	Aantal ondernemingen dat deelneemt aan grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	874	678	919
CO26	Aantal ondernemingen dat samenwerkt met onderzoeksinstellingen	175	357	353
CO42	Aantal onderzoeksinstellingen dat deelneemt in grensoverschrijdende, transnationale of interregionale onderzoeksprojecten	11	48	43
CO28	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de markt zijn	49	281	268
CO29	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt met het oog op producten die nieuw voor de onderneming zijn	74	252	313
CO44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding	28	372	600
PSI1	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende innovatiegerichte samenwerkingstrajecten	176	423	685
PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	787	548	886
PSI7	Percentage van de bedrijven die hebben deelgenomen aan innovatiegericht samenwerkingstraject, dat nieuw product/proces heeft geïntroduceerd	74%	50%	80%

Bron: Monitoringgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen berekening en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Het is opmerkelijk, met betrekking tot de gerealiseerde implementatie, dat ook voor dit specifieke doel de streefwaarden voor sommige outputindicatoren nu al ver overschreden zijn. Dit is met name het geval voor indicator CO44, het aantal deelnemers aan gezamenlijke werkgelegenheidsinitiatieven of opleidingsmaatregelen. Het aantal ondersteunde bedrijven (CO28, CO42, CO29, CO02 en CO26), onderzoeksinstituten (CO42) en wetenschappers (CO24) en de steun voor grensoverschrijdende op innovatie gerichte samenwerkingsmaatregelen (PSI1) zijn ook aanzienlijk hoger dan de oorspronkelijke doelstellingen. Op basis van de opbrengst van

projecten die momenteel nog in uitvoering zijn, zal naar verwachting ook de streefwaarde voor werkgelegenheidsgroei in gesubsidieerde bedrijven (CO08) aanzienlijk worden overschreden.

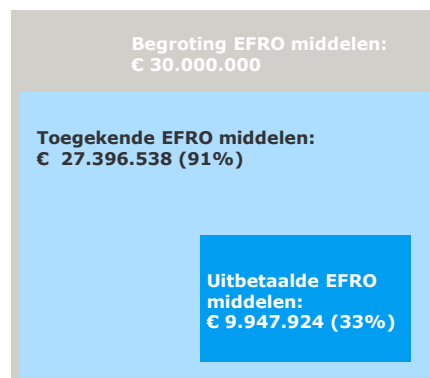
In principe moet ook bij dit specifieke doel het grote aantal actoren dat van de subsidiëring profiteert positief worden beoordeeld. De vraag rijst echter of de vastgestelde streefwaarden voor deze indicatoren daadwerkelijk kunnen worden gebruikt als een benchmark voor een succesvolle programma-implementatie, als ze nu al worden overschreden, nog voordat de beschikbare middelen volledig zijn vastgelegd.

Voor deze specifieke doelstelling wordt verwacht dat de doelstellingen voor de meeste indicatoren aanzienlijk worden overschreden. Er zijn echter ook enkele indicatoren waarvoor de huidige gegevens erop duiden dat de doelen en waarschijnlijk werkelijk gerealiseerde waarden zeer dicht bij elkaar zullen liggen. Deze verschillen wijzen erop dat de schatting van de streefwaarden bij de programmering voor sommige outputindicatoren zeer goed is geweest, maar minder voor andere. Er is dus in de toekomst ruimte voor verbetering van de outputindicatoren als maatstaf voor een planmatige implementatie van het programma

Alle projecten die in deze specifieke doelstelling worden uitgevoerd, ondersteunen samenwerking en dus technologieoverdracht tussen bedrijven en experts en tussen universiteiten en bedrijven. Door de onderzoeks- en innovatie-infrastructuur en de uitwisseling tussen relevante actoren te ondersteunen, worden model- en innovatieprojecten geïmplementeerd die leiden tot de ontwikkeling en introductie van product- en procesinnovaties en ondersteuning van (nieuwe) partnerschappen en samenwerkingsverbanden.

Ook de financiële monitoringgegevens wijzen op een vergevorderde realisatie van het programma. Een derde deel van de geplande EU-financiering voor deze specifieke doelstelling is in juni 2018 al uitbetaald (zie figuur 13). Dit is met betrekking tot de resterende tijd in de huidige financieringsperiode een goede stand. Bijna alle beschikbare middelen (91%) zijn al gekoppeld aan concrete projecten. Op basis hiervan kan ervan worden uitgegaan dat de tot nu toe nog niet uitbetaalde middelen zeer waarschijnlijk zoals gepland zullen worden besteed en dus een bijdrage zullen gaan leveren aan het behalen van de gestelde doelen.

Figuur 13: Financiële realisatie (Stand 20 juni 2018)

Bron: Monitoringgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen berekening en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

2.2 Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied

De tweede prioritaire as omvat (conform verordening (EU) nr. 1303/2013, art. 9) de thematische doelstelling nummer 11: vergroting van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden en bestuurlijke doelmatigheid. De overkoepelende doelstelling is om de sociaal-culturele en territoriale cohesie binnen het programmagebied te vergroten en de perceptie van de grens als barrière te verlagen.

2.2.1 Specifieke doelstelling: vermindering van de barrièrewerking van de grens voor burgers en instanties

Subsidiedoelstelling en -maatregelen (Interventiologica)

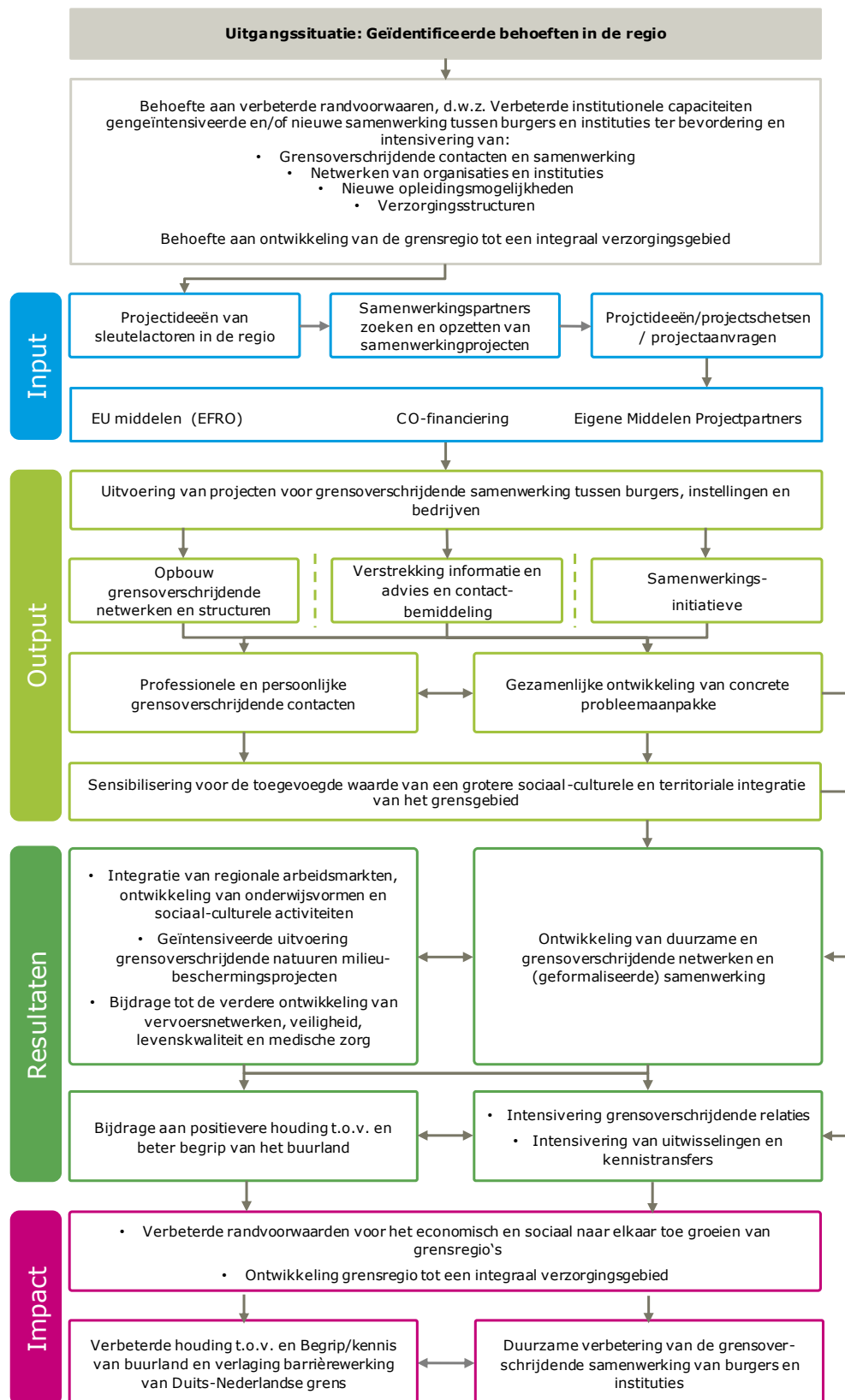
Het specifieke doel van de tweede prioriteitsas is om de grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers, overheidsinstanties en bedrijven op verschillende gebieden te versterken, teneinde de barrièrewerking van de grens in het programmagebied tegen te gaan. In totaal is voor deze specifieke subsidiedoelstelling € 73,1 miljoen euro aan EFRO middelen beschikbaar gesteld.

Om de genoemde doelstelling te bereiken worden projecten ondersteund en maatregelen ingezet die zich richten op grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers, (overheids-) instanties en bedrijven. De focus hiervan ligt bij de opbouw van grensoverschrijdende netwerken en structuren, het initiëren van grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden, het in dit kader verstrekken van relevante informatie en advies en het bemiddelen van contacten hierbij. Dit moet vervolgens leiden tot professionele en persoonlijke grensoverschrijdende contacten en een gezamenlijke ontwikkeling van concrete probleemaanpakken.

Uiteindelijk dienen de ondersteunde projecten een sensibilisering bij burgers, instanties en bedrijven teweeg te brengen voor de toegevoegde waarde van een grotere sociaal-culturele en territoriale integratie van het grensgebied. Het programma draagt hieraan op verschillende gebieden bij: bijvoorbeeld door de ontwikkeling van onderwijsverenigingen en culturele uitwisseling, maar ook door de ontwikkeling van een gemeenschappelijk natuur- en landschapsmanagement of een gemeenschappelijke aanpak van demografische ontwikkelingen.

De INTERREG-subsidie en de projecten en maatregelen die voortvloeien uit de tweede prioriteit dienen te leiden tot een groter bewustzijn voor de mogelijkheden tot grensoverschrijdende samenwerking en dienen zodoende een verlagend effect te hebben op de barrièrewerking van de grens. Een doelstelling is om de score voor de perceptie van de Duits-Nederlandse grens als barrière (zoals deze door de Radboud Universiteit wordt gemeten) voor de doelgroepen burgers en organisaties te verhogen van respectievelijk 53,3 en 46,5 punten in 2015, naar 58,0 en 49,5 punten in 2023 (de schaal van deze scores loopt van 0 tot 100; hoe hoger de score, hoe minder de grens als barrière wordt gezien). De volgende figuur toont de interventiologica die aan de subsidie voor de tweede prioritaire as ten grondslag ligt:

Figuur 14: Interventielogica voor de toename van de sociaal-culturele en territoriale cohesie binnen het programmagebied

Bron: Samenwerkingsprogramma, eigen bewerking Ramboll Management Consulting und Regioplan.

Uitvoering en realisatie van doelstellingen

Per 20 juni 2018 ontvangen 50 projecten ondersteuning van INTERREG in het kader van prioriteitsas twee. Deze projecten leveren een merkbare positieve bijdrage aan de doelstellingen van deze prioritaire as. Over het algemeen is de uitvoering van het programma in een vergevorderd stadium. Dit geldt zowel voor de materiële als financiële realisatie van het programma.

Uit de materiële realisatie blijkt dat voor het merendeel van de outputindicatoren de streefwaarden met de momenteel gerealiseerde waarden (uit voltooide en lopende projecten) al zijn gehaald of aanzienlijk zijn overschreden (realisatie 2018 versus streefwaarde 2023; zie onderstaande figuur).

Figuur 15: Materiële realisatie (stand 30.06.2018)

Indikator		Streefwaarde 2023	Realisatie per 30.6.2018	Gepland per 30.6.2018
CO01	Aantal ondernemingen dat steun ontvangt	50	4.838	7.766
CO04	Aantal ondernemingen dat niet financiële steun ontvangt	50	4.536	7.447
CO09	Stijging van verwacht aantal bezoeken aan plaatsen van cultureel of natuurlijk erfgoed en attracties die steun ontvangen	50.000	29.638	153.400
CO44	Aantal deelnemers in gezamenlijke projecten gericht op lokale werkgelegenheid en gezamenlijke opleiding	70	15.242	14.475
PSI2	Aantal ondersteunde grensoverschrijdende samenwerkingstrajecten	680	1.414	3.677
PSI3	Aantal personen dat een individueel advies heeft ontvangen	45.000	41.238	59.862
PSI4	Aantal mensen dat door verbeterde gezondheidsdiensten bereikt wordt	14.332.940	7.326.933	22.525.090
PSI5	Aantal deelnemers aan grensoverschrijdende initiatieven op het gebied van onderwijs en taalkennis	600	46.931	67.950
PSI6	Aantal MKB-ondernemingen dat steun ontvangt	45	4.146	6.020

Bron: Monitoringgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting und Regioplan.

Uit de bovenstaande figuur blijkt dat er bijzonder grote vorderingen zijn gerealiseerd bij de volgende outputindicatoren: aantal deelnemers aan gezamenlijke lokale werkgelegenheidsinitiatieven of -training (CO44), aantal ondernemingen dat steun ontvangt (CO01), aantal ondersteunde MKB-ondernemingen (PSI6), aantal ondernemingen dat niet-financiële steun ontvangt (CO04) en het aantal deelnemers aan grensoverschrijdende initiatieven op het gebied van onderwijs en taalvaardigheden (PSI5).

Wel ligt er nog een uitdaging om de streefwaarden te realiseren voor het aantal verwachte bezoeken aan plaatsen van cultureel of natuurlijk erfgoed en attracties die steun ontvangen (CO09) en om de streefwaarden te realiseren voor het aantal mensen dat wordt bereikt door verbeterde gezondheidsdiensten (PSI4).

Met het oog op de zeer goede realisatie, kan er echter van uit worden gegaan dat de geplande streefwaarden voor deze indicatoren (ervan uitgaande dat projecten volgens plan worden uitgevoerd) aan het einde van de subsidieperiode vermoedelijk zullen worden overschreden.

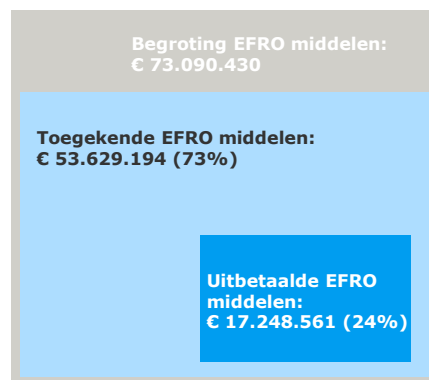
In principe wijst de materiële uitvoering van de outputindicatoren op een zeer positieve voortgang van het programma.

Wel rijst, evenals bij de eerste prioriteitsas, de vraag of de gedefinieerde streefwaarden per 2023 voor deze indicatoren realistisch gestelde maatstaven zijn en of ze voldoende geschikt zijn om de voortgang van het programma weer te geven. Dit gezien het feit dat de streefwaarden van deze indicatoren tot nu toe (ruimschoots) worden overschreden (zie figuur 15), nog voordat de beschikbare middelen volledig zijn vastgelegd in concrete projecten en ruim voor het einde van de subsidieperiode. In hoofdstuk 6 worden mogelijkheden voorgesteld en bediscussieerd om de outputindicatoren in de toekomst als betere maatstaven te kunnen gebruiken voor de programmavoortgang.

De meeste lopende projecten zijn gericht op het verminderen van de perceptie van de grens als barrière voor burgers en instanties. De verschillende projecten lopen uiteen van de ontwikkeling van grensoverschrijdende uitwisselingsprogramma's binnen het onderwijs, de bevordering van de ontwikkeling van een grensoverschrijdende arbeids- en opleidingsmarkt, tot de ontwikkeling van diensten op het gebied van cultuur en erfgoed. De projecten dragen bij aan een verbeterde houding t.o.v. en begrip/kennis van het buurland en bevorderen de grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers en instanties.

De financiële realisatie is ook in een vergevorderd stadium, zoals blijkt uit het onderstaande overzicht:

Figuur 16: Financiële realisatie (stand 20.06.2018)

Bron: Voortgangsgegevens van het samenwerkingsprogramma, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Ongeveer een kwart van de geplande EU-fondsen voor de tweede prioritaire as is per juni 2018 uitbetaald. Dit is met betrekking tot de resterende tijd in de huidige subsidieperiode een goede stand. Dat de momenteel nog niet uitbetaalde middelen hoogstwaarschijnlijk (en zoals gepland) benut zullen worden blijkt ook uit de goedkeuringsstatus: 73 procent van het totaal geplande subsidiebedrag voor de tweede prioritaire as is halverwege 2018 al toegekend aan specifieke projecten. Van het totaal voor deze as geplande subsidiebedrag resteert nog ruim 19 miljoen euro (EU-fondsen). Voor de toekenning van dit resterende subsidiebedrag zijn per januari 2019 reeds nieuwe projecten geselecteerd en dienen de komende jaren nog meer projecten te worden geselecteerd.

3. EFFECTIVITEIT VAN HET PROGRAMMA

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

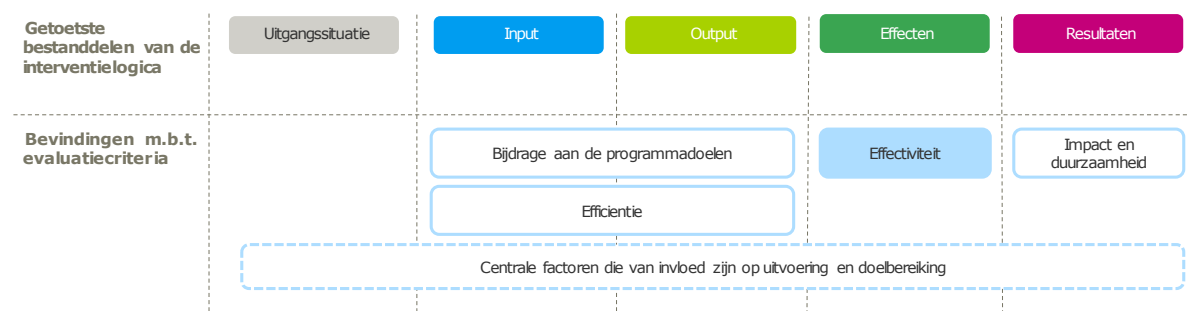
- Wat zijn de effecten van het INTERREG programma Deutschland-Nederland?
- Welke thematische en cross-thematische effecten van de projecten kunnen worden geïdentificeerd?
- Hoe heeft de grensoverschrijdende innovatiekracht in het programmagebied zich ontwikkeld (niveau van product- en procesinnovatie / het aandeel van MKB-bedrijven dat product- en procesinnovaties introduceert)?
- Hoe heeft de sociaal-culturele en territoriale cohesie (barrière-effect van de grens voor burgers en instellingen / de perceptie van de Duits-Nederlandse grens als barrière) zich ontwikkeld?

De belangrijkste bevindingen in het kort:

- ✓ De subsidie levert een herkenbare bijdrage aan alle **drie de impactcategorieën** van het INTERREG-programma
- ✓ De financiering vertoont zowel **thematische als cross-thematische effecten** op beide prioriteitsassen. De effectiviteit van het programma wordt daarom als hoog beoordeeld.
- ✓ **Kwalificering van sleutelactoren:**
 - Nieuwe kennis wordt opgebouwd en vaardigheden worden uitgebreid. Het gaat om technische kennis als ook om vaardigheden die nodig zijn om grensoverschrijdende activiteiten uit te voeren.
 - Prioriteitsas 2 resulteert in het bouwen en versterken van grensoverschrijdende netwerken, structuren en partnerschappen in de programmaregio.
 - INTERREG draagt eraan bij dat in toenemende mate de nabijheid van de grens én de heterogeniteit van het grensgebied als een kans gezien wordt door actoren.
- ✓ **Activering van beleidsmakers:**
 - Tot op zekere hoogte resulteert het subsidieprogramma ook in een meer doelgerichte verspreiding van belangstelling en een versterkte gezamenlijke actie in politieke besluitvormingsprocessen.
- ✓ **Toepassing van kennis en competenties:**
 - Bijna alle projectactoren passen (nieuwe) kennis en (nieuwe) competenties toe.
 - Het overgrote deel van de Prioriteit 1-projecten leidt tot de implementatie van product- en procesinnovaties.
 - Prioriteit 2 gaat vooral over de toepassing van sociaal-culturele kennis en innovatie (en minder van technologische knowhow die relevant is voor de eerste prioriteitsas).

De beoordeling van de effectiviteit van het programma heeft, in relatie tot de interventielogica, betrekking op de resultaten (dat wil zeggen, de effecten die de betrokken actoren dankzij de projecten hebben behaald). De doeltreffendheid van de financiering wordt beoordeeld op basis van de investeringsprioriteiten en de bijbehorende specifieke doelstellingen.

Figuur 17: Getoetste onderdelen van de interventielogica om de effectiviteit van het programma vast te stellen

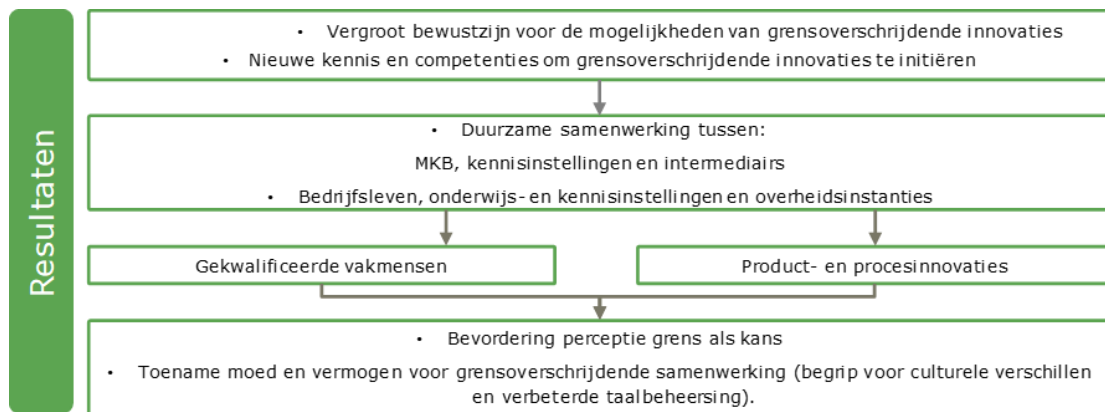
Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

3.1 Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht binnen het programmagebied

3.1.1 Specifiek doel: Bevordering van de product- en procesinnovaties binnen voor de grensregio relevante sectoren

De onderstaande figuur toont de verwachte effecten van de subsidie voor de specifieke doelstelling om product- en procesinnovaties te bevorderen in de sectoren die relevant zijn voor de grensregio van de eerste prioriteitsas (zie de interventielogica in hoofdstuk 2.1.1).

Figuur 18: Verwachte effecten bevordering produc-en procesinnovaties in relevante sectoren grensregio eerste prioriteitsas

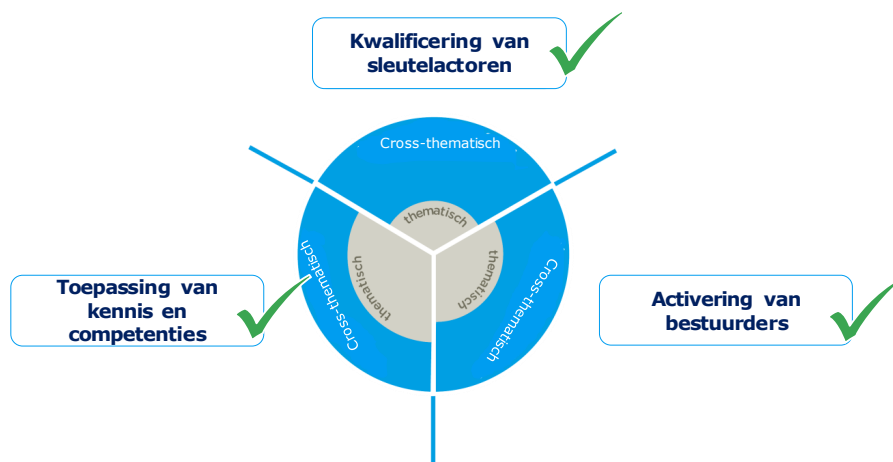

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Behaalde resultaten en verwachte effecten

De subsidiëring ten behoeve van deze specifieke doelstelling draagt bij aan alle drie de impactcategorieën van INTERREG. De effectiviteit ervan kan daarom als positief worden beoordeeld.

Figuur 19: Geïdentificeerde effecten m.b.t. het specifieke doel Bevordering van de product- en procesinnovaties binnen voor de grensregio relevante sectoren

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Kwalificering van sleutelactoren

Op basis van de evaluatie zijn in de afzonderlijke impactcategorieën de volgende effecten geïdentificeerd:

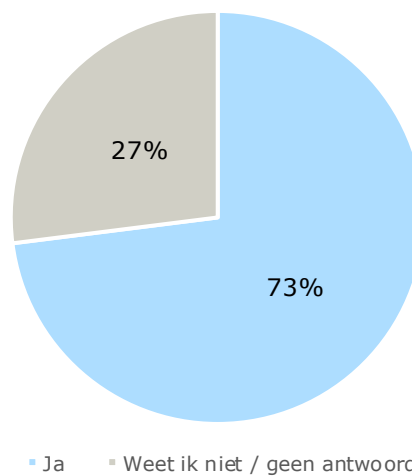
Uit de evaluatie blijkt dat bijna alle projectactoren (lead partners en projectpartners) nieuwe kennis opdoen en hun competenties uitbreiden door hun deelname aan een project; dat betekent dat er een kwalificatie plaatsvindt. Deze kwalificatie betreft zowel de technische kennis als de competenties die nodig zijn om grensoverschrijdende activiteiten uit te voeren. Zowel de thematische als de cross-thematische effecten worden dus met het programma bereikt.

In overeenstemming met de thematische reikwijdte van de projecten in deze specifieke doelstelling, gaat het om expertise in verschillende disciplines die nodig is voor de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties. In principe is het mogelijk om de ontwikkeling van expertise te identificeren in bijna alle kernsectoren waarop deze specifieke doelstelling is gericht: in IP 4-projecten wordt expertise ontwikkeld in de sector energie en koolstofarme economie. Bijzonder opmerkelijk is de ontwikkeling van expertise in de sector High-Tech Systems & Materials. Dit komt omdat de meeste projecten die in het kader van deze specifieke doelstelling worden gefinancierd, aan deze sector worden toegewezen (zie figuur 8).

Behalve het opdoen van vakkennis, vergroot het subsidieprogramma ook competenties die nodig zijn om grensoverschrijdende innovatieactiviteiten uit te voeren. Daarbij gaat het onder andere om het opbouwen of versterken van een grensoverschrijdend netwerk, het vergaren van ervaring met het vinden en versterking van grensoverschrijdende consortia en het ontwikkelen van kennis over het succesvol implementeren van innovatieve grensoverschrijdende ontwikkelingsprojecten. In het kader van door INTERREG gefinancierde projecten doen projectactoren de ervaring op dat kennis en ervaring ook over de grens kunnen worden uitgewisseld.

De samenwerking vermindert het barrière-effect van de grens. Meer dan de helft van de ondervraagde lead partners is het volledig eens met de stelling "Door deel te nemen aan het project, maken we de grens minder een barrière". Bijna driekwart van de lead partners van projecten in het kader van deze specifieke doelstelling beweert ook dat hun houding tegenover het buurland positief is veranderd door deel te nemen aan door INTERREG gefinancierde projecten (zie figuur 20). Geen lead partner heeft verklaard dat de houding tegenover het buurland niet positief is veranderd.

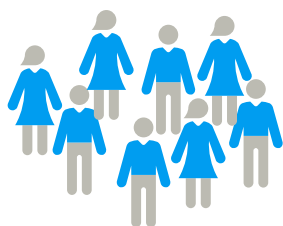
Figuur 20: Verandering van de houding van lead partners ten aanzien van het buurland

*Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Is uw houding ten aanzien van het buurland zich door het project in positieve zin veranderd?*

Het effect van grensoverschrijdende samenwerking komt bij lead partners vooral daarin tot uitdrukking dat zij meer begrip krijgen voor hoe in het buurland gewerkt wordt en wat daar prioriteiten zijn. Dit vergroot het bewustzijn van culturele verschillen en hun toegevoegde waarde: de lead partners hebben bevestigd dat ze baat hebben bij de andere benadering, nieuwe perspectieven en expertise in het buurland. INTERREG draagt er aldus toe bij dat de nabijheid van de grens en tegelijkertijd de heterogeniteit van het grensgebied door actoren in toenemende mate als een kans worden beschouwd.

Figuur 21: Uitspraken van lead partners over hun houding ten aanzien van het buurland

- „Er zitten verschillen in denkwijze en de kijk op materie. Het is fantastisch om dat samen te voegen en stappen verder te zetten.“
- „Meer begrip van de aanpak en werkwijze in het buurland.“
- „De werkwijze in het buurland heeft een positieve invloed op bedrijven in het eigen land.“

*Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
In hoeverre is uw houding ten aanzien van het buurland veranderd?*

Al met al kan dus worden vastgesteld dat de effecten die volgens de interventielogica beoogd worden in deze specifieke doelstelling, worden bereikt met de projecten die worden geselecteerd voor en uitgevoerd met de subsidie: meer bewustzijn van de mogelijkheden van grensoverschrijdende innovatie en uitbreiding van de competenties om dergelijke activiteiten op te starten en te implementeren. Tegelijkertijd wordt de nabijheid van de grens door de gesubsidieerde actoren steeds meer gezien als een gezamenlijke kans.

Activering van bestuurders

Uit de evaluatie blijkt dat het programma tot op zekere hoogte ook leidt tot een doelbewuste vergroting van belangstelling en tot een versterkte gezamenlijke actie in politieke besluitvormingsprocessen.

Hoewel de projecten die in deze specifieke doelstelling worden ondersteund dit niet als hoofddoel nastreven, vindt er een activering van bestuurders plaats. In individuele projecten wordt, onder meer door gezamenlijke strategieën, bijgedragen aan meer gezamenlijk handelen en aan een doelmatig gemeenschappelijk belang.

Hoewel het niet het expliciete doel is van de meeste projecten in deze specifieke doelstelling, zijn de ondervraagde lead partners desalniettemin van mening dat hun projectthema's meer aandacht trekken. Ongeveer 80 procent van de ondervraagde lead partners ziet bijvoorbeeld een toegenomen bewustzijn voor hun projectonderwerp bij bestuurders als een resultaat van hun project.

Toepassing van kennis en competenties

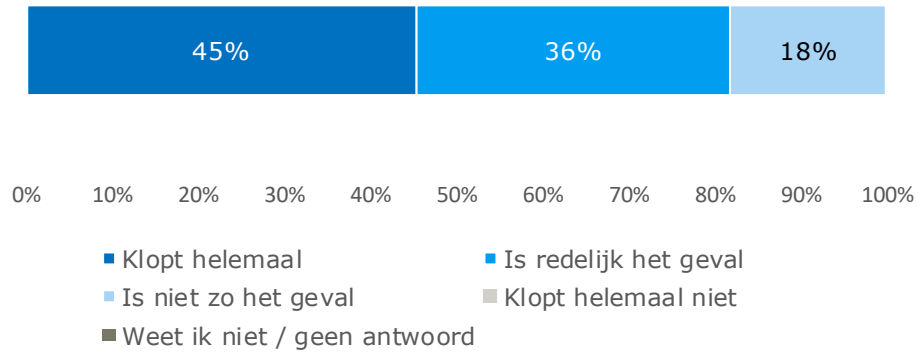
Uit de evaluatie blijkt dat bijna alle projectactoren die projecten in dit specifieke doel uitvoeren, (nieuwe) kennis en (nieuwe) competenties toepassen. Aan de ene kant gaat het daarbij om technische kennis die wordt gebruikt in concrete projecten bij de ontwikkeling en

implementatie van product- en procesinnovaties. Anderzijds is ook te zien dat de betrokken actoren hun competenties tijdens projecten, maar ook daarna, toepassen voor de uitvoering van grensoverschrijdende samenwerking.

Overeenkomstig de thematische diversiteit van de projecten die in deze specifieke doelstelling worden geïmplementeerd, gaat het om veelzijdige kennis die wordt gebruikt bij de uitvoering van de projecten. In principe kan de toepassing van kennis en verbeterde competenties worden vastgesteld in bijna alle kernsectoren die zijn gericht op het programma: Agro-business & Food, Health & Life Sciences, High-Tech Systems & Materials (HTSM) en Logistiek. De toepassing van kennis en vaardigheden in de sector van de energie- en koolstofarme economie maakt deel uit van de projecten gefinancierd onder IP 4. De overgrote meerderheid van de projecten die in het kader van deze specifieke doelstelling worden gefinancierd, valt onder de sector High Tech Systemen & Materialen (HTSM). Dienovereenkomstig kan met name toepassing van nieuwe thematische kennis op dit gebied worden waargenomen.

Op basis van de analyse van de projectbeschrijvingen en het onderzoek onder de lead partners, wordt duidelijk dat de overgrote meerderheid van projecten in deze specifieke doelstelling leiden tot de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties (zie Figuur 21). Productieprocessen worden bijvoorbeeld verder ontwikkeld, productiestructuren worden geoptimaliseerd en softwareoplossingen worden ontwikkeld.

Figuur 22: Effecten van het project: Product- en Procesinnovaties⁷

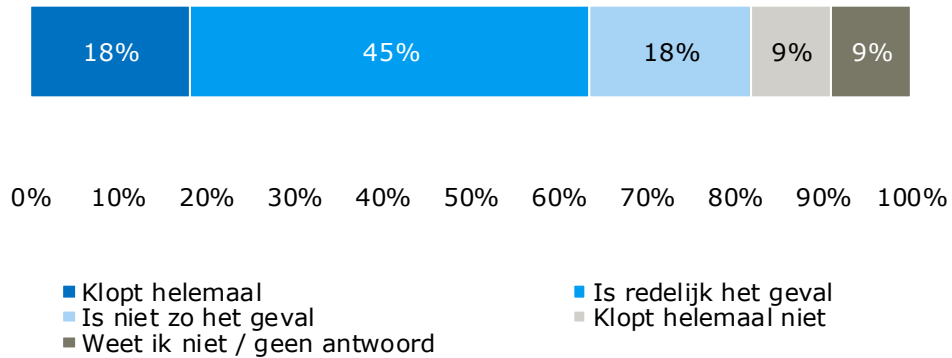

Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. We hebben door deelname aan het project een product- of procesinnovatie gedaan.

Daarnaast implementeren de projecten een aantal grensoverschrijdende kwalificerings- en opleidingsmaatregelen (zie Figuur 23). In de gesubsidieerde projecten worden bijvoorbeeld werknemers en bedrijven bij elkaar gebracht om nieuwe technologieën uit te proberen en gezamenlijk bedrijfsideeën te ontwikkelen, worden cursussen en workshops gehouden en in lijn met de "train-the-trainer" -aanpak worden modellen ontwikkeld om competenties ook buiten projecten te kunnen blijven toepassen.

⁷ Om de begrijpelijkheid te verbeteren is tijdens de enquête onder de lead partners gevraagd of er als resultaat van het project een product- of procesinnovatie is geïntroduceerd

Figuur 23: Effecten van het project: Realisatie van grensoverschrijdende kwalificerings- en opleidingsmaatregelen

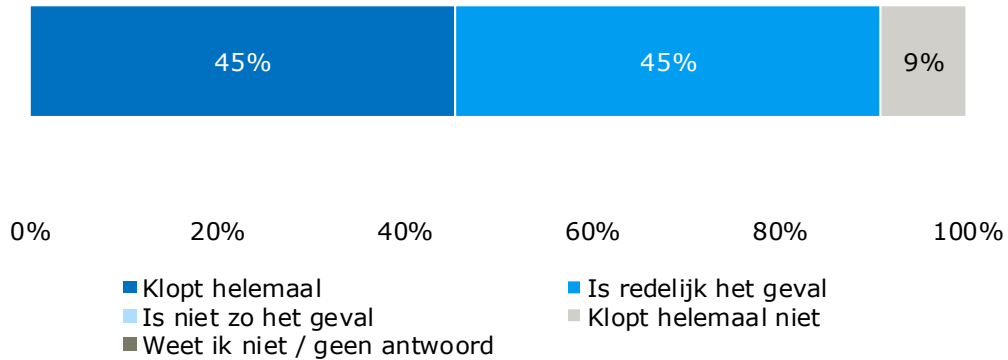

Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. We hebben door deelname aan het project grensoverschrijdende kwalificerings- en opleidingsmaatregelen gerealiseerd.

De meerderheid van de lead partners kon ook hun eigen werkprocessen efficiënter maken door grensoverschrijdende projecten uit te voeren en vond vergelijkbare effecten bij de meerderheid van de projectpartners. In het kader van gesubsidieerde projecten worden bijvoorbeeld processen in bedrijven geanalyseerd en optimalisatiemogelijkheden geïdentificeerd en geïmplementeerd. Bovendien ervaren de lead partners dat zij meer geneigd zijn om technische innovaties te gebruiken door deel te nemen aan het project. In het bijzonder nemen zij dit waar bij de projectpartners die betrokken zijn bij hun projecten. Sommige projecten maken bijvoorbeeld de gezamenlijke ontwikkeling en het testen van innovatieve technologieën en producten mogelijk, terwijl andere projecten de ontwikkeling van nieuwe, efficiëntere productieprocessen voor kleine en middelgrote ondernemingen mogelijk maken.

Naast de toepassing van thematische kennis en technische competenties, heeft de subsidiëring ook cross-thematische toepassingsgerichte effecten op de betrokken lead partners en projectpartners. De door deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten opgedane ervaringen en competenties hebben geleid tot het aangaan of intensivering van grensoverschrijdende samenwerking. Vrijwel alle lead partners geven aan dat zij meer betrokken zijn bij grensoverschrijdende activiteiten als gevolg van hun deelname aan het project en kunnen deze ontwikkeling ook bij bijna alle projectpartners observeren.

Figuur 24: Effecten van het project: Meer grensoverschrijdende activiteit

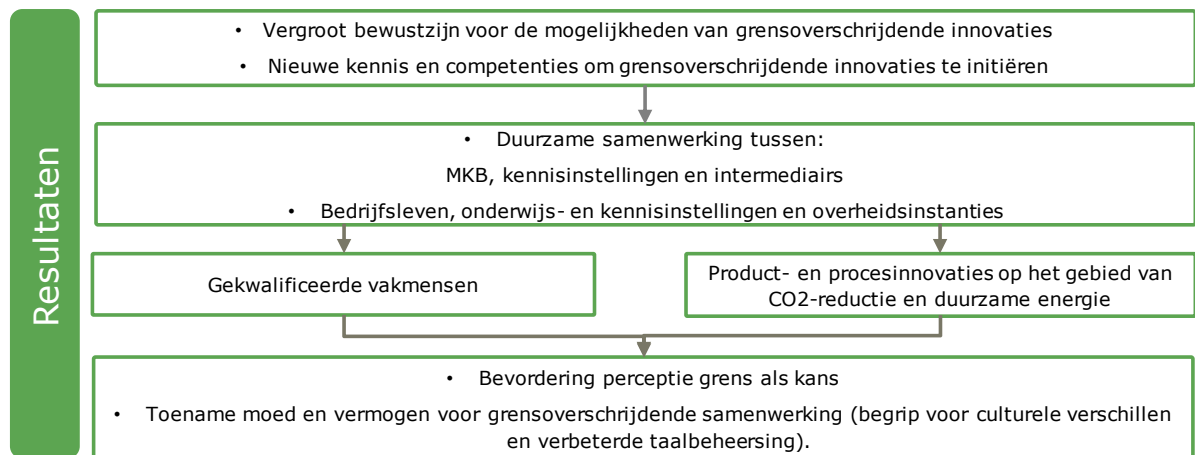
Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. Door deelname aan het project voeren we meer grensoverschrijdende activiteiten uit.

Dientengevolge kan worden vastgesteld dat de effecten gerealiseerd worden zoals voorzien in de interventielogica, d.w.z. de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties, de kwalificering van geschoolde werknemers en het vermogen om grensoverschrijdende samenwerking tot stand te brengen. Uit de evaluatie blijkt echter duidelijk dat de focus in dit specifieke doel ligt op de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties.

3.1.2 Specifiek doel: Bevordering van Product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie

De volgende figuur toont de verwachte effecten van de subsidie voor de specifieke doelstelling om product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie te bevorderen binnen de eerste prioriteitsas (zie de interventielogica in hoofdstuk 2.1.2).

Figuur 25: Verwachte effecten bevordering product- en processinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie

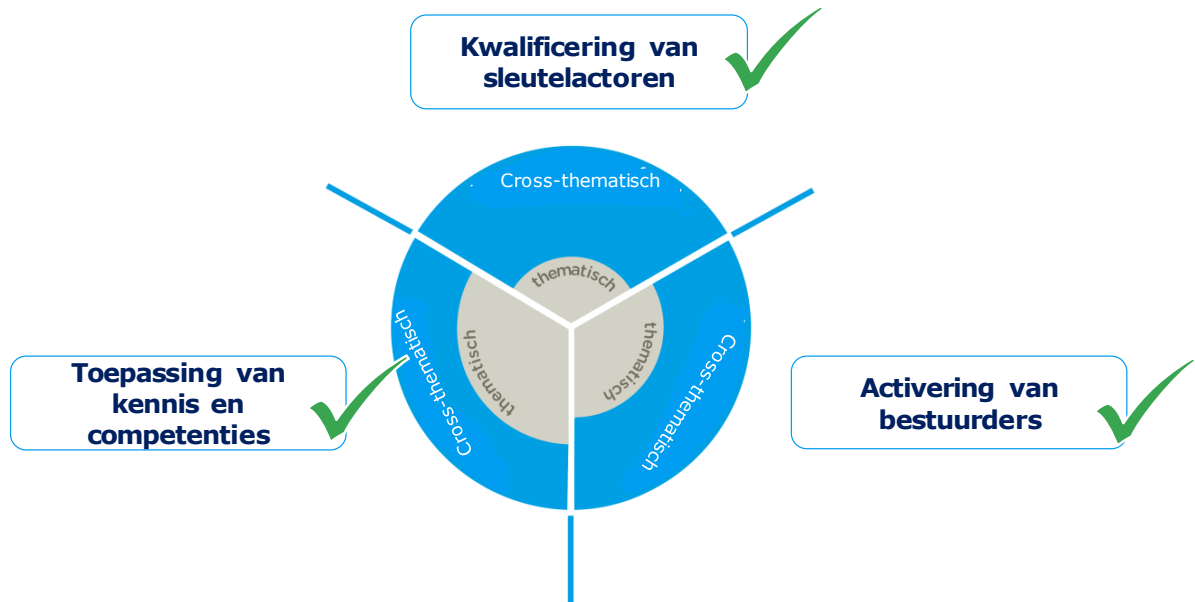

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Behaalde resultaten en verwachte effecten

De subsidiëring ten behoeve van deze specifieke doelstelling draagt bij aan alle drie de impactcategorieën van INTERREG. De effectiviteit ervan kan daarom als positief worden beoordeeld.

Figuur 26: Geïdentificeerde effecten m.b.t. het specifieke doel „Bevordering van product- en procesinnovaties op het terrein van CO2-reductie en duurzame energie“

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Op basis van de evaluatie zijn in de afzonderlijke impactcategorieën de volgende effecten geïdentificeerd:

Kwalificering van sleutelactoren

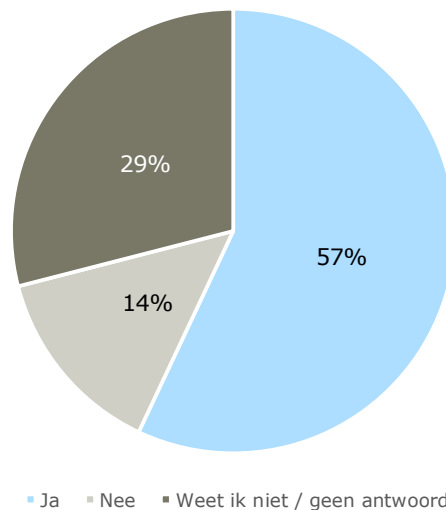
Uit de evaluatie wordt duidelijk dat bijna alle projectactoren (lead partners en projectpartners) nieuwe kennis opdoen en hun competenties uitbreiden als gevolg van hun deelname aan een project

binnen dit specifieke doel. Er vindt dus een kwalificering plaats. Enerzijds gaat het daarbij om technische kennis en anderzijds om het verwerven van de vaardigheden en competenties die nodig zijn om grensoverschrijdende activiteiten uit te voeren. Zowel de thematische als de cross-thematische effecten worden dus met het programma gerealiseerd.

In overeenstemming met de duidelijke thematische focus van de projecten in het kader van deze specifieke doelstelling, gaat het hierbij om expertise met betrekking tot de sector van energie en CO₂-arme economie. Behalve de ontwikkeling van deze thematische expertise versterkt de subsidiëring van lead partners en projectpartners ook het vermogen om grensoverschrijdende innovatieactiviteiten uit te voeren, zoals het verbreden van hun eigen netwerk.

Door grensoverschrijdende samenwerking binnen deze specifieke doelstelling wordt ook het barrière-effect van de grens verminderd. Ongeveer 85 procent van de ondervraagde lead partners is het volledig eens met de stelling "Door deel te nemen aan het project, ervaren we de grens minder als barrière". Deelname aan samenwerkingsprojecten is een positieve verandering in de houding tegenover het buurland bij de meerderheid van de deelnemers (zie figuur 27).

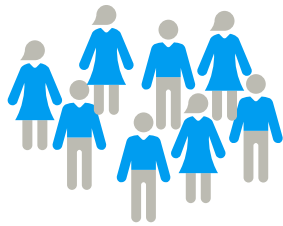
Figuur 27: Houding ten aanzien van het buurland bij lead partners

*Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=7), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Heeft uw houding t.a.v. het buurland zich positief gewijzigd door het project?*

De impact van grensoverschrijdende samenwerking komt met name tot uiting in het feit dat lead partners hun netwerkactiviteiten in het buurland versterken, hun taalvaardigheden verbeteren en de verschillen tussen de twee landen waarderen.

Figuur 28: Uitspraken van lead partner over de houding ten aanzien van het buurland

- „Versterkt netwerk en grensoverschrijdende activiteiten.“
- „Waardering voor de diversiteit.“
- „Verbeterde taalvaardigheden opgebouwd.“

Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=7), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. In hoeverre is uw houding ten aanzien van het buurland veranderd?

Al met al kan dus worden gesteld dat de effecten die voor dit specifieke doel worden beoogd volgens de interventielogica (d.w.z. een groter bewustzijn van het potentieel voor grensoverschrijdende innovatie en verbeterde vaardigheden om dergelijke activiteiten te initiëren en uit te voeren), zullen worden bereikt met gesubsidieerde projecten.

Activering van bestuurders

Uit de evaluatie blijkt dat het programma tot op zekere hoogte ook leidt tot een doelbewuste overdracht van belangstelling en tot een versterkte gezamenlijke actie in politieke besluitvormingsprocessen. Zo vindt een activering van de bestuurders plaats. Er dient te worden opgemerkt dat het activeren van bestuurders binnen deze specifieke doelstelling niet een hoofddoel is. Desalniettemin dragen innovatieprojecten en onderzoeksprojecten met grotere consortiumstructuren (MKB en kennisinstituten) in individuele projecten eraan bij dat er meer gezamenlijke actie ondernomen wordt en dat gemeenschappelijk belang op een gerichte manier naar voren gebracht wordt.

Hoewel het niet het expliciete doel is van de meeste projecten in deze specifieke doelstelling, zijn de ondervraagde lead partners desondanks van mening dat hun projectthema's meer aandacht trekken. Als resultaat van hun project zien alle ondervraagde lead partners meer bewustzijn voor hun projectonderwerp bij bestuurders.

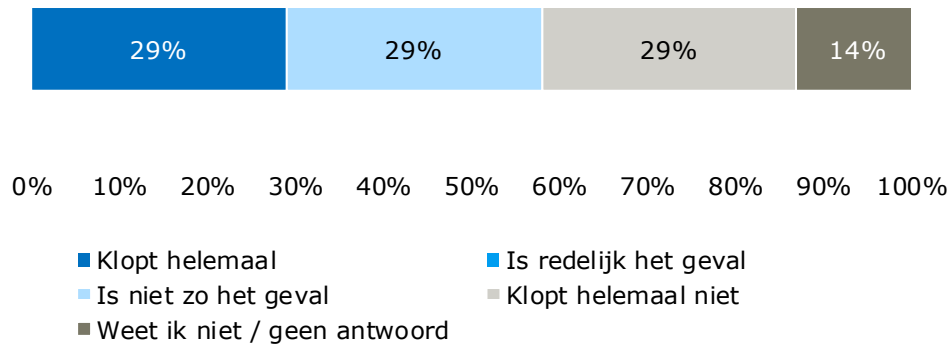
Toepassing van kennis en competenties

Uit de evaluatie blijkt dat de projectactoren kennis en competenties toepassen in de gesubsidieerde projecten. Deze specifieke doelstelling is uitsluitend bestemd voor projecten in de sector van de energie- en CO₂-arme economie, zodat de toepassing van nieuwe kennis en vaardigheden op dit gebied kan worden vastgesteld. Op basis van de projectbeschrijvingen wordt duidelijk dat met name onderzoeks- en innovatieprojecten alsmede projecten voor technologieoverdracht worden uitgevoerd. De projecten helpen bedrijven bijvoorbeeld innovatieve pilotprojecten aan te gaan (bijvoorbeeld op het gebied van energieopslag) of innovatieve energie-efficiënte productieprocessen te introduceren.

Op basis van de analyse van de projectbeschrijvingen en het onderzoek onder de lead partners wordt duidelijk dat tot nu toe slechts een deel van de projecten in dit specifieke doel leidt tot de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties (zie Figuur 29). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in de loop van het project gebleken is dat de nagestreefde of ontwikkelde innovatie (nog) niet rijp is voor implementatie. Volgens de lead partners

introduceerde het merendeel van de projectpartners een product- of procesoptimalisatie door deel te nemen aan het project.

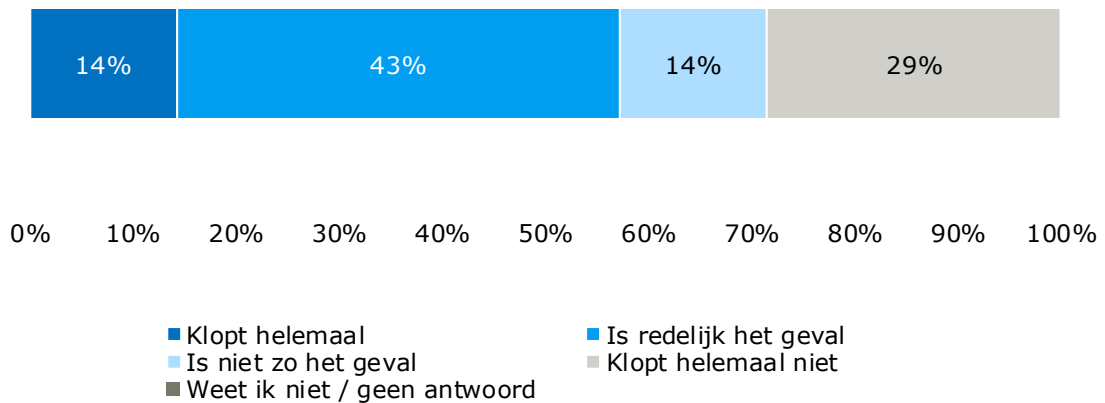
Figuur 29: Effecten van het project: Invoering van product- en procesinnovaties

*Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=7), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
We hebben door deelname aan het project een product- of procesinnovatie geïmplementeerd*

Daarnaast worden grensoverschrijdende kwalificerings- en opleidingsmaatregelen geïmplementeerd als onderdeel van sommige projecten (zie figuur 30). Er wordt bijvoorbeeld een specifieke poging ondernomen om jong talent aan te trekken en grensoverschrijdend kennisnetwerk te realiseren

Figuur 30: Effecten van het project: Realisatie van grensoverschrijdende kwalificering en vervolgopleidingsmaatregelen

Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=7), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

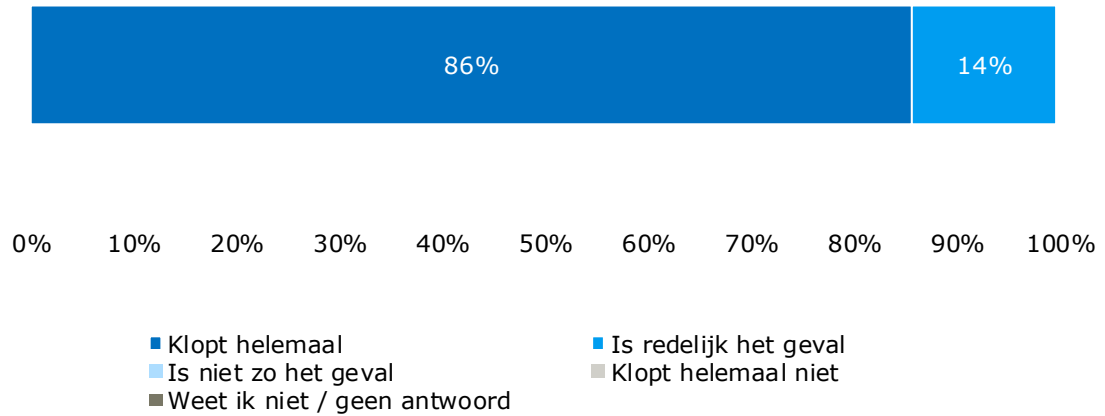
Weh ebben door deelname aan het project grensoverschrijdende kwalificering en opleidingsmaatregelen gerealiseerd.

Sommige lead partners waren bovendien in staat om hun eigen werkprocessen efficiënter te maken door grensoverschrijdende projecten uit te voeren. Zij zagen met name dit effect ook optreden bij de meerderheid van de projectpartners. In het kader van gesubsidieerde projecten worden bijvoorbeeld individuele verbeteringsmogelijkheden in productieprocessen geïdentificeerd om de productiviteit te verhogen.

Verder hebben lead partners ervaren dat zij, door deel te nemen aan het project, meer geneigd zijn om technische innovaties te gebruiken. Ook dit zien zij in het bijzonder ook bij de projectpartners terug die betrokken zijn bij hun projecten. Sommige projecten maken bijvoorbeeld het testen van innovatieve technologieën en innovatieve pilotprojecten mogelijk; andere projecten in deze specifieke doelstelling bevorderen de wederzijdse overdracht van kennis tussen onderzoeksinstituten en bedrijven om technische innovaties te ontwikkelen en toe te passen.

Naast de toepassing van thematische kennis en competenties, heeft het programma ook cross-thematische toepassingsgerichte effecten op de betrokken lead partners en projectpartners. De ervaringen en versterkte competenties die zijn opgedaan door deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten hebben geleid tot de grensoverschrijdende samenwerking of intensivering daarvan. Alle lead partners geven bijvoorbeeld aan dat zij meer betrokken zijn bij grensoverschrijdende activiteiten door deel te nemen aan het project en zien dit ook terug bij hun projectpartners.

Figuur 31: Effecten van het project: Meer grensoverschrijdende activiteit

*Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 1 2014-2020 (n=7), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Door deelname aan het project voeren we meer grensoverschrijdende activiteiten uit.*

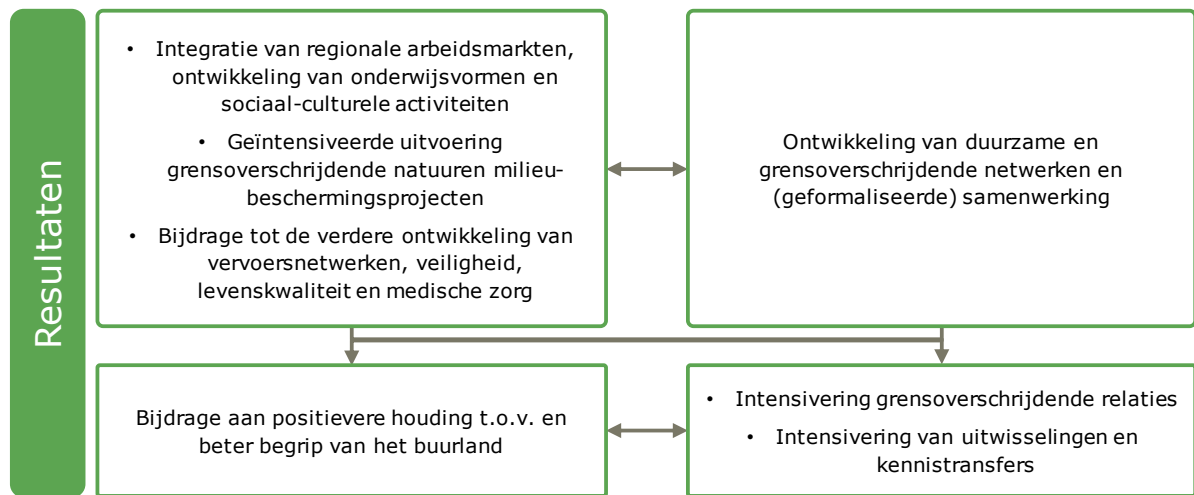
Dientengevolge kan worden vastgesteld dat de effecten gerealiseerd worden zoals voorzien in de interventielogica, d.w.z. de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties op het gebied van CO2-reductie en duurzame energie, de kwalificering van geschoolde werknemers en het vermogen om grensoverschrijdende samenwerking tot stand te brengen. Uit de evaluatie blijkt echter duidelijk dat de nadruk in deze specifieke doelstelling ligt op de uitvoering van onderzoeks- en innovatieprojecten.

3.2 Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied

3.2.1 Specifieke doelstelling: vermindering van de barrièrewerking van de grens voor burgers en instanties

De onderstaande figuur toont de verwachte effecten van de subsidie voor de specifieke doelstelling binnen de tweede prioriteitsas om de barrièrewerking van de grens voor burgers en instanties te verminderen (zie de interventielogica in hoofdstuk 2.2.1).

Figuur 32: Verwachte effecten van de subsidie op de vermindering van de barrièrewerking van de grens voor burgers en instanties

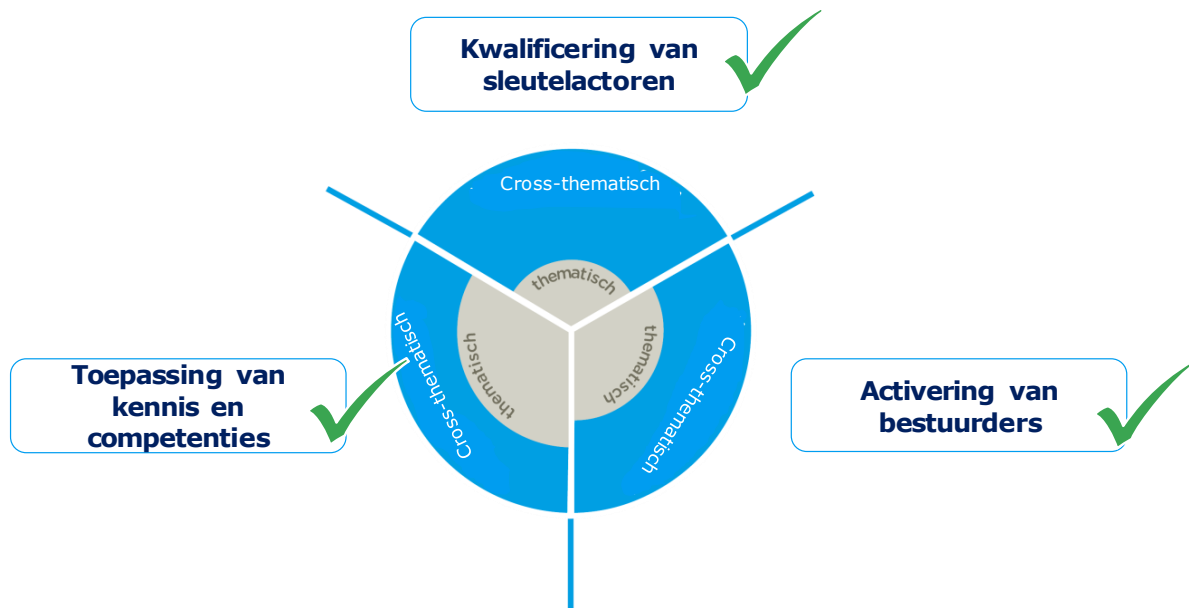

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Resultaten en verwachte effecten

Evenals bij de eerste prioriteitsas, dragen de INTERREG-subsidies in het kader van de tweede prioriteitsas bij aan alle drie de impactcategorieën. De effectiviteit van de subsidie valt daarom als positief te beoordelen.

Figuur 33: Vastgestelde bijdrage voor het doel „Bevordering sociaal-culturele cohesie binnen het programma gebied“

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Bij de afzonderlijke impactcategorieën zijn tijdens de impact evaluatie de volgende effecten vastgesteld:

Kwalificering van sleutelactoren

Uit de evaluatie blijkt dat de meerderheid van de projectactoren (lead partners en projectpartners) nieuwe kennis verwerven en hun competenties als gevolg van hun grensoverschrijdende projectdeelname vergroten. Er is sprake van kwalificering van sleutelactoren. Deze vergroting van kennis en competenties (kwalificering) vindt zowel op vakinhoudelijk als op een hoger abstractieniveau plaats. Naast de realisatie van bij de tweede prioriteitsas behorende thematische doelstellingen, worden ook cross-thematische effecten gerealiseerd.

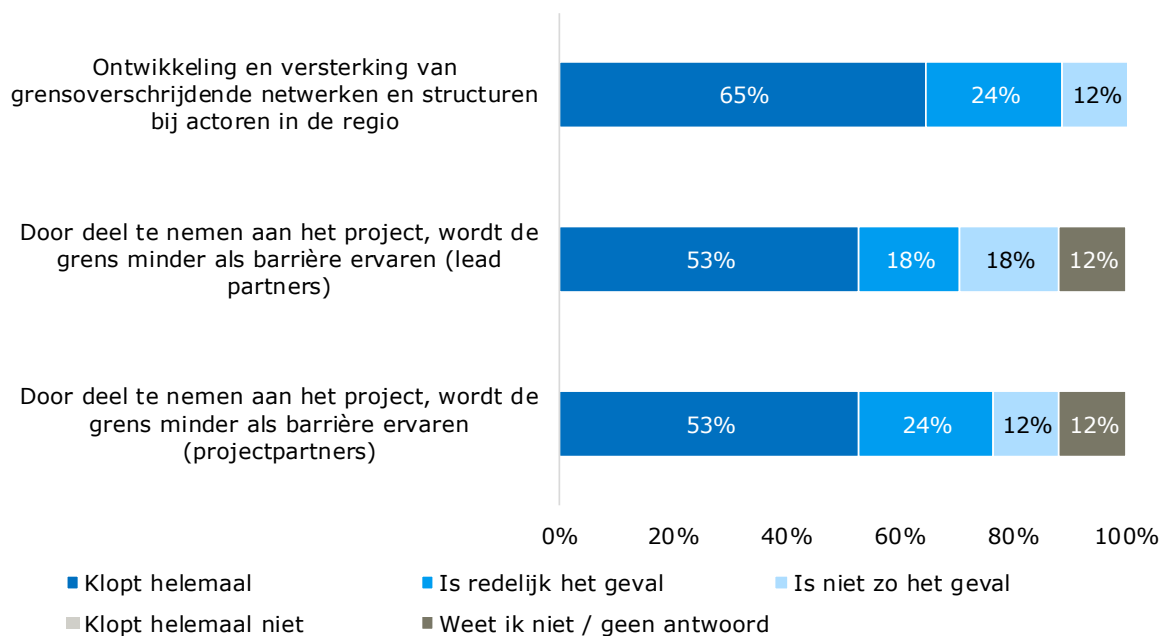
De thematische reikwijdte van ondersteunde projecten loopt, overeenkomstig met de doelstellingen van de tweede prioriteitsas, uiteen van ontwikkeling en integratie van regionale arbeidsmarkten en onderwijsvormen (inclusief uitwisselingstrajecten), geïntensiveerde uitvoering van grensoverschrijdende natuur- en milieu-beschermingsprojecten, tot een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van vervoersnetwerken en medische zorg.

Cross-thematische effecten binnen de tweede prioritaire as worden voornamelijk gerealiseerd door middel van opbouw van netwerken, structuren en partnerschappen binnen het programmagebied: ongeveer twee op de drie bevraagde lead partners binnen de tweede prioriteitsas (subsidieperiode 2014-2020) zijn het er duidelijk over eens dat grensoverschrijdende netwerken en structuren worden versterkt als gevolg van hun project. Uit de enquête onder lead partners blijkt tevens dat volgens deze lead partners het merendeel van zowel de lead partners als projectpartners (rond 80 procent van beide typen partners) hun competenties om

grensoverschrijdend te werken heeft versterkt voor het opzetten van grensoverschrijdende projecten als gevolg van hun betrokkenheid bij INTERREG projecten.

De INTERREG-projecten en hierdoor ontstane samenwerkingsverbanden hebben een effect op de betrokken projectactoren; de barrièrewerking van de grens is volgens de lead partners en projectpartners verlaagd. In totaal is ruim drie kwart van de lead partners binnen de tweede prioriteitsas het met de stelling eens dat het barrière-effect van de grens is afgenomen als gevolg van deelname aan een grensoverschrijdend project (meer dan de helft van de lead partners is het volledig met de stelling eens; zie figuur 34). Volgens de lead partners is het geschetste beeld ten aanzien van de vermindering van de barrièrewerking vergelijkbaar voor de projectpartners. Dit gunstige effect op de perceptie van de grens als barrière werkt volgens de ondervraagde lead partners eveneens door op de grensperceptie van de actoren in de regio, hetgeen weer een gunstig effect heeft op de algehele sociaal-culturele cohesie binnen het programmagebied.

Figuur 34: Effecten van INTERREG projecten in het programmagebied

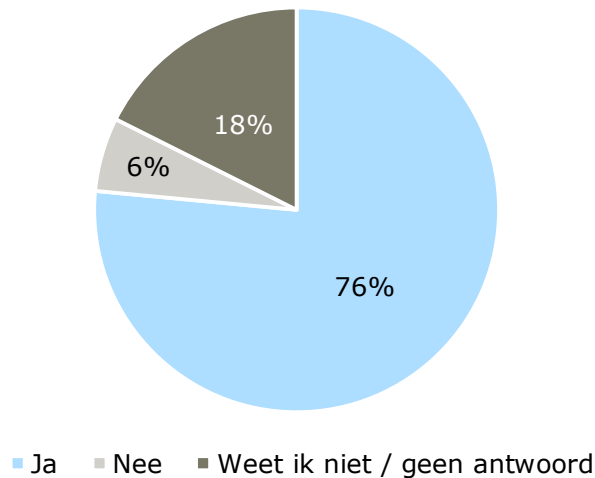

Bron: Online enquête onder lead partners binnen investeringsprioriteit 11 2014-2020 (n=17), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Effecten van INTERREG projecten op actoren in de regio en op de grensperceptie van lead en projectpartners

Dankzij de INTERREG projecten binnen de tweede prioriteitsas ontstaat er volgens de lead partners meer begrip voor elkaars werkwijzen. Volgens ruim drie kwart van de lead partners is de instelling tegenover het buurland als gevolg van projectdeelname gunstig beïnvloed tijdens de huidige subsidieperiode (2014-2020).

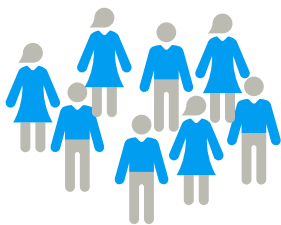
Figuur 35: Instelling van de lead partners tegenover het buurland

Bron: Online enquête onder lead partners uit de investeringsprioriteit 11 2014-2020 (n=17), November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Heeft uw houding t.a.v. het buurland zich positief gewijzigd door het project?

De bevroegde lead partners schrijven dit onder andere toe aan het feit dat zij hun kennis van de werkwijzen, -processen en cultuur van het buurland hebben verbeterd (zie Figuur 36).

Figuur 36: Uitspraken van de lead partners ten aanzien van de instelling tegenover het buurland

- „Doordat we in deze periode een gemengd Nederlands Duits managementteam hebben opgebouwd snappen we over en weer nog beter de werk- en leefcultuur bij de burens. Daardoor worden we steeds effectiever in het bereiken van onze resultaten.“
- „De omgang met Nederlanders binnen het project heeft een positief effect gehad op mijn houding tegenover het buurland.“
- „Meer kennis en ervaring over structuren, organisaties, cultuur en politiek van het buurland.“

Bron: Online enquête onder lead partners binnen Prioriteitsas 2 2014-2020 (n=11), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
In welke zin is uw houding tegenover het buurland veranderd?

Al met al kan, op basis van de input van de lead partners, worden geconcludeerd dat de impact op sleutelactoren die met de interventielogica van deze prioriteitsas wordt beoogd - namelijk een verbeterde houding ten opzichte van en beter begrip voor het buurland en een verlaging van de barrièrewerking van de Duits-Nederlandse grens - wordt bereikt met de door INTERREG ondersteunde projecten. Tegelijkertijd brengen de ondersteunde projecten een duurzame verbetering van de grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers en instanties teweeg.

Opgemerkt moet worden dat deze conclusies zijn gebaseerd op de input van lead partners door middel van een online enquête en op expertgesprekken met het INTERREG secretariaat (GIS), het programmamanagement en-partners. Behalve de genoemde respondenten hebben wij geen verdere, al dan niet bij INTERREG betrokken, actoren benaderd en zijn de uitspraken over projectpartners en actoren in de regio voornamelijk gebaseerd op de ervaringen van de geënquêteerde lead partners.

In tegenstelling tot de hierboven genoemde onderzoeksresultaten, blijkt uit een recente tussenevaluatie van de Radboud Universiteit (2019) dat de grens door burgers tegenwoordig juist meer als een barrière wordt gezien dan in 2015 (voor organisaties is de waarde bijna ongewijzigd). Voor deze evaluatie is een steekproef getrokken onder burgers (n=1.573) en organisaties (n=402) binnen grensgebieden tussen Duitsland en Nederland. Een vergelijking van de resultaten van de impact-evaluatie en de hierboven benoemde tussentijdse evaluatie van de barrièrewerking van de grens toont dus aan dat het, zoals verwacht, een verschil maakt of de lead partners die deelnemen aan INTERREG dan wel een steekproef van burgers en organisaties worden ondervraagd.

Ook interessant in deze context is het volgende resultaat van de tussentijdse evaluatie: als een onderscheid wordt gemaakt tussen degenen die bekend zijn met INTERREG (dit kunnen al dan niet lead partners zijn) en degenen die niet bekend zijn met INTERREG, blijkt dat de waargenomen barrièrewerking bij de eersten groter is. Dit zou kunnen komen door het feit dat deze groep doorgaans meer ervaring heeft met grensoverschrijdende samenwerking dan degenen die niet bekend zijn met INTERREG. De ervaringen, opgedaan met INTERREG kunnen leiden tot inzicht in praktische belemmeringen voor grensoverschrijdende samenwerking (bijvoorbeeld administratieve of juridische verschillen, maar ook een gebrek aan taalvaardigheden), waardoor de grens eerder als een belemmering wordt ervaren. Degenen die INTERREG niet goed kennen zijn echter minder goed op de hoogte van de obstakels, omdat zij nog geen ervaring hebben met grensoverschrijdende samenwerking. In hoeverre deze aanname juist is, zou echter beter moeten worden onderzocht. Op dit moment is het slechts een veronderstelling.

Activering van bestuurders

Uit de evaluatie blijkt dat het INTERREG programma ook leidt tot doelbewuste uitbreiding van belangstelling onder beleidsmakers en versterkte gezamenlijke actie teweeg kan brengen in politieke besluitvormingsprocessen. In overeenstemming met de overkoepelende doelstelling zijn de meeste projecten gericht op kwalificering van sleutelactoren en toepassing van kennis en competenties. Enkele projecten zijn echter eveneens gericht op activering van beleidsmakers, waarbij de regionale sleutelactoren samenwerken en hun posities vertegenwoordigen. Zo lag bij één project binnen de tweede prioriteitsas de nadruk op het ontwikkelen van de basis voor strategische beslissingen door politiek en bestuur.

Hoewel het activeren van beleidsmakers niet het expliciete doel is van de meeste projecten binnen de tweede prioriteitsas, hebben lead partners wel degelijk het gevoel dat hun projectonderwerpen politieke aandacht trekken. Een ruime meerderheid van de lead partners (rond 90 procent) ziet een versterkt bewustzijn voor hun projectthema bij beleidsmakers.

Toepassing van kennis en competenties

Alle lead partners en het merendeel van de projectpartners (bijna 90 procent) hebben volgens de bevroegde lead partners door projectdeelname nieuwe thematische kennis opgedaan en passen deze toe. Tevens geeft meer dan een derde van de lead partners aan dat zij als gevolg van grensoverschrijdende projecten een sociale of technologische innovatie hebben doorgevoerd. Volgens de lead partners geldt dit voor meer dan de helft van de projectpartners.

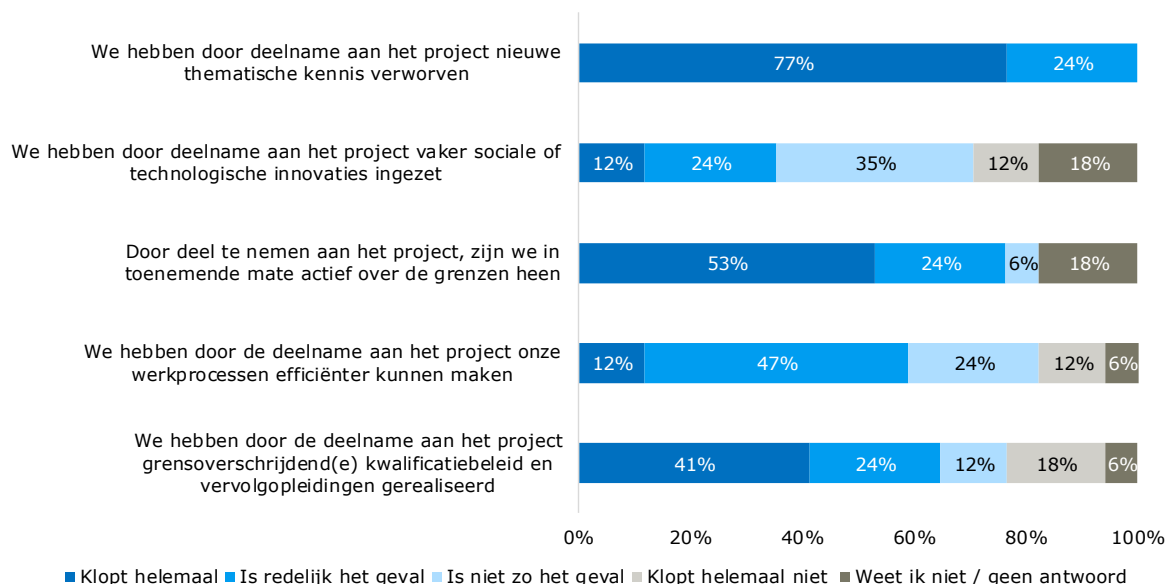
Het gaat hierbij vooral om het opdoen en toepassen van sociaal-culturele kennis en innovaties (en minder om technologische, zoals dit bij de eerste prioriteitsas relevant is). Lead en projectpartners leren hierbij de manier van denken en werken van het buurland kennen, evenals

de competenties van actoren in de regio. Dat doen zij in het kader van projecten gericht op de kernthema's van de tweede prioriteitsas: werken, (uitwisselingstrajecten binnen het) onderwijs en cultuur, natuur, landschap en milieu, structuur en demografie en netwerkontwikkeling op lokaal en regionaal niveau (zoals blijkt uit projectbeschrijvingen). Hierbij geeft het merendeel van de lead partners aan dat kennis over de verschillen in cultuur en werkwijzen van het buurland (bijna 90 procent van de lead partners), alsmede beheersing van de andere taal (drie kwart van de lead partners) belangrijk zijn voor het welslagen van het project. Deze verschillen worden gezien als een kans voor dit welslagen, maar tegelijkertijd blijven juist deze verschillen een aandachtspunt en risicofactor.

De ervaring en competenties die zijn opgedaan door deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten hebben geleid tot de oprichting of intensivering van grensoverschrijdende en duurzame samenwerkingsverbanden, waarbinnen kennis en competenties worden gedeeld. Ongeveer drie kwart van de lead partners binnen de tweede prioriteitsas geeft aan dat zij in toenemende mate grensoverschrijdend actief zijn als gevolg van hun deelname aan een INTERREG project en observeren deze ontwikkeling eveneens bij een meerderheid van de projectpartners (rond 70 procent).

Ongeveer een op de tien lead partners heeft door de grensoverschrijdende projectdeelname de werkprocessen aanmerkelijk efficiënter kunnen maken. Verder geven bijna twee op de drie lead partners aan grensoverschrijdende kwalificerings- en opleidingssmaatregelen te hebben geïmplementeerd als gevolg van grensoverschrijdende projectdeelname (zie figuur 37).

Figuur 37: Effecten van INTERREG-projecten op lead partners

Bron: Online enquête onder lead partners binnen investeringsprioriteit 11 2014-2020 (n=17), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Effecten van INTERREG projecten op lead partners

Geconcludeerd kan worden dat met de inzet van projecten op het gebied van intensivering van uitwisselingen en kennistransfers met het buurland de met de prioriteitsas beoogde doelstellingen voldoende aandacht krijgen. Door middel van deze projecten worden grensoverschrijdende kennis en ervaringen opgedaan met, onder meer, de cultuur, taal en onderwijsprogramma's van

het buurland. Lead partners geven aan deze ervaringen en de hierbij opgedane competenties als positief te beoordelen.

Alles overziend kan worden vastgesteld dat de beoogde impact van de tweede prioriteitsas - te weten een verbeterde houding ten opzichte van en begrip/kennis van het buurland en een verlaging van de barrièrewerking van de Duits-Nederlandse grens en een duurzame verbetering van de grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers en (overheids-) instanties - met de inzet van de door INTERREG ondersteunde projecten volgens de door ons benaderde lead partners en overige gesprekspartners (GIS, programmamanagement en – partners) wordt bereikt.

4. IMPACT EN DUURZAMHEID VAN HET PROGRAMMA

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

- Welke impact van INTERREG kan op de langere termijn worden verwacht?
- In hoeverre zijn de projecten duurzaam? In hoeverre is te verwachten dat de positieve effecten ook na beëindiging van het programma zullen aanhouden?

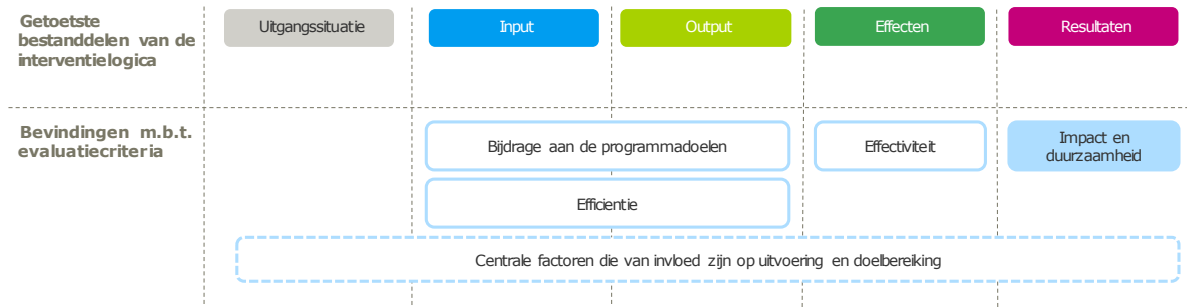
De belangrijkste bevindingen in het kort:

- ✓ De waargenomen effecten onder de lead partners uit de vorige financieringsperiode geven duidelijk aan dat het **programma op lange termijn positieve effecten heeft op de grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied.**
- ✓ Met name de oprichting en versterking van **grensoverschrijdende netwerken en structuren**, de intensivering van **grensoverschrijdende kennis- en technologie transfer** en de totstandbrenging van **duurzame samenwerking** worden effectief ondersteund door de subsidiëring, zelfs ook bij niet direct gesubsidieerde actoren.
- ✓ De bijdrage aan grensoverschrijdende integratie in de regio wordt vooral bereikt doordat de gesubsidieerde actoren als **multipliers** optreden.
- ✓ Slechts een zeer klein deel (<5 procent) van de lead partners uit de vorige financieringsperiode is na het INTERREG-project niet betrokken bij verdere grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten.

De beoordeling van de effectiviteit en duurzaamheid van het programma heeft betrekking op de werking van de interventielogica op de impact, d.w.z. op de effecten die zijn bereikt door de actoren die rechtstreeks bij de ondersteunde projecten zijn betrokken en de effecten die zich na de voltooiing van de gefinancierde projecten zullen voordoen. Voor deze effecten geeft de subsidie de eerste aanzet in de vorm van een project, maar ook zijn veel externe factoren van groot belang (bijvoorbeeld de relevantie van het projectthema, de betrokkenheid van de projectactoren en multipliers bij de verspreiding van de projectresultaten). De beoordeling van het bereiken van de doelstellingen en de duurzaamheid hiervan is gebaseerd op de prioriteitsassen. Relevant voor de analyse van impact en duurzaamheid zijn niet zozeer de thematische prioriteiten van de projecten, als wel de projectstructuren en de daaruit resulterende effecten voor de grensregio (d.w.z. gaat het bijvoorbeeld om een samenwerkingsproject, waarbij actoren uit de wetenschap en bedrijfsleven samenwerken, of om de vorming van een netwerk).

Langetermijneffecten, en met name de duurzaamheid van het programma, kunnen pas enige tijd na voltooiing van de subsidiëring worden waargenomen. Daarom worden ook de ervaringen en beoordelingen van de lead partners uit de vorige financieringsperiode in de analyse betrokken. Zoals beschreven in hoofdstuk 1 is de inhoud van de prioritaire as 1 en 2 van het INTERREG IV-programma vergelijkbaar met die van Prioriteit 1 en de inhoud onder Prioriteit 3 van INTERREG IV vergelijkbaar is met Prioriteit 2 van het INTERREG V-programma.

Figuur 38: Getoetste onderdelen van de interventielogica om de impact en duurzaamheid van het programma vast te stellen

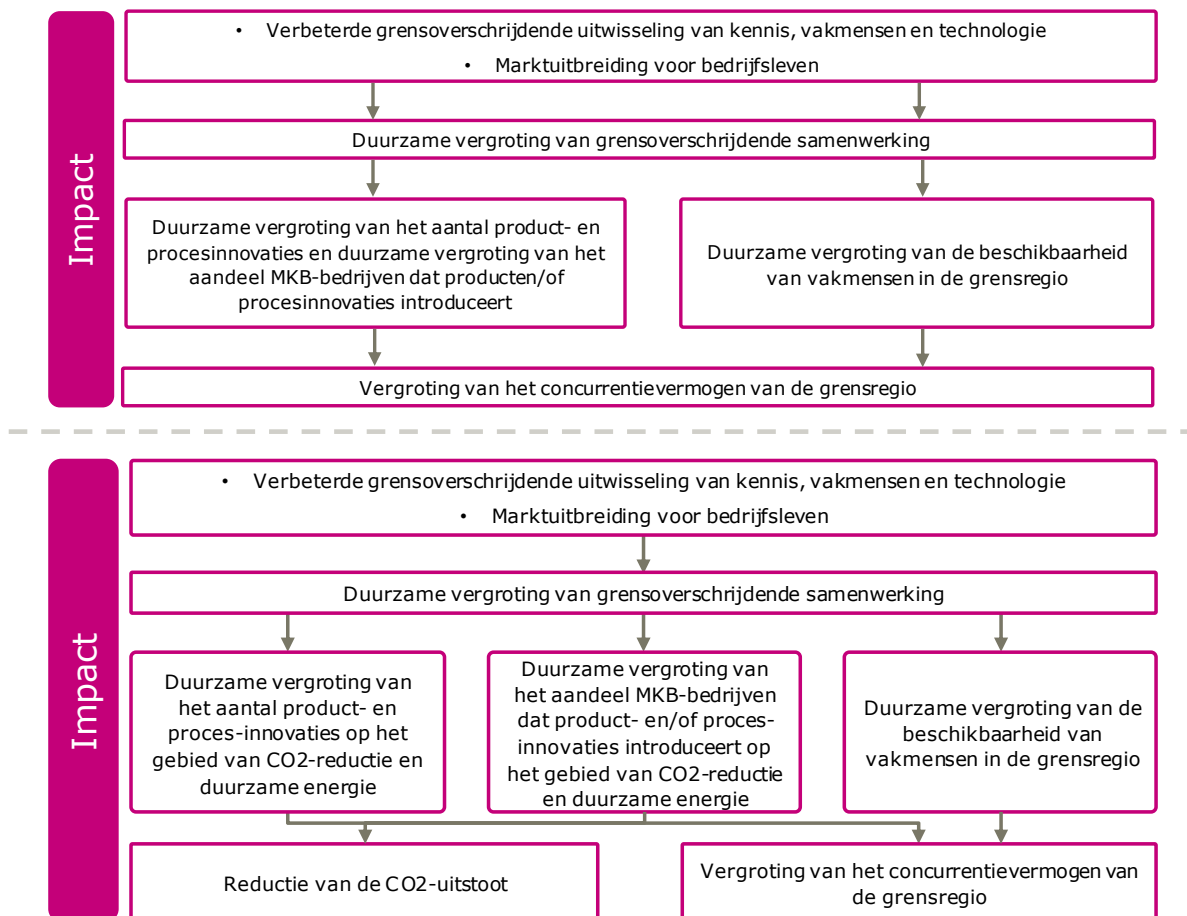

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

4.1 Prioriteitsas 1: Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht binnen het programmagebied

De onderstaande figuur toont de verwachte effecten van de subsidie in de twee specifieke doelstellingen behorend bij prioriteitsas 1 (zie de interventielogica in de hoofdstukken 2.1.1 en 2.1.2).

Figuur 39: Verwachte impact van de subsidie binnen de eerste prioriteitsas

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

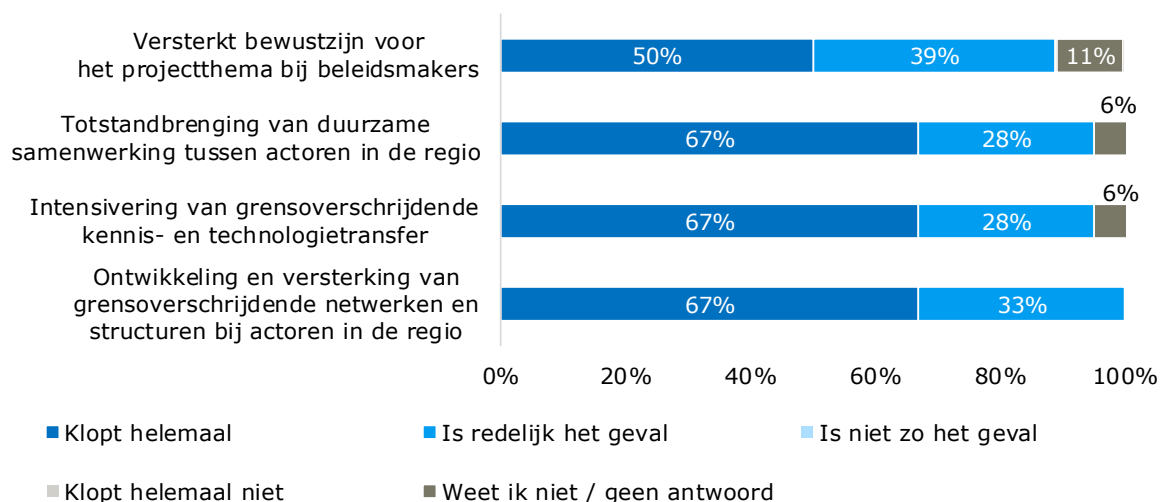
Ondersteuning in het kader van prioriteitsas 1 heeft tot doel rechtstreeks bij te dragen aan betere grensoverschrijdende kennis-, vaardigheden- en technologieoverdracht. Bovendien moet de markt voor grensregio's worden uitgebreid door meer grensoverschrijdende integratie. Dit moet leiden tot een duurzame toename van product- en procesinnovaties, met name bij het MKB, en zo de verdere versterking van het concurrentievermogen van de grensregio ondersteunen.

Beoordeling van impact en duurzaamheid

De evaluatie bevestigt dat het bevorderen van product- en procesinnovatie in sectoren die relevant zijn voor de grensregio ook een impact hebben buiten de ondersteunde projecten en de daarbij betrokken actoren. Daarom zijn substantiële effecten die met het programma worden beoogd ook in de regio te vinden en zijn ze niet beperkt tot de rechtstreeks gesubsidieerde actoren.

Met name de ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht en de totstandbrenging van duurzame samenwerking worden effectief ondersteund, ook buiten de direct gefinancierde actoren om (zie figuur 40). Bijna alle lead partners die in deze specifieke doelstelling worden ondersteund, komen tot de beoordeling dat het programma hier een positieve bijdrage aan levert.

Figuur 40: Regionale effecten van het programma, niet de gesubsidieerde projecten betreffend

Bron: Online enquête onder lead partners binnen Prioriteitsas 1 2014-2020 (n=18), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Welke effecten als gevolg van uw project kunt u in de regio (d.w.z. niet de projectpartners betreffend) waarnemen?

De bijdrage in de regio zou wel eens met name daardoor tot stand kunnen komen dat de gesubsidieerde actoren als multipliers optreden. Uit de evaluatie blijkt bijvoorbeeld dat de overgrote meerderheid van de lead partners een positieve ervaring opdoet met grensoverschrijdende samenwerking in het kader van INTERREG. In de overgrote meerderheid van de projecten is er dus een nuttige overdracht van kennis voor alle betrokkenen. De ervaring leert dat deze positieve ervaringen de kans vergroten dat deze actoren in de toekomst verdere grensoverschrijdende activiteiten zullen uitvoeren (met en zonder financiële ondersteuning). Aan de andere kant kan worden aangenomen dat ze collega's en kennissen vertellen over hun positieve ervaringen. Ook dit kan ertoe bijdragen dat actoren die tot dan toe niet participeerden

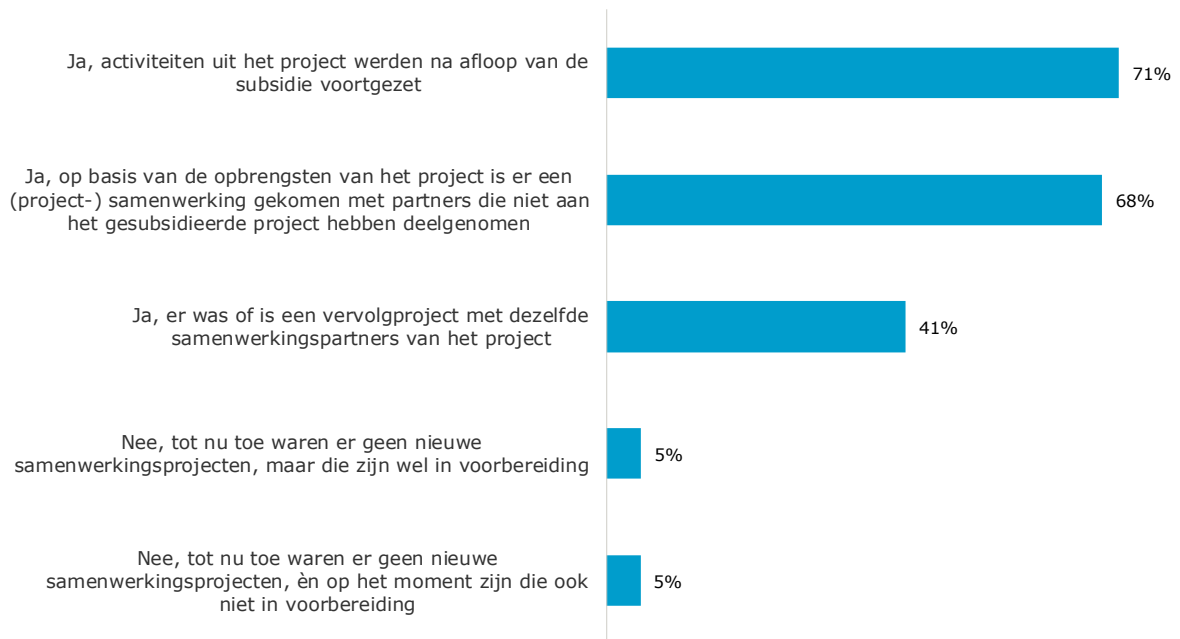
in grensoverschrijdende samenwerking gemotiveerd worden om met partners van de andere kant van de grens te gaan netwerken en samen te werken.

De positieve beoordeling van de impact en de duurzaamheid van de bevordering van grensoverschrijdende innovatie-activiteiten wordt ook ondersteund door de feedback van de lead partners uit de afgelopen financieringsperiode onder prioriteit 1 "Economie, technologie en innovatie" en prioriteit 2 "Duurzame regionale ontwikkeling". Daarom heeft INTERREG IV ook buiten de ondersteunde projecten om bijgedragen aan de intensivering van grensoverschrijdende innovatieactiviteiten. Dit geldt in het bijzonder voor de oprichting en versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren en voor de totstandbrenging van duurzame samenwerking tussen actoren in de regio. Even positief, zij het minder uitgesproken dan in de hiervoor genoemde categorieën, is de beoordeling van de impact van de steun ten aanzien van de intensivering van grensoverschrijdende kennis en technologieoverdracht.

Bij de interpretatie van deze resultaten en bij de vergelijking tussen de resultaten van INTERREG V en INTERREG IV moet worden opgemerkt dat grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht eerst vereist dat er grensoverschrijdende netwerken en structuren, en stabiele en vertrouwensvolle samenwerking bestaan. In die zin kunnen de resultaten erop wijzen dat in de afgelopen financieringsperiode de ontwikkeling en totstandkoming van deze structuren en samenwerkingsverbanden nog iets meer aandacht kreeg en dat de subsidiëring eraan bijdroeg dat dit ook effect had na afloop van de programmaperiode. Het concrete gebruik van deze structuren, bijvoorbeeld voor kennis- en technologieoverdracht, vormt de volgende stap in grensoverschrijdende samenwerking en hierop ligt duidelijk in de focus van het huidige programma, in overeenstemming met de doelstellingen van prioriteitsas 1. Na het aflopen van de huidige programmaperiode zou het daarom interessant zijn om te onderzoeken in hoeverre de momenteel zeer positieve beoordeling van de bijdrage van de subsidie aan een meer intensieve overdracht van kennis en technologie stand houdt en de beoordelingen met betrekking tot de vorige financieringsperiode gaat overtreffen.

Verder bewijs van de positieve impact en duurzaamheid van de ondersteuning van het bevorderen van innovatie-activiteiten in de grensregio is het inzicht dat de overgrote meerderheid van de lead partners die in de vorige programmaperiode subsidie ontvingen binnen prioriteitsas 1 en 2 in aansluiting daarop ook grensoverschrijdende activiteiten onderneemt (zie Figuur 41). Het is met name opmerkelijk dat in veel gevallen blijkbaar ook nieuwe actoren, die niet bij de eerder gesubsidieerde samenwerking betrokken waren, deelnamen aan de grensoverschrijdende samenwerking. Met name veel nieuwe MKB-ondernemingen nemen voor het eerst als projectpartners deel aan INTERREG-projecten tijdens de huidige subsidieperiode. Dit onderstreept het multipliereffect van het subsidieprogramma buiten de direct ondersteunde actoren.

Figuur 41: Realisatie van grensoverschrijdende activiteiten buiten het subsidieprogramma

Bron: Online enquête onder lead partners binnen Prioriteitsas 1 en 2 2007-2013 (n=44), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Was of bent u in aansluiting op het project verder nog betrokken bij grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten?

De weergegeven resultaten moeten echter ook worden bekeken in het licht van het feit dat de overgrote meerderheid van de lead partners die is gesubsidieerd tijdens de vorige en huidige programmaperiode in prioriteitsassen 1 en 2 (INTERREG IV) en prioriteitsas 1 (INTERREG V), en die reeds eerder hebben deelgenomen aan grensoverschrijdende activiteiten, hiervoor financiering hebben ontvangen van INTERREG (2007-2013: 85%, 2014-2020: 94%). In positieve zin betekent dit enerzijds dat de subsidieregeling blijkbaar aantrekkelijk is en dat de ervaringen het hebben gemotiveerd om nog een aanvraag in te dienen. Aan de andere kant kan ook worden gesteld dat de impact en duurzaamheid van het programma worden verminderd door de herhaalde betrokkenheid van dezelfde actoren. Aangenomen mag worden dat de effecten op de regio nog groter zouden zijn als het aandeel van meermaals gesubsidieerde actoren lager zou zijn en, omgekeerd, meer actoren zonder eerdere ervaring met grensoverschrijdende samenwerking zouden worden ondersteund bij hun innovatie-activiteiten.

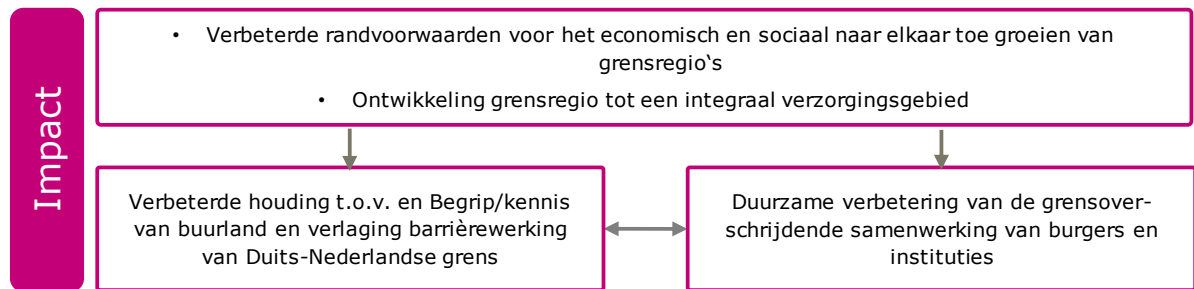
Over het algemeen kan echter worden gesteld dat de impact en duurzaamheid van de ondersteuning uit hoofde van prioriteit 1 positief te beoordelen zijn. De resultaten van de evaluatie laten zien dat INTERREG helpt om de grensoverschrijdende overdracht van kennis, technologieën en professionals in de geselecteerde sectoren te verbeteren en dat ondernemingen betere toegang krijgen tot de markt in het buurland. De lead partners bevestigen dit ook met hun antwoord op de vraag wat zij als de grootste toegevoegde waarde van INTERREG-financiering zien. Die wordt vooral gezien in de uitwisseling van kennis en in het leren kennen van de cultuur en de manier van werken van de actoren aan de andere kant van de grens. Bovendien worden de vorming van netwerken en de mogelijkheid voor het MKB om nieuwe markten en werkvelden te ontsluiten als bijzonder winstgevend aangemerkt. De ervaring heeft geleerd dat deze aspecten bijdragen aan een hogere innovatiegraad in het MKB, waardoor het concurrentievermogen van de grensregio als geheel toeneemt. Daarom kan worden verwacht dat de subsidie invloed heeft op

de groei van het aandeel MKB-bedrijven dat product- of procesinnovaties introduceert (zie resultaatindicator prioriteit 1). De mate waarin het aandeel zich sinds de start van het subsidieprogramma heeft ontwikkeld, is momenteel onbekend vanwege de vertraagde beschikbaarheid van dit gegeven uit officiële statistieken. De laatst beschikbare informatie betreft het jaar 2014. Het Interreg-programma kan met zijn beperkte middelen slechts een kleine invloed hebben op de ontwikkeling van deze factor.

4.2 Prioriteitsas 2: Sociaal-culturele cohesie in het programmagebied

De onderstaande figuur toont de verwachte effecten van de subsidie binnen de tweede prioriteitsas (zie de interventielogica in hoofdstuk 2.2.1).

Figuur 42: Verwachte impact van de subsidie binnen de tweede prioriteitsas

Bron: samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Als gevolg van de INTERREG projecten in het kader van de tweede prioriteitsas dient de barrièrewerking van de grens in het programmagebied te worden verlaagd en de grensoverschrijdende interacties tussen burgers en instanties duurzaam te worden geïntensiveerd, zodat de sociaal-culturele en territoriale cohesie binnen het programmagebied kan worden versterkt.

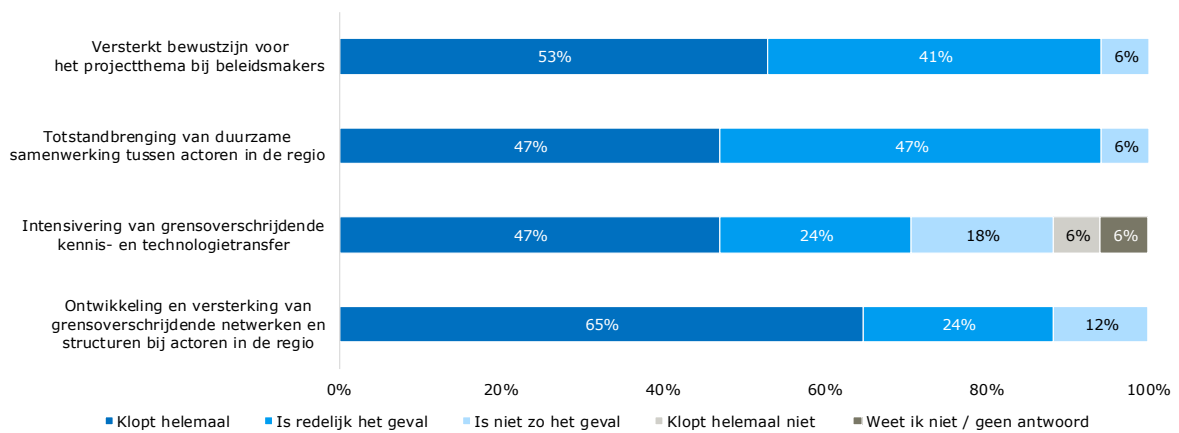
Beoordeling van effecten en duurzaamheid

De evaluatie bevestigt dat de INTERREG subsidie het aangaan van duurzame grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden en de opbouw van netwerken en structuren duurzaam bevordert. Tevens wordt de perceptie van de grens als barrière verminderd als gevolg van grensoverschrijdende projectdeelname (zie ook hoofdstuk 3).

Deze effecten beperken zich niet alleen tot de bij projecten betrokken lead en projectpartners, maar zijn ook bij sleutelactoren in het programmagebied merkbaar. Bij ongeveer de helft van de project-sleutelactoren in de regio (betrokkenen/actoren, buiten de lead en projectpartners om) is volgens de lead partners duidelijk sprake van een duurzame samenwerking als gevolg van een grensoverschrijdend door INTERREG ondersteund project (zie figuur 43). Lead partners die dit genoemde effect niet waarnemen zijn in de minderheid: volgens 6 procent van de ondervraagde lead partners heeft het project geen duurzame samenwerking tussen actoren in de regio tot stand gebracht. Daarnaast zien twee op de drie lead partners een duidelijke ontwikkeling en versterking van netwerken en structuren bij actoren in de regio.

Tot slot versterken de projecten het bewustzijn van het projectthema bij beleidsmakers, hetgeen een verdere doorwerking binnen en buiten het programmagebied, bij zowel direct als indirect betrokkenen bij de projecten, teweeg kan brengen.

Figuur 43: Effecten van de INTERREG subsidie in het programmagebied

Bron: Online enquête onder lead partners binnen Prioriteitsas 2 2014-2020 (n=17), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. Werking INTERREG projecten op beleidsmakers en actoren in de regio

Met name de ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren en de totstandbrenging van duurzame grensoverschrijdende samenwerkingen zijn effectief om ook actoren (buiten lead en projectpartners om) in de regio (ook wel een 'vliegwieleffect' genoemd) te bereiken. Volgens een meerderheid van de lead partners worden deze actoren als gevolg van hun grensoverschrijdend project bereikt.

De evaluatie toont aan dat het merendeel van de lead partners hun grensoverschrijdende samenwerking in het kader van het INTERREG programma als positief ervaart. Hierdoor kan bij het merendeel van de projecten de sociale cohesie worden versterkt tussen de bij het project betrokken actoren en actoren binnen het programmagebied waar deze projecten worden uitgevoerd. De ervaring leert dat dergelijke positieve ervaringen en effecten de kans vergroten dat deze actoren ook in de toekomst verdere grensoverschrijdende activiteiten zullen uitvoeren (met en zonder subsidie van INTERREG). Daarnaast is het waarschijnlijk dat bij INTERREG betrokken actoren hun positieve ervaringen delen met collega's en bekenden, hetgeen ertoe kan bijdragen dat er meer grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers en instanties ontstaat.

De positieve beoordeling ten aanzien van de (duurzame) impact als gevolg van de INTERREG subsidies in het kader van de tweede prioriteitsas wordt eveneens bevestigd door lead partners, die tijdens de vorige subsidieperiode (2007-2013) projectondersteuning ontvingen. Volgens het merendeel van de lead partners van projecten uit de vorige subsidieperiode werd de barrièrewerking van de grens verminderd en volgens een vergelijkbaar aandeel lead partners werden bij actoren in de regio netwerken en structuren ontwikkeld als gevolg van grensoverschrijdende projecten in het kader van INTERREG. Tevens was volgens het merendeel van de lead partners tijdens de vorige subsidieperiode de houding tegenover het buurland positief veranderd.

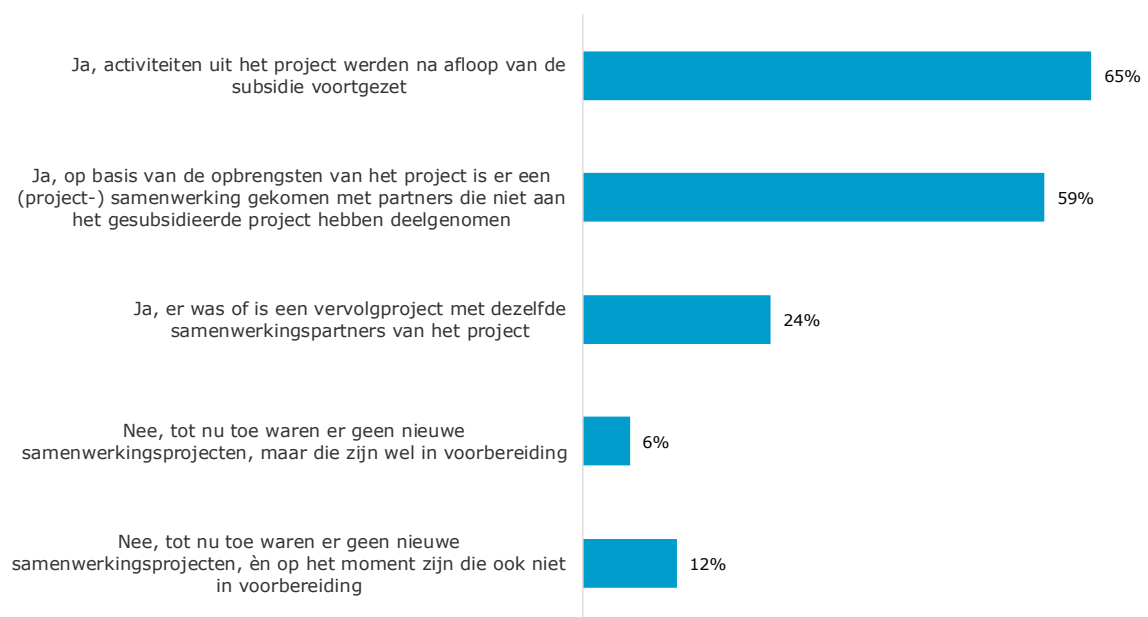
Het aandeel lead partners dat aangaf dat de barrièrewerking van de grens werd verminderd en het aandeel lead partners dat aangaf dat er dankzij INTERREG projecten netwerken en structuren werden opgebouwd was iets hoger tijdens de vorige subsidieperiode dan tijdens de huidige (zie ook hoofdstuk 3.2). Daarnaast was ook het aandeel lead partners dat aangaf dat de houding jegens het buurland zich verbeterde tijdens de vorige periode iets hoger dan tijdens de huidige subsidieperiode (zie hoofdstuk 3.2). Dit alles kan er echter mee te maken hebben dat (naast relevante politieke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen in het programmagebied; zie

ook hoofdstuk 6.2) ten tijde van de uitvoering van deze evaluatie de huidige subsidieperiode (2014-2020) nog niet is afgelopen en dat de genoemde effecten de komende jaren zich nog meer moeten uitkristalliseren. Om deze reden hebben we de input van de lead partners uit de vorige subsidieperiode gebruikt om uitspraken te doen over de impact en duurzaamheid van het INTERREG-programma op lange termijn

Ook de beoordeling ten aanzien van de totstandbrenging van duurzame samenwerking tussen actoren in de regio was positief in de vorige subsidieperiode. Een groot deel van de lead partners zag op dat moment een dergelijk effect. Even positief was de beoordeling van de lead partners van INTERREG IV met betrekking tot de impact op het bewustzijn van beleidsmakers over het projectthema. Dit bevestigt de positieve effecten en de duurzaamheid van de subsidie.

Verder bewijs van de positieve impact en duurzaamheid van de INTERREG subsidies op grensoverschrijdende samenwerking en verlaging van de barrièrewerking van de grens, is het feit dat bijna twee derde van de lead partners die in de vorige subsidieperiode in het kader van de tweede prioriteitsas ondersteuning ontvingen, ook grensoverschrijdende activiteiten uitvoerden na het aflopen van hun gefinancierde projecten. Het is tevens opvallend dat in veel gevallen nieuwe actoren (buiten de lead en projectpartners om) die niet eerder grensoverschrijdend werkten, als gevolg van INTERREG projecten betrokken raakten bij grensoverschrijdende projecten. Dit onderstreept het 'vliegwieleffect' dat het INTERREG programma volgens lead partners heeft op niet direct bij projecten betrokken actoren.

Figuur 44: Uitvoering van grensoverschrijdende activiteiten na aflopen van het project

*Bron: Online enquête onder lead partners binnen Prioriteitsas 3 2007-2013 (n=17), November-December 2018, eigen bewerking en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan
Was of bent u nog steeds betrokken bij grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten na het project?*

De in deze paragraaf besproken resultaten dienen te worden afgewogen tegen de achtergrond dat het merendeel van de ondervraagde lead partners van projecten tijdens de vorige en de huidige subsidieperiode, evenals bij de eerste prioriteitsas, eerder heeft deelgenomen aan

grensoverschrijdende activiteiten in het kader van INTERREG (in 2007 -2013: 81 procent, 2014-2020: 75 procent).

Aan de positieve kant betekent dit enerzijds dat de subsidie aantrekkelijk lijkt en dat de ervaringen hiermee hebben gemotiveerd om ook in een opvolgende periode subsidie aan te vragen. Aan de andere kant kan ook worden gesteld dat het herhaaldelijk subsidiëren van dezelfde lead partners het bewerkstelligen van een duurzame impact bij nieuwe actoren (niet betrokken bij projecten van de vorige subsidieperiode) mogelijk bemoeilijkt. De impact van het programma zou mogelijk groter zijn als meer actoren zouden worden ondersteund en/of bereikt, die niet voorafgaand aan subsidietoekenning reeds ervaring hebben met grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten in het kader van Interreg.

Over het algemeen kan echter worden gesteld dat de impact en duurzaamheid van de Interreg subsidies positief zijn. Uit de resultaten van de evaluatie blijkt dat Interreg bijdraagt aan duurzame grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden, een verbetering van de houding tegenover het buurland, hetgeen uiteindelijk leidt tot een verminderde perceptie van de grens als barrière.

5. OPEN PROJECTEN – EFFECTIVITEIT, IMPACT EN DUURZAAMHEID VAN DE SUBSIDIËRING

Te beantwoorden onderzoeksvraag:

- Wat zijn de effecten van open projecten? Hoe onderscheiden die effecten zich van die van de ‚klassieke‘ projecten?

De belangrijkste bevindingen in het kort:

- ✓ De open projecten dragen ook bij aan de drie impactcategorieën van INTERREG. Met open projecten kunnen met name projectactoren nieuwe kennis opdoen en competenties opbouwen, innovaties ontwikkelen en hun grensoverschrijdende activiteiten versterken.
- ✓ De impact van open projecten verschilt slechts weinig van die van traditionele projecten. Vooral de deelname aan open projecten als lead partner leidt vaak tot een verhoogde grensoverschrijdende follow-up na het project.
- ✓ De specificiteit van open projecten lijkt dus meer in de uitvoering te liggen dan in de effecten.

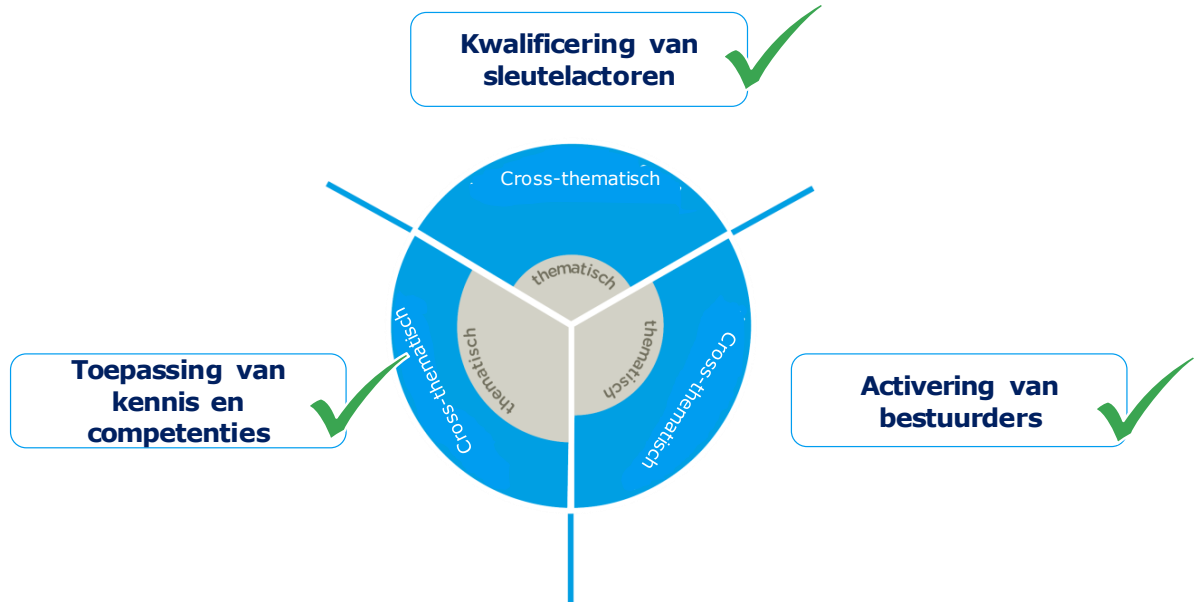
De open projecten zijn een speciaal type project in het INTERREG-programma Deutschland-Nederland 2014-2020. De open projecten worden gekenmerkt door het feit dat naast de direct betrokkenen bij het project (dat wil zeggen lead partner en projectpartners) ook zogenoemde "sub-partners" aan grensoverschrijdende activiteiten kunnen deelnemen of gebruik kunnen maken van relevante diensten (bijv. advisering). De "sub-partners" kunnen de activiteiten mede vormgeven, maar kunnen ook enkel deelnemer of gebruiker van projectactiviteiten zijn. Kenmerkend voor open projecten is dat de "sub-partner", in tegenstelling tot de lead partner en projectpartners, niet per se al bij de goedkeuring van het project bekend moet zijn. Een bijzondere omstandigheid van de open projecten is dat een groter aantal actoren direct kunnen deelnemen aan grensoverschrijdende activiteiten en met de subsidiëring ervan een nog grotere multipliereffect in het grensgebied kan worden gegenereerd. Al in de programmaperiode 2007-2013 werden open projecten gerealiseerd. Zodoende wordt, voortbouwend op de ervaringen, dit specifieke type project ook in het huidige programma gebruikt.

De evaluatie omvatte zeven open projecten, die momenteel worden uitgevoerd en al vergevorderd zijn. Daarvan vallen er zes binnen prioriteitsas 1 en de zevende onder prioriteitsas 2. In de subsidieperiode 2007-2013 zijn 15 open projecten geïmplementeerd, die allemaal zijn meegenomen in de evaluatie.

Hierna worden de bevindingen gepresenteerd met betrekking tot de effecten, impact en duurzaamheid van de open projecten. Opgemerkt moet worden dat, net als bij de andere projecten, alleen de lead partners werd gevraagd naar hun beoordeling van de bereikte effecten. Het vaak zeer hoge aantal "subpartners" in open projecten werd niet in de evaluatie betrokken. Het aantal open projecten is ook relatief laag, terwijl de diversiteit van de projecten zeer groot is. Aan de enquête namen 15 open projecten deel: zeven uit INTERREG V en acht uit INTERREG IV. Ondanks deze beperkingen bieden de volgende beoordelingen aanwijzingen voor de effecten open projecten. Deze zouden in een afzonderlijke evaluatie kunnen worden verdiept.

In het algemeen kan in eerste instantie worden gesteld dat dezelfde effecten kunnen worden waargenomen in open projecten als in de andere projecten. De open projecten leveren ook een bijdrage aan de drie impactcategorieën.

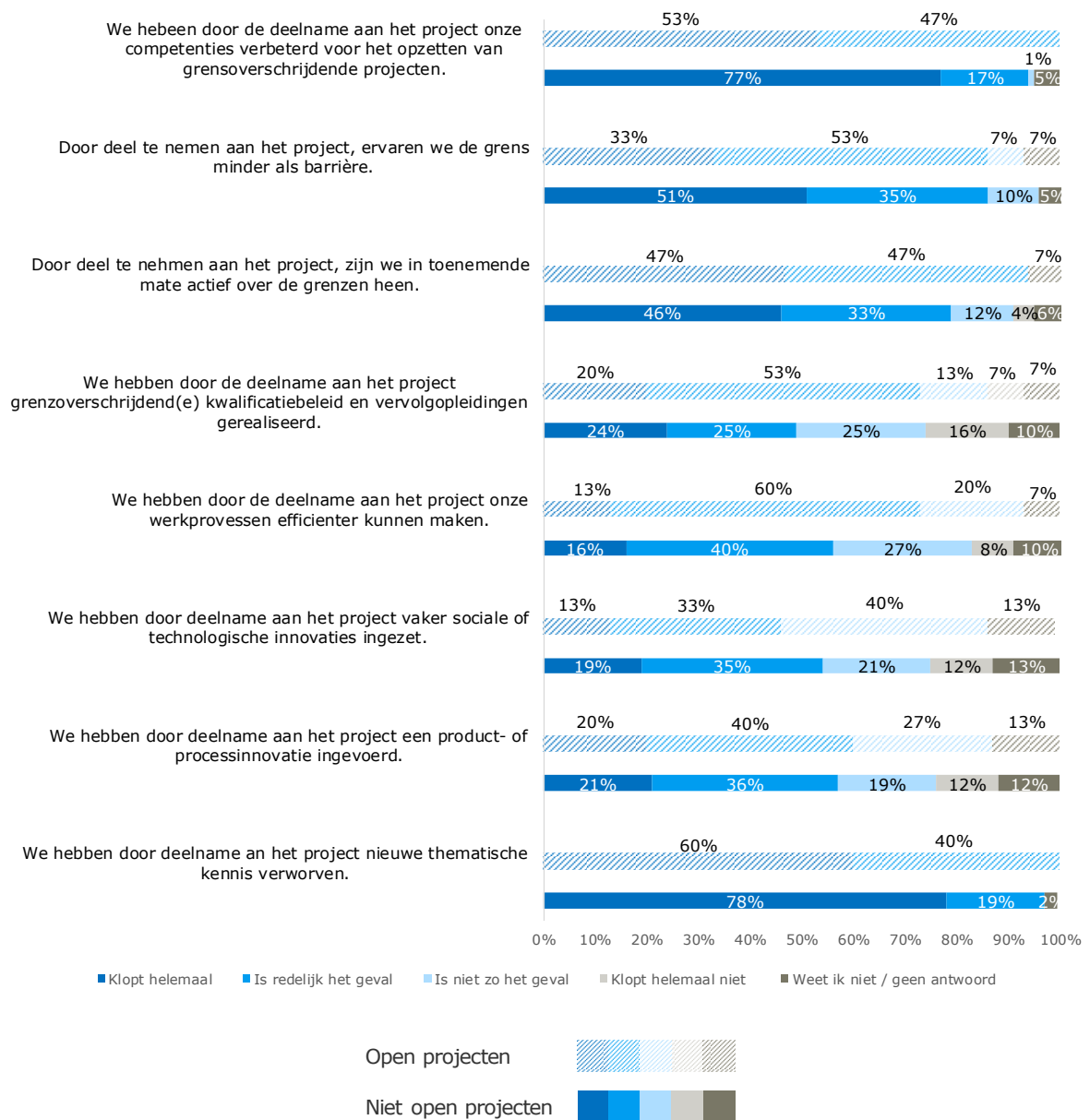
Figuur 45: Vastgestelde impact van de open projecten

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Deze bevinding ligt in de lijn van de verwachtingen omdat de open projecten vergelijkbare doelen nastreven als de andere projecten. Hun specifieke karakter ligt daarom meer in de uitvoering dan in de nagestreefde effecten. Dit geldt zowel voor de effecten bij de lead partners als de projectpartners. Zodoende dragen de open projecten er met name ook toe bij dat projectactoren nieuwe kennis en vaardigheden verwerven, innovaties ontwikkelen en meer grensoverschrijdend handelen (zie figuFiguur 46).

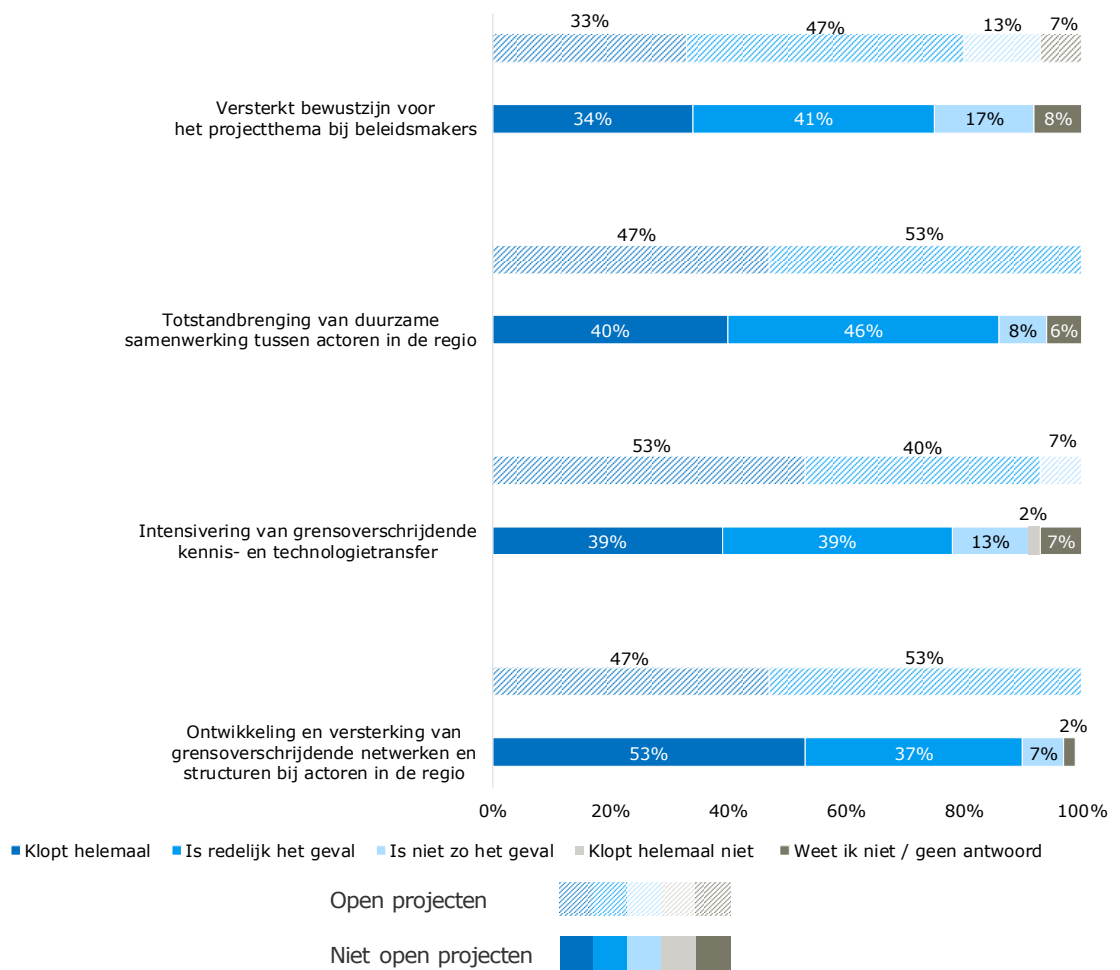
Figuur 46: Effecten van projecten op lead partners (Open projecten en niet open projecten)

Bron: Online enquête onder lead partners uit 2007-2013 en 2014-2020. (N open project =15; N niet open project = 83) November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. Effecten van het project op de deelnemende lead partners.

Hetzelfde geldt voor de effecten van de open projecten: volgens de doelstellingen en rekening houdend met de geplande uitvoering van deze projecten, laat het resultaat van de evaluatie zien dat de impact van de open projecten op de grensregio waarschijnlijk niet zal verschillen van die van de andere projecten. Dit wordt ook bevestigd door de resultaten van het onderzoek onder de lead partners (zie figuur Figuur 47).

Figuur 47: Impact van projecten volgens lead partners (open projecten en niet open projecten)

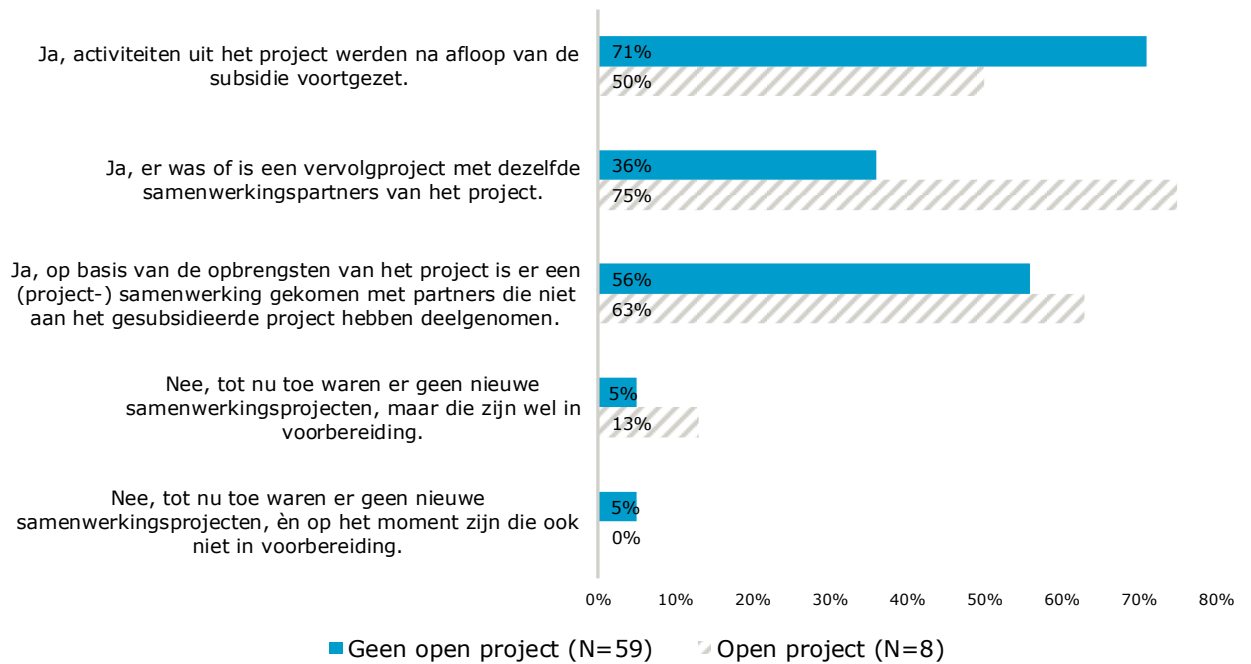
Bron: Online enquête onder lead partners uit 2007-2013 en 2014-2020. (N open project = 15; N niet open project = 83) November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan. Welke effecten kunt u vaststellen in de regio als gevolg van uw project (d.w.z. buiten de deelnemende projectpartners)?

In positieve zin is het opmerkelijk dat uit open projecten aantoonbaar vaker vervolprojecten ontstaan dan het geval is voor de andere projecten (zie fFiguur 48). Het is echter onduidelijk hoeveelvervolgactiviteiten er (zullen) zijn die opnieuw zullen worden ondersteund door INTERREG.

Het aandeel van lead partners die na hun INTERREG-project met hun partners blijven werken aan het projectonderwerp ligt ook iets hoger voor open projecten. Ook hier is een beperking dat het niet bekend is hoe vaak de voortzetting van activiteiten door INTERREG wordt ondersteund. De ervaring die is opgedaan met de open projecten motiveert lead partners blijkbaar op een speciale manier om meer grensoverschrijdend te handelen. Dit geldt echter niet voor de activiteiten die worden uitgevoerd in het gesubsidieerde project. In het geval van open projecten worden deze na het einde van INTERREG-financiering duidelijk minder vaak voortgezet dan in andere projecten.

Om de duurzame effecten van dit type projecten beter in kaart te brengen zou een meer diepgaande analyse van de open projecten vereist zijn, met kwalitatieve interviews met de lead partners en een onderzoek onder de "sub-partners".

Figuur 48: Duurzame grensoverschrijdende samenwerking, aansluitend op de projecten (open projecten en niet open projecten)

Bron: Online enquête onder lead partners uit 2007-2013 en 2014-2020. (N open project =8; N N niet open project = 59)
November-December 2018, eigen analyse en weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.
Was u of bent u aansluitend aan het project verder betrokken bij grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten?

6. SLEUTELFACTOREN VOOR DE IMPLEMENTATIE, DOELTREFFENDHEID EN DOELMATIGHEID VAN HET PROGRAMMA

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

- Wat zijn de belangrijkste sleutelfactoren voor de implementatie en doeltreffendheid van het programma?
- Wordt het programma efficiënt uitgevoerd?
- Hoe kan de uitvoering tot nog meer resultaat leiden?

De belangrijkste bevindingen in het kort:

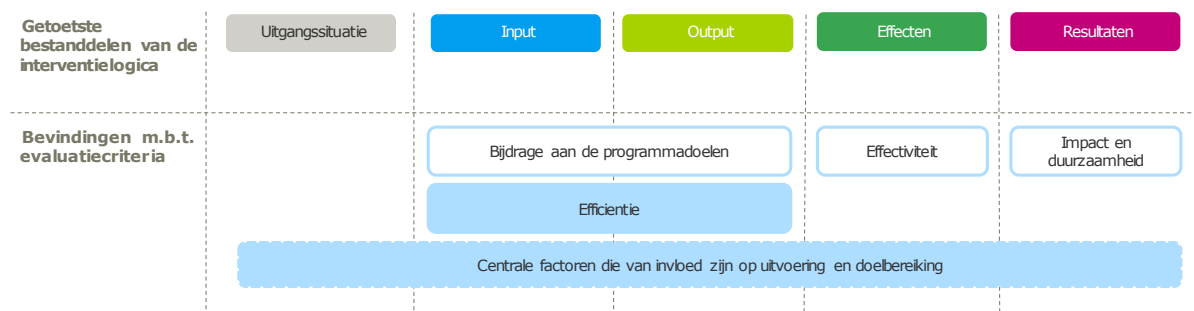
- ✓ Momenteel duidt de positieve maar ook **zeer heterogeen realisatie** van doelstellingen en de soms duidelijke **overrealisatie van de streefwaarden voor de outputindicatoren** erop dat de vastgestelde streefwaarden voor de doelstellingen niet altijd bruikbaar zijn als maatstaf voor de beoordeling van een succesvolle en planmatige uitvoering van het programma.
- ✓ De subsidiëring in het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland is nog steeds **geschikt voor het doel vanwege de flexibiliteit** ervan.
- ✓ De uitvoering van het samenwerkingsprogramma wordt gekenmerkt door een **hechte en vertrouwenwekkende samenwerking** van de bij het programma betrokken belanghebbenden. De regelmatige persoonlijke ontmoetingen in verschillende samenstellingen, ondanks het grote aantal en heterogeniteit van de betrokken actoren en gremia, zorgen voor de planmatige en effectieve uitvoering van het programma.
- ✓ De impact evaluatie laat zien dat het **hoge niveau van persoonlijke inzet**, de **grote continuïteit in de personele bezetting** binnen het programma en de jarenlange ervaring en zeer gedegen kennis van degenen die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma een belangrijke factor zijn voor de goede en tijdige uitvoering van het programma.
- ✓ Gezien de effectiviteit van de financiering en de belangrijkste beïnvloedende factoren is duidelijk te zien dat het **programma planmatig en zonder problemen** zal worden uitgevoerd. Er zijn **geen aanwijzingen om de efficiëntie van de implementatie van het programma in twijfel te trekken**.

Het onderzoek naar de sleutelfactoren die van invloed zijn op de uitvoering van het programma biedt belangrijke informatie om te begrijpen waarom de financiering in het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland 2014-2020 volgens plan en met succes wordt uitgevoerd. De beïnvloedende factoren hebben daarom een directe relatie met alle componenten van de interventielogica.

Het criterium efficiëntie heeft betrekking op de structuren en processen die zijn gecreëerd voor de uitvoering van het financieringsprogramma. Er bestaat dus een directe samenhang met de input en output van het programma.

De identificatie van de sleutelfactoren voor de implementatie en voor de verwezenlijking van doelstellingen en de efficiëntie van het programma is gericht op het algehele programma. Relevante verschillen tussen de prioriteitsassen of specifieke doelstellingen worden op de desbetreffende plaatsen benoemd.

Figuur 49: Getoetste onderdelen van de interventielogica om de impact en duurzaamheid van het programma vast te stellen

Bron: Samenwerkingsprogramma, eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

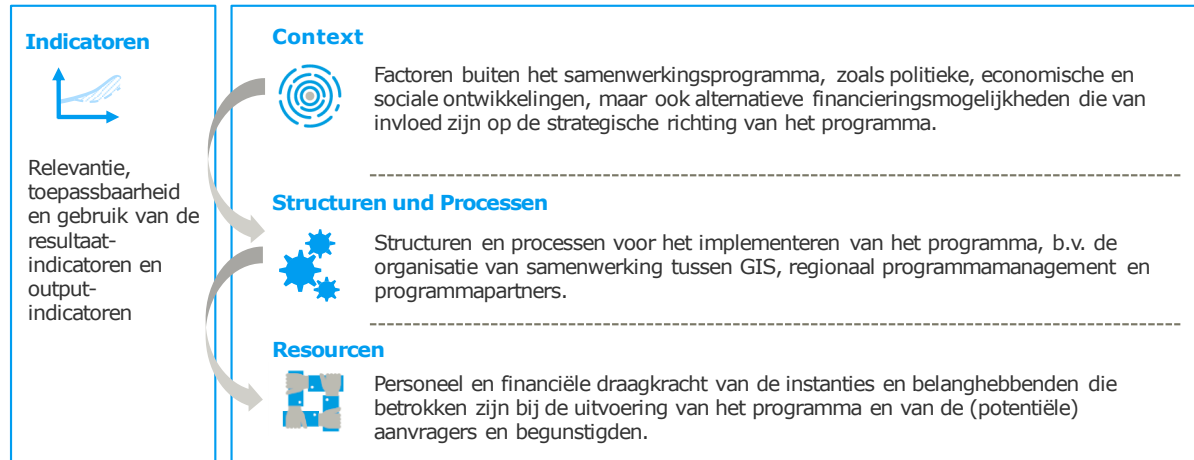
In de analyse zijn de belangrijkste redenen voor de uitvoering van het programma tot nu toe vastgesteld, uitgewerkt en gecategoriseerd.

Hiertoe werden eerst de indicatoren bekeken. Aan de hand van de indicatoren werd vastgesteld of er problemen waren bij het definiëren of toepassen van de indicatoren die worden gebruikt om de voortgang en het succes van het programma te meten. Als de indicatoren niet correct zijn of ze niet juist en uniform worden gebruikt, kan dat al de belangrijkste reden voor de huidige stand van de uitvoering zijn. In dat geval liggen mogelijke uitdagingen in een op optimalisatie gerichte meting van de voortgang van het programma, niet in de afwezigheid van voortgang van het programma zelf.

Als de indicatoren echter toepasselijk en nauwkeurig zijn en consistent worden toegepast zoals gedefinieerd, moeten voor de analyse van de achtergronden van de uitvoering van het programma andere factoren van invloed zijn; factoren die min of meer beïnvloed kunnen worden door beheers- en uitvoeringsinstanties.

De groepen beïnvloedende factoren zijn gerangschikt naar de mate van beïnvloedbaarheid door bij het programma betrokken partijen: hoewel de context nauwelijks kan worden beïnvloed door de programma-actoren, zijn de actoren (altijd rekening houdend met de Europese specificaties) in staat om specifieke structuren en processen voor de uitvoering van het programma te ontwerpen, als ook om de middelen en capaciteiten te verschaffen die nodig zijn om dit te doen.

Figuur 50: Categorieën van sleutelfactoren voor de uitvoering van het programma

Bron: Eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan

Aan de hand van de vier categorieën uit Figuur 50 zijn de volgende aspecten als bijzonder relevant voor de implementatie van het programma geïdentificeerd.

6.1 Indicatoren

Beoordeling

De indicatoren zijn fundamenteel relevant en geschikt om de output van het programma te registreren. Over het algemeen zijn het indicatoren die vaak worden gebruikt om de output van regionale programma's te registreren. In sommige gevallen zijn dit gemeenschappelijke indicatoren die moeten worden gebruikt voor door het EFRO gefinancierde ondersteuningsprogramma's, conform de richtsnoeren van de Europese Commissie (zie artikel 6 en bijlage I van Verordening (EU) nr. 1301/2013).

Uit vergelijking van de doelstellingen van het programma als zodanig en van de gefinancierde projecten blijkt echter ook dat het een uitdaging is om de outputindicatoren te gebruiken om de doelstellingen en outputs en resultaten van alle gefinancierde projecten adequaat en zinvol te presenteren. In aanvulling op de specifieke aard van INTERREG, is dit over het algemeen toe te schrijven aan de diversiteit van subsidiemogelijkheden (en van projecten) in het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland (zie interventielogica). In sommige gevallen geven de outputindicatoren weliswaar een deel van de beoogde output en resultaten weer, maar sluiten ze niet aan bij het belangrijkste doel van het project.

Wegens niet altijd optimale toepasbaarheid van de gemeenschappelijke output-indicatoren op de subsidieprojecten was de nauwkeurige vaststelling van streefwaarden in het kader van de planning van het programma voor de betrokkenen begrijpelijkerwijs een uitdaging. Dit geldt in principe voor beide thematische prioriteiten plus alle drie de specifieke doelstellingen en komt tot uiting in het deels zeer verschillende realisatieniveau van de outputindicatoren (zie hoofdstuk 2). Een bijzondere uitdaging lijkt echter de nauwkeurige bepaling en registratie van outputs aan de hand van de vastgestelde indicatoren in prioriteitsas 2 te zijn. De verscheidenheid van de projecten en doelen is hier aanzienlijk groter dan in de prioriteitsas 1. Dit wordt bevestigd door de feedback van de lead partners: hun begrip van de indicatoren is ondanks persoonlijk advies en

relevante informatie niet altijd toereikend om een consistente aanpak te garanderen bij het hanteren van de indicatoren en het vaststellen van de doelstellingen voor hun projecten.

Benadrukt moet worden dat de beoordeling van de outputindicatoren door de lead partners van de huidige programmaperiode kritischer is dan in de vorige periode. Dit zou erop kunnen wijzen dat de gemeenschappelijke indicatoren van de EFRO-verordening, die voor het eerst in deze financieringsperiode worden gebruikt, slechts gedeeltelijk geschikt zijn voor INTERREG-projecten. Gezien de aard van de indicatoren enerzijds en de doelstellingen van de subsidiëring in het kader van het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland anderzijds, lijkt dit vrij begrijpelijk.

Aandachtspunten voor toekomstige programma-optimalisatie

Uit de resultaten van de analyse van de indicatoren kunnen de volgende ideeën voor verdere toekomstige optimalisatie van het programma worden afgeleid:

Figuur 51: Indicatoren – Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

Voor talrijke outputindicatoren worden (uitgaande van een normale uitvoering van de projecten) de streefwaarden waarschijnlijk aanzienlijk overtroffen.

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

Om de outputindicatoren als maatstaf voor een planmatige uitvoering van het programma te gebruiken, is een realistische bepaling van de streefwaarden noodzakelijk. Hiervoor zou meer dan tot nu toe van ervaringswaarden uit vorige programmaperioden gebruik gemaakt moeten worden

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Op dit moment geeft het zeer heterogene prestatieniveau van de outputindicatoren aan dat de gedefinieerde streefwaarden niet altijd kunnen worden gebruikt als een geldige maatstaf voor de beoordeling van een succesvolle en planmatige uitvoering van het programma. Om de outputindicatoren in de toekomst effectiever te kunnen gebruiken dan een (of meerdere) geldige maatstaf voor het monitoren van de voortgang van het programma, lijkt bij de programmaplanning een nog betere schatting van de te behalen streefwaarden noodzakelijk.

Nauw verbonden met dit advies is het tweede, in de onderstaande figuur weergegeven, aandachtspunt, die uit de evaluatie van de outputindicatoren naar voren komt:

Figuur 52: Indicatoren – Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

Het is een uitdaging om met behulp van de actuele outputindicatoren de directe effecten van projecten duidelijk weer te geven

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

Om de bruikbaarheid van outputindicatoren te vergroten zou met het grensoverschrijdende en samenwerkingskarakter van projecten meer expliciet rekening gehouden moeten worden. Ter oriëntatie kunnen hiervoor bijvoorbeeld de impact-categorieën gebruikt worden

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Om te zorgen voor een meer valide bepaling van streefwaarden, is het ook noodzakelijk om outputindicatoren met meer zeggingskracht te kiezen. Op basis van de evaluatie vereist dit een nog diepere analyse van de waarschijnlijke soorten projecten en de beoogde effecten tijdens de programmering. Het specifieke karakter van INTERREG en van het programma in het Duits-Nederlandse grensgebied zou dus beter kunnen worden weergegeven met de indicatoren; dit zou het vervolgens weer gemakkelijker moeten maken om streefwaarden vast te stellen.

6.2 Context

Beoordeling

De subsidiëring in het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland is nog steeds geschikt voor het doel door de flexibiliteit ervan. Ondanks de zeer positieve economische ontwikkeling, die niet te voorzien was op het moment van programmering en de lichte verschuiving in politieke en sociale prioriteiten (bijvoorbeeld meer aandacht voor klimaatverandering), is er nog steeds grote behoefte in de grensregio aan het subsidieprogramma. De vastgestelde subsidieprioriteiten zijn weliswaar duidelijk gericht op het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking, maar ze bieden de projectdeelnemers nog steeds voldoende gelegenheid om de voor hen belangrijkste inhoud centraal te stellen in hun samenwerking. Dit geldt zowel voor de prioritaire as 1, die een smaller thematisch kader heeft, als voor prioriteitsas 2, die, in overeenstemming met zijn doelstelling, al thematisch flexibele en veelzijdige ondersteuning biedt.

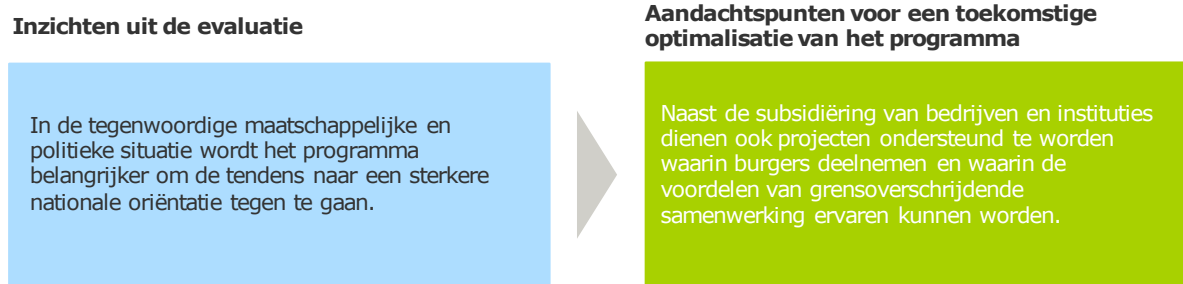
Positief voor de uitvoering en effecten van het programma zijn waarschijnlijk de toegenomen politieke steun in de afgelopen jaren voor grensoverschrijdende samenwerking aan beide zijden van de grens. Zo is de intensivering van grensoverschrijdende samenwerking verankerd in het regeerakkoord van zowel de Noordrijn-Westfalen, als Neder-Saksen en Nederland. Dit onderstreept het toegenomen bewustzijn van bestuurders van de potentiële toegevoegde waarde van versterkte samenwerking tussen buurlanden.

Tegelijkertijd is er Europa-breed, en dus ook in de Duits-Nederlandse grensregio, momenteel meer onzekerheid over de huidige politieke ontwikkelingen in de Europese Unie (inclusief de mogelijke exit van Groot-Brittannië en toenemende populariteit van EU-kritische groeperingen in veel lidstaten). Deze ontwikkelingen kunnen de intensivering van grensoverschrijdende samenwerking belemmeren door de toenemende aanwezigheid van EU-kritische groeperingen in politieke organen. Tegelijkertijd biedt het echter ook de mogelijkheid, en dit komt tot uiting in veel projecten van het Duits-Nederlandse samenwerkingsprogramma, om de enorme relevantie en de grote meerwaarde van grensoverschrijdende samenwerking nog beter voor het voetlicht te brengen en te benadrukken met concrete, effectieve initiatieven.

Aandachtspunten voor toekomstige programma-optimalisatie

Uit de resultaten van de analyse van de context kunnen de volgende ideeën voor verdere toekomstige optimalisatie van het programma worden afgeleid:

Figuur 53: Context - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Met het oog op de hierboven beschreven ontwikkelingen in de politiek en de samenleving lijkt het zeer opportuun om in de toekomst projecten te blijven promoten naast bedrijven en instellingen waar burgers rechtstreeks aan deelnemen. Dit zorgt ervoor dat zij direct de voordelen en toegevoegde waarde ervaren van nauwe grensoverschrijdende integratie. Dit kan eurosceptische neigingen tegengaan. De tweede centrale bevinding uit de evaluatie met betrekking tot de invloedsfactor "context" volgt direct hieruit deze hint:

Figuur 54: Context - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

De resultaten van de enquête in 2018 over de waarneming van de grens als barrière suggereren dat die licht is toegenomen onder de bevolking sinds 2015 (zie tussentijdse evaluatie van het resultaat indicator van prioriteit 2: "Perceptie van de Duits-Nederlandse grens als een barrière"). Deze bevinding zou, volgens de evaluatie, de actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma moeten aanmoedigen om in de toekomst projecten met veel deelnemers en een groot multipliereffect (bijvoorbeeld via public relations) te blijven promoten. Dit type project wordt al uitgevoerd, met name in de Prioriteit 2, en is naar verwachting in het bijzonder effectief om de burgers van de voordelen van de toenemende grensoverschrijdende samenwerking te overtuigen en daardoor de barrièrewerking van de grens te verminderen. Naast directe deelname aan projecten heeft de ervaring ook geleerd dat programma- en project-gerelateerde public relations een effectieve aanpak is om de bevolking te informeren over de positieve effecten van grensoverschrijdende samenwerking.

Hoewel er geen uitgebreide evaluatie van de public relations van het programma en de projecten is uitgevoerd, leert de ervaring van soortgelijke programma's, dat op dit punt zeker nog niet alle mogelijkheden benut worden. Dit geldt met name voor project-actoren die hun focus in de eerste

plaats leggen, zoals te verwachten en begrijpelijk, bij de succesvolle en tijdige uitvoering van hun projectactiviteiten. Als bijzonder effectief heeft zich in andere programma's de verslaglegging over de projecten in de lokale media bewezen (in het bijzonder druk en radio). De directe lokale referentie, zo leert de ervaring, heeft veel aandacht onder lezers / luisteraars gegenereerd. Tegelijkertijd zijn de kosten van lokale dekking over het algemeen beheersbaar voor betrokkenen bij het project. Het regionale programma-management zou in haar functie als begeleider van de projecten in de toekomst dan ook meer kunnen doen om ervoor te zorgen dat project-actoren public-relations als een integraal onderdeel van hun taken zien. In het bijzonder zou het regionale programma-management ook een oogje erop moeten houden dat in de berichtgeving naast de specifieke inhoud van een project ook de subsidiëring ervan wordt genoemd.

Opgemerkt moet worden dat niet elk project even geschikt is om de gewenste aandacht onder de bevolking te genereren. Met name technisch veeleisende en soms zeer gespecialiseerde innovatie-activiteiten, zoals die welke worden ondersteund in het kader van prioriteit 1, zijn moeilijker te communiceren dan veel prioriteit 2 projecten. Dit betekent echter niet dat projecten van prioriteit 1 minder belangrijk en effectief zijn met betrekking tot de doelstellingen van het samenwerkingsprogramma. Het is alleen nodig om zorgvuldig na te gaan welke projecten bijzonder geschikt zijn om de toegevoegde waarde van grensoverschrijdende samenwerking op een duidelijke en tastbare manier aan het publiek te laten zien.

Een andere sleutelfactor die van invloed is op de uitvoering en de doelrealisatie van de financiering is de flexibiliteit van het subsidieprogramma. Uit de evaluatie blijkt dat deze flexibiliteit een sterkte vertegenwoordigt en de planmatige implementatie van het programma duidelijk ondersteunt.

Figuur 55: Context - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

De huidige vormgeving van het programma biedt ruimte aan een thematisch flexibele en veelzijdige ondersteuning.

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

Instandhouding van de thematische flexibiliteit van het programma om ook in het vervolg de verschillende relevante thema's in het grensgebied te kunnen adresseren.

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Als onderdeel van het samenwerkingsprogramma is het mogelijk om thematisch zeer uiteenlopende en verschillende projecten uit te voeren. Het INTERREG-programma biedt de mogelijkheid om financiële steun te ontvangen voor grensoverschrijdende samenwerking, zelfs met veranderde behoeften en prioriteiten in de regio. Om in de toekomst verschillende maar even belangrijke onderwerpen in de grensregio aan te kunnen pakken en aldus de samenwerking van de actoren effectief te kunnen blijven bevorderen, moet de subsidiëring ook in de toekomst voldoende flexibel zijn. Vanzelfsprekend moet rekening worden gehouden met de eisen van de Europese Commissie met betrekking tot een toenemende thematische concentratie van programma's.

De intensieve beschouwing van de gefinancierde projecten toont aan dat in veel gevallen zeer concrete toepassingsgerichte projecten (zie impactcategorieën) worden ondersteund, die gericht zijn op de ontwikkeling en het testen van technische of niet-technische innovaties.

Figuur 56: Context - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

Momenteel worden talrijke concrete toepassingsgerichte projecten gerealiseerd. Veel projecten zijn gericht op het uitproberen of de invoering van technische en niet-technische innovaties.

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

Ook gedurende het volgende programma dienen ambities op het terrein van innovatie die actoren willen bewerkstelligen te worden besproken.

Daarom moeten duidelijke criteria worden vastgesteld om ideeën en voorstellen voor innovatieprojecten te beoordelen en selecteren.

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Het hoge aandeel van de toepassingsgerichte projecten is als positief te beoordelen tegen de achtergrond van de doelstellingen van prioriteitsas 1, verbetering van de grensoverschrijdende innovatie in het programma gebied, en moet in de toekomst worden gehandhaafd. Het onderstreept de grote mate van volwassenheid van grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied. Op basis van de evaluatie moet de bevordering van op toepassingen gebaseerde innovatieprojecten ook in de toekomst worden gehandhaafd. Om het profiel van het programma en de gesubsidieerde projecten nog verder aan te scherpen, is het doelgericht om bij de inrichting van het volgende programma te bespreken welke ambities op het gebied van innovatie de actoren willen bewerkstelligen in het kader van het programma. Daaruit volgend moeten er duidelijke criteria worden vastgesteld voor de selectie en beoordeling van concepten en aanvragen voor innovatieprojecten. De ervaring heeft geleerd dat dit de coherente beoordeling van projectbeschrijvingen en -voorstellen vereenvoudigt en, indien eraan vastgehouden wordt, zou het ook het werk en de besluitvorming van het Innovatie-Overleg moeten vergemakkelijken.

6.3 Structuren en Processen

Beoordeling

De uitvoering van het samenwerkingsprogramma wordt gekenmerkt door een hechte en vertrouwenwekkende samenwerking van de bij het programma betrokken belanghebbenden. De regelmatige persoonlijke ontmoetingen in verschillende samenstellingen, ondanks het grote aantal en heterogeniteit van de betrokken actoren en instanties, zorgen voor de planmatige en effectieve uitvoering van het programma.

Veel maatregelen die sinds de vorige programmaperiode zijn genomen, hebben ook een positief effect om de administratieve lasten van de uitvoering van het programma te verminderen. Ze laten positieve effecten zien voor de programma-uitvoerende partijen en voor de projectactoren. Dit zorgt voor een sterkere focus op de inhoudelijke taken. Bijzonder opmerkelijk in dit opzicht zijn:

- De invoering van vaste tarieven voor de afrekening van personeelskosten.
- De introductie van een centrale first-leven-control met medewerkers in elke Euregio met specifieke kennis en een grondig begrip van de INTERREG-vereisten.

Naast de merkbare verbeteringen die zijn bereikt, kan worden vastgesteld dat sommige structuren en processen van de programma-implementatie nog verder kunnen worden geoptimaliseerd. In sommige gevallen duurt het aanvraag- en goedkeuringsproces erg lang en wordt met name de aantrekkelijkheid van financiering ontmoedigd voor aanvragers van innovatieprojecten. Bovendien is het bij het begin van de procedure niet altijd voldoende duidelijk wanneer de aanvrager op een subsidiebesluit kan rekenen. Dit kan tot onzekerheid bij de aanvragers leiden.

Het innovatieve overleg is ingesteld aan het begin van de huidige programmaperiode. Dit programma brede gremium beoordeelt de mate van innovatie van prioriteit 1 projectconcepten, die, in het geval van een positieve beoordeling, verder worden ontwikkeld tot subsidieaanvragen. Leden van het Innovatie-Overleg zijn de programmapartners en dus in de eerste plaats regionale vertegenwoordigers en niet aangewezen innovatie- en thema-experts. Voor inhoudelijke beoordelingen worden deskundigen van de ministeries en overheidsinstanties betrokken in de aanloop naar de overleggen en gevraagd om de projectvoorstellen te beoordelen. Hoewel deze procedure begrijpelijk is (leden van het Innovatie-Overleg zijn INTERREG-experts en nauw betrokken bij de uitvoering van het programma), lijkt het proces toch enigszins gecompliceerd. Het lijkt daarom gepast om stil te staan bij de samenstelling, rol en doelstellingen van het Innovatie Overleg en om mogelijke aanpassingen voor de toekomstige subsidieperiode te bespreken.

Aandachtspunten voor toekomstige programma-optimalisatie

Uit de resultaten van de analyse van de structuren en processen kunnen de volgende ideeën voor verdere toekomstige optimalisatie van het programma worden afgeleid:

De nauwe persoonlijke uitwisseling en het enorme vertrouwen van de bij het programma betrokken actoren werd geïdentificeerd als een belangrijke reden voor de geplande en effectieve uitvoering van het programma.

Figuur 57: Structuren en processen - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

De regelmatige persoonlijke contacten en de stabiele vertrouwensrelatie tussen actoren dragen bij aan een planmatige en effectieve uitvoering van het programma.

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

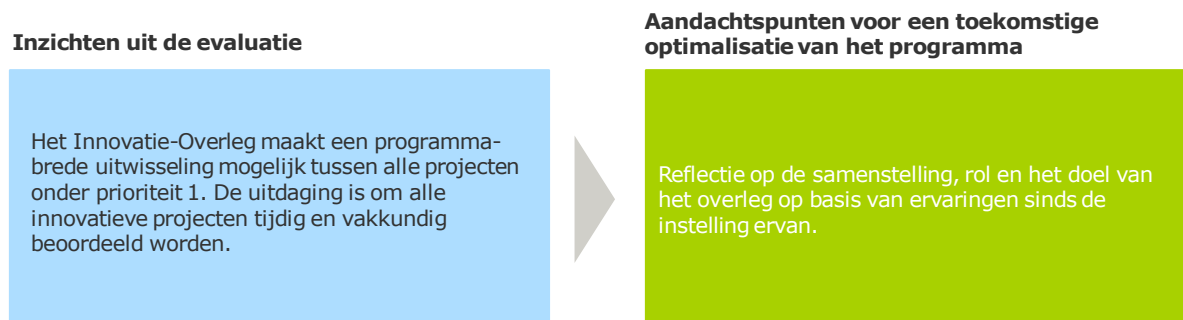
Voortzetting van de nauwe persoonlijke uitwisseling tussen de programma-actoren.

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

De structuren en processen die zorgen voor nauwe en regelmatige persoonlijke uitwisselingen tussen programma-actoren moeten ook in de toekomst worden gehandhaafd. Hoewel deelname aan persoonlijke ontmoetingen meer tijd vergt dan een uitwisseling per e-mail of telefoon, is het bewezen dat dit de persoonlijke vertrouwensrelatie tussen mensen versterkt. Dit is van bijzonder belang voor het INTERREG-programma vanwege het grote aantal betrokken actoren, de in een groot gebied gedecentraliseerde programma-implementatie en het grensoverschrijdende karakter. Dienovereenkomstig moeten de verhoogde inspanningen om deel te nemen aan persoonlijke ontmoetingen worden voortgezet.

Een andere bevinding uit de evaluatie, die een aandachtspunt biedt voor verdere optimalisatie van het programma, betreft het Innovatie Overleg. Uit de resultaten van de impact-evaluatie blijkt dat het Innovatie-Overleg een zeer belangrijke vernieuwing is ten opzichte van de vorige programmaperiode en dat het gremium, conform haar functie, een centrale rol speelt bij de projectselectie in prioriteit 1.

Figuur 58: Structuren en processen - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Om ervoor te zorgen dat het Innovatie-Overleg zijn beoogde rol en de bijbehorende doelstellingen vervult (inhoudelijke bespreking van projecten voor de beslissing in de regionale stuurgroepen, zodat afstemming tussen de programmapartners plaatsvindt voor alle activiteiten in PA 1)⁸, lijkt een nauwkeurige reflectie op de werkwijze tot nu toe nuttig. Al in de evaluatie van de uitvoering van het programma in 2016/2017 werd duidelijk dat niet alle bij het programma betrokken actoren volledig overtuigd zijn van de huidige inrichting van het overleg en van de rol die het daadwerkelijk speelt. Dit is ook bevestigd in deze impact-evaluatie. Om voor de volgende programmaperiode, vanaf 2021, gefundeerde beslissingen te kunnen nemen met betrekking tot het Innovatie-Overleg is het zinvol om over de inrichting en de rol van het overleg (mogelijk ook programma-intern) te reflecteren en de toekomst ervan te bespreken.

6.4 Resources

Beoordeling

Uit de effectevaluatie blijkt dat de hoge mate van persoonlijke betrokkenheid, de grote continuïteit van de personele bezetting van het programma, de vele jaren ervaring en de gefundeerde kennis van de actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma een belangrijke factor zijn voor de probleemloze en planmatige uitvoering van het programma.

Dit geldt met name voor de uitvoering van het zeer veeleisende en complexe aanvraagproces, waarbij de aanvragers zeer doelgericht en effectief worden ondersteund. Dit wordt ook benadrukt door de lead partners. Zoals te verwachten is intensieve ondersteuning bijzonder nuttig en belangrijk voor aanvragers die voor het eerst van de subsidiëring van INTERREG willen profiteren.

⁸ Zie het samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland en de evaluatie van de uitvoering van dit programma.

Aandachtspunten voor toekomstige programma-optimalisatie

Uit de resultaten van de analyse van de resources kunnen de volgende ideeën voor verdere toekomstige optimalisatie van het programma worden afgeleid:

De inzet van de actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma is een belangrijke factor bij de effectieve uitvoering van het programma en zou ook in de toekomst moeten worden behouden.

Figuur 59: Resources - Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

De zeer grote betrokkenheid en de oprechte overtuiging van de positieve effecten van grensoverschrijdende samenwerking bij de programma-actoren draagt bij aan een succesvolle uitvoering van het programma.

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

Voortzetting van de grote persoonlijke inzet en, waar mogelijk, nog intensiever doorgeven van de eigen positieve ervaringen in het werven van grensoverschrijdende samenwerking.

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Afgezien van de grote betrokkenheid ten aanzien van hun taken bij de uitvoering van het programma, lijkt het zeer goed mogelijk dat deze actoren nog meer multipliers voor het programma kunnen optreden door hun persoonlijke ervaringen en de voordelen van grensoverschrijdende samenwerking verder te verspreiden. Hun persoonlijke ervaringen en verhalen zijn uiterst authentiek en zouden zeer geschikt moeten zijn om de verdere intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking tussen Duitsland en Nederland te werven.

Het tweede aandachtspunt voor verdere programma-optimalisatie komt voort uit de erkenning dat de intensieve ondersteuning van de aanvragers / hoofdpartners een belangrijke factor is voor de vlotte en planmatige programma-implementatie.

Figuur 60: Resources – Inzichten uit de evaluatie en aandachtspunten voor verdere optimalisatie

Inzichten uit de evaluatie

De ondersteuning door de regionale programmamanagements bij zowel de aanvraagprocedure als bij de projectimplementatie wordt door de lead partners positief beoordeeld en draagt bij aan een vlotte en planmatige programma-implementatie

Aandachtspunten voor een toekomstige optimalisatie van het programma

De regionale programmamanagements moeten verder in staat worden gesteld om projectactoren bij de aanvraagprocedure en projectimplementatie te ondersteunen

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Uit de evaluatie blijkt dat het belangrijk is dat het regionale programmamanagement over voldoende capaciteit blijft beschikken om deze diensten in de toekomst te kunnen leveren. Op deze manier wordt er tijdens de aanvraag al voor gezorgd dat de aangevraagde projecten bijdragen aan de doelstellingen van het programma. Daarnaast worden de projectactoren

professioneel geadviseerd bij de implementatie en uitvoering van hun grensoverschrijdende project. Dit ondersteunt de hoge effectiviteit van de subsidiëring en speelt dus een centrale rol in het succes van het programma.

6.5 Efficiëntie van de uitvoering van het programma

Op basis van de effectiviteit van het programma en van de centrale beïnvloedende factoren wordt het duidelijk dat het programma planmatig en probleemloos wordt uitgevoerd. Er zijn dus geen redenen om de efficiëntie van de uitvoering van het programma ter discussie te stellen. Bepalend voor deze beoordeling zijn de aspecten die al in de voorgaande hoofdstukken uitvoerig zijn uiteengezet en daarom hieronder alleen zijn samengevat:

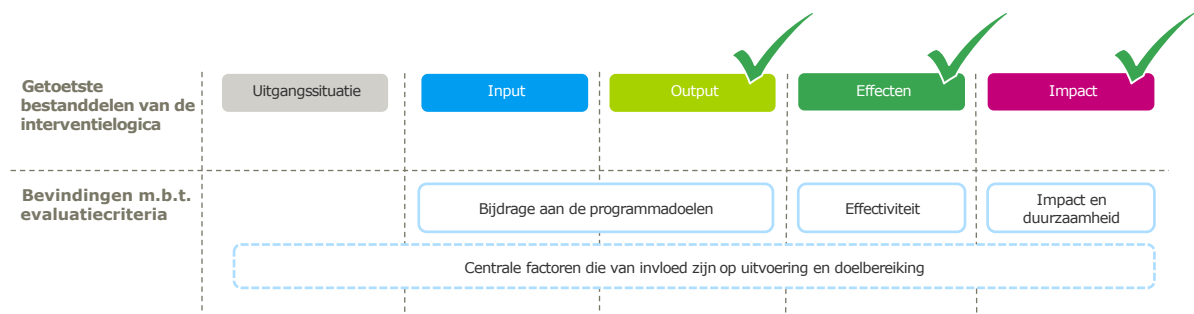
- De uitvoering van het programma gebeurt, gezien de voortgang in het bereiken van de gestelde doelen, volgens plan.
- De samenwerking van de instanties die betrokken zijn bij de implementatie functioneert heel goed en wordt gekenmerkt door een stabiele vertrouwensrelatie tussen de actoren.
- De regelmatige persoonlijke ontmoetingen en in veel gevallen vele jaren van samenwerking zijn belangrijke succesfactoren voor een vlotte en planmatige uitvoering van het programma, ondanks het grote aantal en de heterogeniteit van de betrokken actoren en gremia.
- De hogere kosten van persoonlijke ontmoetingen (in tegenstelling tot telefoon- of e-mail uitwisselingen) lijken gerechtvaardigd gezien de specifieke aard van INTERREG.
- De persoonlijke uitwisseling tussen de programma-actoren draagt dus ook bij aan de gewenste verdere verdieping van de grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR EEN VERDERE OPTIMALISATIE VAN HET PROGRAMMA

7.1 Conclusies

Uit de evaluatie blijkt dat het INTERREG-programma volgens plan en met succes wordt geïmplementeerd. Het is dus te verwachten (ondanks een groot aantal nog niet voltooide projecten) dat de subsidie zal bijdragen aan de doelstellingen van het samenwerkingsprogramma (zie de interventielogica's voor de verschillende specifieke doelen: figuur 7, 11 en 14).

Figuur 61: Getoetste bestanddelen van de interventielogica om de bijdrage van de subsidie aan de doelstellingen van het programma te beoordelen

Bron: eigen weergave Ramboll Management Consulting en Regioplan.

Bijdrage van de subsidiering aan de doelen van het programma

De reeds (bijna) afgesloten projecten leveren een merkbare positieve bijdrage aan de programmadoelstellingen. Met het oog op projecten die momenteel nog worden uitgevoerd zal deze positieve bijdrage de komende jaren blijven toenemen. De reeds gerealiseerde en geplande vorderingen ten aanzien van de outputindicatoren wijzen bij beide prioriteitsassen op een vergevorderde materiële realisatie. De voortgang bij alle outputindicatoren duidt erop dat de doelstellingen (op basis van de reeds afgesloten en nog lopende projecten) zullen worden behaald. Uit de realisatie van het merendeel van de outputindicatoren blijkt dat de streefwaarden van deze indicatoren met de momenteel gerealiseerde waarden (uit voltooide en lopende projecten) al zijn gehaald of aanzienlijk zijn overschreden (stand per 30 juni 2018). Ook de financiële realisatie is in een vergevorderd stadium. Bijna 78% van het totaal beschikbare subsidiebudget (EFRO middelen) is toegekend aan projecten. Bijna 23% van de beschikbare totale middelen is per 30 juni 2018 uitbetaald.

Effectiviteit van het programma

Het subsidieprogramma levert een merkbare bijdrage aan alle drie de impactcategorieën van INTERREG. Het programma brengt bij beide prioriteitsassen zowel thematische als cross-thematische effecten teweeg. De effectiviteit van het programma kan daarom als groot worden gezien.

Kwalificering van sleutelactoren

Nieuwe kennis wordt opgedaan en competenties worden uitgebreid. Het gaat hierbij om vakinhoudelijke kennis en competenties die nodig zijn voor de uitvoering van grensoverschrijdende activiteiten. Bij de tweede prioriteitsas is in dit kader voornamelijk sprake van ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende netwerken, structuren en

samenwerkingsverbanden in het programmagebied. Het INTERREG-programma draagt eraan bij dat de nabijheid van de grens en tegelijkertijd de bijbehorende diversiteit binnen het grensgebied steeds meer als kans worden gezien door de actoren in de regio.

Activering van bestuurders

Het INTERREG programma leidt ook, tot op zekere hoogte, tot doelbewuste uitbreiding van belangstelling onder bestuurders en tot versterkte gezamenlijke acties in politieke besluitvormingsprocessen.

Toepassing van kennis en competenties

Bijna alle projectactoren passen (nieuwe) kennis en (nieuwe) competenties toe. Het merendeel van de projecten in het kader van de eerste prioriteitsas leidt tot de ontwikkeling en implementatie van product- en procesinnovaties. Bij de tweede prioritaire as gaat het in dit kader voornamelijk om de toepassing van sociaal-culturele kennis en innovaties (en minder om technologische kennis, die bij de eerste prioriteitsas relevant is).

Impact en duurzaamheid van het programma

De vastgestelde impact bij de lead partners van de vorige subsidieperiode (2007-2013) wijst er duidelijk op dat het subsidieprogramma duurzame positieve effecten teweeg heeft gebracht in de grensoverschrijdende samenwerking binnen het programmagebied. Met name de ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht, alsmede de totstandbrenging van duurzame samenwerkingsverbanden, worden als gevolg van grensoverschrijdende INTERREG-projecten gestimuleerd, zowel voor direct als indirect betrokkenen bij deze projecten. Dit zou in het bijzonder moeten bijdragen aan de grensoverschrijdende integratie in de regio, vooral gezien het feit dat actoren die door INTERREG zijn ondersteund (dan wel hiermee te maken hebben gehad) een 'vliegwieleffect' (ook wel multipliereffect) teweeg brengen. Slechts een gering aandeel (< 5 procent) van de lead partners uit de vorige subsidieperiode is niet betrokken bij verdere grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten na het aflopen van het INTERREG-project waarbij ze betrokken waren.

Open projecten

Ook de open projecten leveren een bijdrage aan alle drie de impactcategorieën van INTERREG. De open projecten leveren in het bijzonder een bijdrage aan de opbouw van kennis en competenties, ontwikkeling van innovaties en versterkte grensoverschrijdende activiteit door projectactoren.

Het verschil in impact tussen de open en "traditionele" projecten is gering. Deelname aan open projecten door lead partners lijkt vooral van invloed te zijn op hun deelname aan hierop aansluitende grensoverschrijdende activiteiten (met en zonder subsidie van INTERREG). Het specifieke van open projecten schuilt dus eerder in de uitvoering ervan dan in de effecten ervan.

Sleutelfactoren voor de implementatie, doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma

Op dit moment duiden het positieve, maar ook uiteenlopende, niveau van doelrealisatie en de soms duidelijke overschrijding van streefwaarden van outputindicatoren erop dat de voor deze indicatoren vastgestelde streefwaarden niet altijd als goede maatstaf gebruikt kunnen worden voor de beoordeling op succesvolle en planmatige uitvoering van het programma.

Het INTERREG-programma is vanwege haar flexibiliteit geschikt voor de doelstellingen binnen het Duits-Nederlandse programmagebied. De uitvoering van het programma kenmerkt zich door een zeer nauwe en vertrouwensvolle samenwerking tussen de bij het programma betrokken actoren. Ondanks het grote aantal programmadeelnemers en de diversiteit van de betrokken actoren en instanties, zorgen de frequente persoonlijke ontmoetingen in verschillende samenstellingen voor een effectieve en planmatige programma-uitvoering. Deze impact-evaluatie toont aan dat de grote persoonlijke betrokkenheid, de personele continuïteit en bijbehorende jarenlange ervaring van de INTERREG-staf, alsmede de diepgaande kennis van de bij het INTERREG-programma betrokken actoren, belangrijke factoren zijn voor een efficiënte en planmatige programma-implementatie.

Geconcludeerd kan worden dat het INTERREG-programma planmatig en effectief wordt uitgevoerd. Er zijn geen aanwijzingen om de efficiëntie van de implementatie van het programma in twijfel te trekken.

7.2 Aanbevelingen voor een verdere optimalisatie van het programma

Aan de hand van vier categorieën van beïnvloedende factoren (context, structuren en processen en resources), die bepalend zijn voor de huidige, planmatige en effectieve uitvoering van het programma, brengen we de volgende uitgangspunten in kaart voor een verdere optimalisatie van het programma in de toekomst:

Indicatoren

Bevindingen

Voor veel outputindicatoren wordt verwacht dat de streefwaarden (uitgaande van de geplande uitvoering van de projecten) zeer duidelijk worden overschreden.

Het is een uitdaging om de huidige outputindicatoren te gebruiken om de onmiddellijke effecten van de projecten nauwkeurig weer te geven.

Aanbevelingen voor verbetering van het programma

Om de outputindicatoren te gebruiken als benchmark voor de geplande programma-implementatie is een meer realistische schatting van de te bereiken streefwaarden vereist. Hiervoor zou het beter zijn om meer dan voorheen uit te gaan van empirische gegevens uit voorgaande subsidieperioden.

Om de informatieve waarde van de outputindicatoren te vergroten, moet meer rekening worden gehouden met het grensoverschrijdende en samenwerkingskarakter van projecten. Als voorbeeld kunnen de impactcategorieën voor dit doel worden gebruikt (kwalificering, activering en toepassing).

Context

Bevindingen

In de huidige sociale en politieke situatie wordt het programma steeds belangrijker in het tegengaan van tendensen naar een grotere nationale oriëntatie.

Aanbevelingen voor verbetering van het programma

Naast het subsidiëren van bedrijven en instanties ook het ondersteunen van projecten voortzetten waarin burgers actief participeren en waarin de voordelen van grensoverschrijdende samenwerking ervaren kunnen worden.

Bij projectactoren is, door deelname aan INTERREG-projecten, de barrièrewerking van de grens afgenomen. Daarentegen is het algemene oordeel daarover bij de bevolking in het programmagebied sinds 2015 licht toegenomen.

- Voortzetting van de aanpak om met projecten met veel deelnemers en goede communicatie een breed bereik te hebben.
- Ga door met actieve public relations en werk deze zo mogelijk verder uit.

De huidige vormgeving van de subsidiëring maakt een thematisch flexibele en veelzijdige financiering mogelijk.

Instandhouding van de thematische flexibiliteit van het programma om zo recht te doen aan de uiteenlopende relevante thema's in het grensgebied.

Als onderdeel van de huidige subsidieregeling worden tal van concrete toepassing-gerelateerde projecten geïmplementeerd. Veel projecten hadden betrekking op het testen en introduceren van technische en niet-technische innovaties.

Ook in het kader van de planning van het volgende programma opnieuw ter discussie stellen van de innovatieambities die de actoren aan het programma willen verbinden. Daarom moeten duidelijke criteria worden vastgesteld om ideeën en voorstellen voor innovatieprojecten te beoordelen en selecteren.

Structuren en processen

Bevindingen

Nauwe en vertrouwde samenwerking en regelmatige persoonlijke ontmoetingen maken een planmatige en effectieve uitvoering van de subsidieregeling mogelijk, ondanks het grote aantal en de heterogeniteit van de betrokken actoren en overleggen.

Aanbevelingen voor verbetering van het programma

Voortzetting van de persoonlijke uitwisseling tussen de programma-actoren

Het Innovatie-overleg maakt programabrede uitwisseling tussen alle projecten vanuit de eerste prioriteitsas mogelijk. De uitdaging is om innovatieve projecten snel en professioneel te beoordelen.

Reflectie op de, samenstelling, rol en doelstellingen van het overleg op basis van de ervaringen sinds de invoering ervan.

Resourcen

Bevindingen

De enorme toewijding en de grote overtuiging van de positieve effecten van grensoverschrijdende samenwerking van de programma-actoren ondersteunen een succesvolle uitvoering van het programma.

Aanbevelingen voor verbetering van het programma

Een hoog niveau van persoonlijke betrokkenheid behouden en, waar mogelijk, een nog intensievere uitwisseling van de eigen positieve ervaringen ten behoeve van het bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking.

De ondersteuning door de regionale programmamanagements bij zowel de aanvraagprocedure als bij de projectimplementatie wordt door de lead partners positief beoordeeld en draagt bij aan een vlotte en planmatige programma-implementatie.

De regionale programmamanagements moeten verder in staat worden gesteld om projectactoren bij de aanvraagprocedure en projectimplementatie te ondersteunen.

8. GERAADPLEEGDE BRONNEN

Evaluatie van het Programma INTERREG VA Deutschland-Nederland (2014 – 2020). Versie 19.04.2017

Samenwerkingsprogramma INTERREG VA Deutschland-Nederland (2007 - 2013).

Samenwerkingsprogramma INTERREG VA Deutschland-Nederland (2014 - 2020). Versie 2.1, 30.11.2015 Zie: <https://www.deutschland-nederland.eu/dokumente-und-downloads/> [Voor het laatst geraadpleegd op 12 april 2019].

Verordening (EU) nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 tot vaststelling van gemeenschappelijke bepalingen voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij als ook algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad

Wel, Maarten van; Drost, Shauni; Velde, Martin van der (2019): Zwischenevaluierung des Ergebnisindikators der Priorität 2: „Wahrnehmung der deutsch-niederländischen Grenze als Barriere“ (*Tussentijdse evaluatie van de resultaatindicator van Prioriteit 2: "Perceptie van de Duits-Nederlandse grens als barrière"*). Radboud Universiteit Nijmegen.

BIJLAGEN

RICHTLIJNEN VOOR BESPREKINGEN MET DE INTERREG-PARTNERS

1. Contextfactoren van het programma

- Wat is er volgens u veranderd aan de contextfactoren van het Interreg-programma voor de financieringsperiode 2014-2020? (het gaat hier om alle niet-administratieve randvoorwaarden, zoals politieke, juridische en organisatorische randvoorwaarden)
- In hoeverre beïnvloeden deze veranderingen de implementatie van het programma?

2. Implementatie van het programma

• Hoe beoordeelt u de implementatie van het programma?

- Verloopt de implementatie van het programma volgens plan?
- Op welke thema's werkt de implementatie bijzonder goed?
- Bent u van mening dat de inhoudelijke zwaartepunten van het programma (innovatie in het MKB, energiebesparing, CO2-reductie en het wegnemen van barrière-effect) nog steeds relevant zijn gezien de ontwikkeling van de regio sinds de start van het programma?

• Welke effecten van het programma kunt u op dit moment al constateren bij de lead partners en andere projectpartners?

- Wat is volgens u de belangrijkste toegevoegde waarde die met de steun van INTERREG in de regio wordt bereikt? Welke feedback ontvangt u hierover van de begunstigen (subsidie-ontvangers)?
- Hoe duurzaam zijn volgens u samenwerkingsverbanden die ontstaan door INTERREG?
- Kunnen in de diverse projecttypen verschillende effecten worden onderscheiden?
- Hoe succesvol verloopt het opzetten en de implementatie van de open projecten?

• Welke factoren zijn van invloed op de uitvoering van het programma?

- Succes- en faalfactoren
- Factoren die u wel en niet kon beïnvloeden?

• Hoe beoordeelt u de samenwerking tussen de instanties die betrokken zijn bij de implementatie van het programma (regionaal programmamanagement, regionale stuurgroepen, Gemeenschappelijk INTERREG-Secretariaat, Managementautoriteit (ministerie EZ van NR-Westfalen), programmapartners, werkgroepen)?

- Hoe beoordeelt u de binnen het programma opgezette structuren en processen?
- Waar werkt de samenwerking met andere organisaties in het bijzonder goed?
- Welke wijzigingen zijn aangebracht ten opzichte van INTERREG IV en hoe beoordeelt u deze (bijvoorbeeld het opzetten van het innovatieoverleg en de First Level Control)?
- Waar ziet u ruimte voor verbetering?

• Hoe beoordeelt u de inrichting van het programmamanagement?

- Welke structuren/processen zijn bijzonder effectief gebleken? Welke zijn minder effectief gebleken?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen de actoren?
- Zijn er aanpassingen geweest ten opzichte van INTERREG IV?
- Waar ziet u potentieel voor verbetering?

- **Is er iets dat u met de kennis van nu anders gedaan zou hebben, als u nu aan het begin zou staan? Wat zijn voor u de 'lessons learned'?**
- **Zijn er nog onbesproken aspecten die naar uw mening van belang zijn voor onze evaluatie?**

RICHTLIJNEN VOOR BESPREKINGEN MET DE REGIONALE PROGRAMMAMANAGEMENTS

1. Contextfactoren van het programma

- Wat is er volgens u veranderd aan de contextfactoren van het INTERREG-programma voor de financieringsperiode 2014-2020? (het gaat hier om alle niet-administratieve randvoorwaarden, zoals politieke, juridische en organisatorische randvoorwaarden)
- Zijn er met name in uw (programma)regio specifieke relevante wijzigingen doorgevoerd?
- In hoeverre beïnvloeden deze veranderingen de implementatie van het programma?

2. Implementatie van het programma

- **Hoe beoordeelt u de implementatie van het programma?**
 - Verloopt de implementatie van het programma volgens plan?
 - Op welke thema's werkt de implementatie bijzonder goed?
 - Bent u van mening dat de inhoudelijke zwaartepunten van het programma (innovatie in het MKB, energiebesparing, CO2-reductie en het wegnemen van barrière-effect) nog steeds relevant zijn gezien de ontwikkeling van de regio sinds de start van het programma?
- **Welke effecten van het programma kunt u op dit moment al constateren bij de lead partners en andere projectpartners?**
 - Wat is volgens u de belangrijkste toegevoegde waarde die met de steun van INTERREG in de regio wordt bereikt? Welke feedback ontvangt u hierover van de begunstigen (subsidie-ontvangers)?
 - Hoe duurzaam zijn volgens u samenwerkingsverbanden die ontstaan door INTERREG?
 - Kunnen in de diverse projecttypen verschillende effecten worden onderscheiden?
 - Hoe succesvol verloopt het opzetten en de implementatie van de open projecten?
- **Welke factoren zijn van invloed op de uitvoering van het programma?**
 - Succes- en faalfactoren
 - Factoren die u wel en niet kon beïnvloeden?
- **Wat is uw eerdere ervaring met de toepasbaarheid/geschiktheid van de indicatoren?**
 - Is de primaire output, die met de projecten bereikt zou moeten worden, met de indicatoren te omvatten?
 - Welke indicatoren zijn mogelijk niet geschikt en wat zou daarvoor in de plaats kunnen komen?
 - Zijn de indicatoren gemakkelijk te kwantificeren? In hoeverre treden er problemen op?
- **Hoe beoordeelt u de samenwerking tussen de instanties die betrokken zijn bij de implementatie van het programma (regionaal programmamanagement, regionale stuurgroepen, Gemeenschappelijk INTERREG-Secretariaat, Managementautoriteit (ministerie EZ van NR-Westfalen), programmapartners, werkgroepen)?**
 - Hoe beoordeelt u de binnen het programma opgezette structuren en processen?

- Waar werkt de samenwerking met andere organisaties in het bijzonder goed?
- Welke wijzigingen zijn aangebracht ten opzichte van INTERREG IV en hoe beoordeelt u deze (bijvoorbeeld het opzetten van het innovatieoverleg en de First Level Control)?
- Waar ziet u ruimte voor verbetering?

- **Hoe beoordeelt u de structuren en processen in uw regionale programmamanagement met betrekking tot:**
 - Projectontwikkeling
 - De aanvraagprocedure
 - Het selecteren van projecten
 - De implementatie van projecten
 - Projectafroding

- Welke structuren/processen zijn bijzonder effectief gebleken? Welke zijn minder effectief gebleken?
- Welke feedback ontvangt u van lead partners?
- Zijn er veranderingen ten opzichte van INTERREG IV?
- Waar ziet u potentieel voor verbetering?

- **Wat is de betekenis binnen het project van de volgende horizontale principes?**
(Stelt u aan de aanvragers extra eisen ten aanzien van de volgende horizontale doelstellingen?)
 - Gelijkheid van mannen en vrouwen
 - Gelijke kansen en non-discriminatie (op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, religie of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid)
 - Duurzame ontwikkeling (milieubescherming en kwaliteitsverbetering, naleving van milieubeschermingseisen, efficiënt gebruik van hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering, aanpassing aan klimaatverandering, biodiversiteit, rampenbestendigheid en risicopreventie en risicobeheer)

- **Is er iets dat u met de kennis van nu anders gedaan zou hebben, als u nu aan het begin zou staan? Wat zijn voor u de 'lessons learned'?**

- **Zijn er nog onbesproken aspecten die naar uw mening van belang zijn voor onze evaluatie?**

WEB-ENQUÊTE ONDER DE LEAD PARTNERS UIT DE SUBSIDIEPERIODEN 2007-2013 EN 2014-2020

Gegevens over het projectverband

1. Hebt u voorafgaand aan het project al met dezelfde of andere partners uit het buurland samengewerkt in het kader van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten?
2. U hebt geantwoord dat u voorafgaand aan het project al met dezelfde of andere partners hebt samengewerkt in het kader van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten. Werden deze samenwerkingsprojecten gesubsidieerd door Interreg?
3. In welke functie hebt u aan andere door Interreg gesubsidieerde projecten deelgenomen?
4. Hoe hebt u het Interreg-Programm Deutschland-Nederland leren kennen?
5. Hoe hebt u uw samenwerkingspartners gevonden?

Samenwerking in het projectverband

6. Hoe beoordeelt u de samenwerking van de projectpartners in het project?
7. Wat waren naar uw mening de succesfactoren voor het welslagen van uw grensoverschrijdende samenwerkingsproject?
8. Welke uitdagingen hebt u ondervonden in het kader van het grensoverschrijdende samenwerkingsproject?
9. In hoeverre zou de uitvoering van uw project ook mogelijk zijn geweest als u hier geen Interreg-subsidie voor had ontvangen?
10. Waaruit bestond voor u de doorslaggevende meerwaarde van de subsidie?
11. Was u of bent u aansluitend aan het project verder betrokken bij grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten?

Implementatie van het project

12. Hoe beoordeelt u de afhandeling van de aanvraag van de subsidie?
13. Hebt u concrete ideeën om de implementatie van het Programma te verbeteren?

Effecten van het project

14. Beoordeel de volgende uitspraken over de effecten van het project op een schaal van "klopt helemaal" tot "klopt helemaal niet".

	Klopt helemaal	Is redelijk het geval	Is niet zo het geval	Klopt helemaal niet	Weet ik niet / geen antwoord
We hebben door deelname aan het project nieuwe thematische kennis verworven.	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben door deelname aan het project een product- of procesinnovatie ingevoerd.	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben door deelname aan het project vaker sociale of technologische innovaties ingezet.	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben door de deelname aan het project onze werkprocessen efficiënter kunnen maken.	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben door de deelname aan het project grensoverschrijdend(e) kwalificeringsbeleid en vervolgoopleidingen gerealiseerd.	☐	☐	☐	☐	☐
Door deel te nemen aan het project, zijn we in toenemende mate actief over de grenzen heen.	☐	☐	☐	☐	☐
Door deel te nemen aan het project, ervaren we de grens minder als barrière.	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben door de deelname aan het project onze competenties verbeterd voor het opzetten van grensoverschrijdende projecten.	☐	☐	☐	☐	☐

15. Welke verdere effecten van het project heeft u bij uzelf kunnen vaststellen?
16. Beoordeel de effecten van het project (zie vraag 14) op de projectpartners op een schaal van "klopt helemaal" tot "klopt helemaal niet".
17. Welke verdere effecten heeft u bij uw projectpartners kunnen vaststellen?
18. Is uw instelling tegenover het buurland als gevolg van het project positief veranderd?
19. U hebt aangegeven dat uw houding tegenover het buurland door het project positief is veranderd. Waarin uit zich die verandering en hoe verklaart u dat?

20. U hebt aangegeven dat uw houding tegenover het buurland door het project niet positief is veranderd. Hoe verklaart u dat?
21. Welke effecten ziet u als resultaat van uw project in de regio (dus buiten de betrokken projectpartners om)?
22. Wat is voor u de grootste meerwaarde van grensoverschrijdende samenwerking?
23. Hebt u aanvullende opmerkingen m.b.t. het Interreg-programma die u met ons zou willen delen?